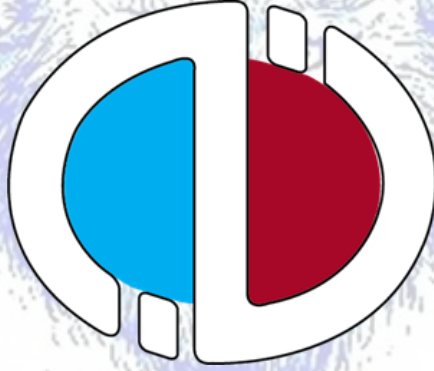

İKT305U PARA TEORİSİ

YENİLENEN
SİSTEME
GÖRE!

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW

ÜNİTE ÖZETLERİ
ÜNİTE SORULARI
ARA SINAV-FİNAL
DENEME SORULARI
ONLINE DÖNEM

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOL

“DERS GEÇMENİN EN KOLAY YOLU”

SINCE 2020

ÜNİTE 1: FİNANSAL SİSTEMİN UNSURLARI

FİNANSAL SİSTEM VE ÖNEMİ

Günümüz ekonomilerinde yatırım yapanlar ile bu yatırımlar için gerekli fonları sağlayanlar (tasarruf sahipleri) genellikle aynı ekonomik birimler değildir. Belirli bir tasarrufa sahip olanlar ile yatırım yapmak için kaynak bulma ihtiyacında olanların bir organizasyon içinde buluşmaları gerekmektedir. Tasarrufların yatırımlara aktarılması işlevini yerine getiren organizasyon finansal sistemdir. Finansal sistem; belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür.. Finansal sistem aracılığıyla fon fazlası olan kişiler ek bir gelire sahip olabildiği gibi yatırım yapan ancak yeterli kaynağı olmayanlar da fon sağlayabileceklerdir. Genel ekonomi açısından ise atıl fonların yatırıma dönüşmesi yoluyla yeni iş alanları oluşturularak ekonomik büyümeye katkı sağlanacaktır.

FİNANSAL SİSTEMİN YAPISI

Finansal sistem; ülkedeki fon arz ve talep edenler, finansal araç ve kurumlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler gibi çeşitli unsurlardan oluşmaktadır. Fon arz edenler ile fon talep edenler arasındaki fon değişim işlemi ahenk ve uyum içinde gerçekleşmesi için, finansal sistem yasal ve kurumsal düzenlemelerle donatılmalıdır. Fon fazlası olanlar ile fon açığı olanlar finansal araçlar ve finansal araçlar aracılığı ile fon değişim işlemini gerçekleştirirler. Finansal araçlar; bankalar, sigorta şirketleri ve emeklilik fonları gibi kurumlardır. Finansal araçlar; fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde çeşitli haklar ve yükümlülükleri temsil eden yazılı belgelerdir. Günümüz piyasa ekonomilerinde, fon arz edenlerle fon talep edenlerin doğrudan karşı karşıya gelmesi mümkün bulunmadığından, bunlar arasında aracılık yapma ve köprü görevi yapma işlevi finansal araçlar ve finansal araçlar vasıtasıyla sağlanmaktadır.

FİNANSAL PİYASALAR VE TÜRLERİ

Piyasa; arz ve talebin karşılaştığı ve değişimin gerçekleştiği yerdir. Finansal piyasalar ise; fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalardır. Finansal piyasalar fonların değişimini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için bazı özelliklere sahip olmalıdır. Finansal piyasalar, zamanında ve doğru bilgi sağlamalı, likidite sağlama yeteneğine sahip olmalı, fon aktarım maliyetleri düşük olmalı ve piyasada oluşan fiyatların bilgilerini tam olarak

hemen yansıtmalıdır. Finansal piyasaların temel fonksiyonlarını anlayabilmek için üç değişik kistasa göre sınıflandırabiliriz.

1. **Para ve Sermaye Piyasaları:** İşleme konu olan fonlar vadeleri dikkate alınarak sınıflandırıldığında para ve sermaye piyasası ayrımı ortaya çıkmaktadır. Hazine bonusu ve repo gibi kısa vadeli (1yıla kadar) fon arzı ile fon talebinin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalara para piyasaları denir. Tahvil ve hisse senedi gibi orta ve uzun vadeli (vadesi bir yıl veya daha fazla) fonların arz ve talebinin karşılaştığı piyasalar ise sermaye piyasalarıdır.
2. **Birincil ve İkincil Piyasalar:** Piyasada işlem gören finansal araçlar ilk kez alım satıma konu oluyorsa birincil piyasa olarak adlandırılır. Hisse senetlerinin halka arz edilmesi en güzel örnektir. Bu yöntemle şirketler orta ve uzun vadeli fonlarını birincil piyasadan temin edebilirler. Daha önce ihraç edilmiş menkul kıymetlerin, yatırımcılar arasında tekrar alım satıma konu olduğu piyasalara ikincil piyasalar denir. İkincil piyasalar, menkul değerlerin likidite ve pazarlanabilme yeteneğini artırıp birincil piyasalara talep yaratır, gelişmesine katkı sağlar.
3. **Organize ve Tezgâh Üstü Piyasalar:** Arz ve talep edenlerin resmi olarak belirlenmiş fiziksel alanlarda bulunduğu ve işlemlerin oluşması için belli kurum ve kuruluşların denetimi ve gözetimine tabi olan piyasalar organize piyasalar olarak adlandırılır. Fiziki ve resmi olarak belirlenmiş bir mekânı bulunmayan, organize piyasalarda yapılamayan alım ve satım işlemlerinin gerçekleştiği piyasalar da tezgâh üstü piyasalardır. Tezgâh üstü piyasalar ilgili kurum ve kuruluşların denetim ve gözetiminden uzaktırlar.

FİNANSAL ARACILIK VE TÜRLERİ

Finansal araçlar; tarafları bir araya getiren, fon değişim koşullarını belirleyen ve değişimin hızlı ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan kurumlardır..

Finansal piyasalarda işlemler iki değişik yönetime bağlı olarak yürütülmektedir. Bu yöntemlerden biri doğrudan finansman, diğeri ise dolaylı finansmandır. Doğrudan finansmanda fon açığı olanlar fonları, fon arz edenlerden herhangi bir aracının hizmeti olmaksızın elde etmektedir. Dolaylı finansmanda, tarafları buluşturan ve aralarındaki işlemlerin yapılmasını kolaylaştıran

çeşitli araçlar yer almaktadır. Finansal araçlar; fon fazlası olan ve dolayısıyla fon arz eden ekonomik birimlerden fonları alıp, fon açığı olan (fon talep eden) ekonomik birimlere aktarımını gerçekleştirirler. Finansal sistem içinde finansal araçlar iki grupta toplanmaktadır.

1. **Para Yaratın Finansal Araçlar:** Mevduat kabul eden finansal kuruluşlar, tasarruf fazlası olan birimlerden mevduat kabul ederek eldeki fonlarını tasarruf açığı olan birimlere kredi açarak veya finansal varlıklara yatırım yaparak değerlendirirler. Bunlar; Ticaret Bankaları, Kredi Birlikleri, Katılım Bankaları ve Tasarruf ve Kredi Birlikleridir.
2. **Para Yaratmayan Finansal Araçlar:** Mevduat kabul etmeyen ve diğer kaynaklardan fon sağlayan kurumlardır. Finansal sistem içinde önemli ağırlığa sahip olan bu kurumlar, sigorta şirketleri, özel emeklilik şirketleri, emekli sandıkları, yatırım fon ve ortaklıkları ile finans şirketlerinden oluşmaktadır.

FİNANSAL ARACILARIN İŞLEVLERİ

Finansal araçların en temel işlevi adından da anlaşılacağı gibi finansal aracılık faaliyetidir. Finansal araçlar; fonların arz edenlerden talep edenlere doğru akışını kolay ve hızlı bir şekilde yerine getirmek için faaliyetlerini yürütürler. Aynı zamanda, işlem maliyetlerini azaltma, asimetrik bilgi sorununun çözümü, gömüleme eğilimini azaltma, fonların vade, miktar ve risklerini ayarlama gibi işlevleri üstlenirler. Değişime konu olan fonlar için ne kadar ve ne zaman faiz ödeneceği, borcun ne zaman tahsil edileceği ve karşılığında istenecek garanti belgelerini hazırlamak için belirli işlem maliyetleri söz konusu olmaktadır. Küçük tasarruf sahipleri bu konularda yeterli bilgiye sahip değilken finansal araçlar bu alanda uzmanlaştıkları ve ölçek ekonomilerinden yararlandıkları için işlem maliyetini önemli ölçüde düşürebilirler. Finansal piyasalarda taraflar bazen tam bilgi eşitliği içinde olmayabilir. Asimetrik bilgi (eksik bilgilenme) sorunu yaşayan küçük tasarruf sahipleri, sorunun çözümünde finansal araçlardan yararlanabilirler. Finansal araçlar; ekonomide atıl olan ve bu anlamda gömülenmiş olarak nitelenen fonların finansal piyasalara girmesine katkı sağlayabilir, fon arz edenler ile fon talep edenler arasında, vade, miktar ve risk ayarlama konusunda en uygun alternatifleri belirleyebilirler.

FİNANSAL ARAÇLAR

Sistem içinde fonların arz edenlerden talep edenlere aktarılması sırasında çeşitli belgelere

ihtiyaç duyulmaktadır. Fon arz edenler, ellerindeki fonları finansal araçlar adı verilen belgelerle fon ihtiyacı olanlara bir bedel karşılığında kullandırmaktadır. Finansal araçlar; fonların aktarılması sırasında sahiplik ve el değiştirme olgusunu kanıtlayan, fon aktarım koşullarını ortaya koyan, alacak veya mülkiyet ilişkilerini yansıtan yazılı belgelerdir. Finansal araçlar işlem gördükleri piyasalara bağlı olarak para piyasası araçları ve sermaye piyasası araçları olarak genel bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

1. **Para Piyasası Araçları:** Para piyasası araçları bir yıldan kısa vadeli olan, para piyasasında alınıp satılan, likiditesi yüksek, fiyat değişkenliği düşük ve aynı zamanda daha düşük risk düzeyine sahip olan belgelerdir. En yaygın kullanım alanına sahip para piyasası araçları, hazine bonosu, finansman bonosu, mevduat sertifikası, repo, varlığa dayalı menkul kıymetler, yatırım fonu katılma belgeleri ve ticari senetler (bono, poliçe, çek) dir.
2. **Sermaye Piyasası Araçları:** Sermaye piyasaları, orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin bulunduğu piyasalardır. Bu nedenle bu piyasalarda işlem görecekt araçların, orta ve uzun vadeli fonların akışını gerçekleştirecek araçlar olması gerekmektedir. Sermaye piyasası kurallarına göre piyasada ancak yasa ve yönetmeliklerle tanınmış finansal araçlar ile işlem yapılabilir. Bunlar; tahvil, hisse senedi, intifa senedi, gelir ortaklığı senetleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, eurobond gibi araçlardır.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Finansal sistem nedir?

CEVAP:

Finansal sistem bir ekonomide belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, beraberce çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür.

SORU:

Etkin çalışan bir finansal sistem neden önemlidir?

CEVAP:

Finansal sistem yatırımlar için fon gereksinimi duyanlara, fon fazlası olanlardan fon akışı sağlamayı gerçekleştirmektedir. Bu sayede ekonomide yüksek üretkenlik ve verimlilik gelişmektedir. Etkin çalışan bir finansal sistemin varlığı, ekonominin iyi işlemesi ve ekonomik refahı geliştirmek için çok önemlidir. Gelişmiş ve

PARA TEORİSİ

etkin çalışan bir finansal sistem, tasarrufların etkin bir şekilde kullanımını sağlayarak ülke kalkınmasına katkıda bulunur.

SORU:

Finansal sistemin etkin çalışmamasının ne gibi sonuçları olabilir?

CEVAP:

Finansal sistemin olmaması durumunda fon fazlası olanlardan, yatırım için fon ihtiyacı olanlara fon akışını sağlamak mümkün olamayacaktır. Finansal sistemin etkin çalışmaması kendinden beklenen işlevi yerine getirmesini engellemektedir. Ekonomik yaşamda birikimlerin yatırımlara dönüştürülmesi sürecindeki etkinlik, genel olarak o ülkedeki finans sisteminin ve finansal piyasaların yapısına ve örgütlenmesine bağlıdır. Bununla birlikte son dönemde ekonomik yaşamda ortaya çıkan özellikle finansal sistem kökenli olumsuzlukların (krizler) gerek ulusal gerekse uluslararası ekonomik yaşamda yarattığı etkileri de hepimiz yaşamaktayız. Bu nedenle finansal sistemin içinde yaşanan ekonomiler açısından oynadığı rol çok önemlidir diyebiliriz.

SORU:

"Sistem" ne ifade eder?

CEVAP:

Sistem, belli bir amaca yönelik bir araya gelmiş çeşitli unsurlardan oluşan bir bütünü ifade etmektedir. Dolayısıyla temel belirleyicileri, bir amaç olması ve bunu gerçekleştirmek için değişik parçaların bir ahenk ve uyum içinde bir araya gelmesidir.

SORU:

Finansal sistemin temel unsurları nelerdir?

CEVAP:

Finansal sistemin temel unsurları; fon fazlası olanlar, fon açığı olanlar, finansal araçlar (kurumlar), finansal araçlar ve yasal-kurumsal düzenlenmeler olarak sıralanmaktadır.

SORU:

"Finansal araç" neyi ifade eder?

CEVAP:

Finansal sistemde fon sunanlar, devrettikleri fonların karşılığında, fon talep edenlerden çeşitli belgeler istemektedirler. Bu belgelere finansal araç denilmektedir. Finansal araçlar, fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde çeşitli haklar ve yükümlülükleri temsil eden yazılı belgelerdir. Uygulamada birbirinden farklı özelliklere sahip, çok sayıda finansal araç bulunmaktadır. Bunlar işlem gördükleri piyasalara bağlı olarak para piyasası araçları ve sermaye piyasası araçları olarak genel bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

SORU:

Piyasa nedir? Finansal piyasalarda hangi işlem gerçekleşir?

CEVAP:

Piyasa en yalın hâliyle, arz edenlerle talep edenlerin bir araya geldiği ve değişimin gerçekleştiği yerdir. Finansal Piyasalar ise fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalardır.

SORU:

Etkin işleyen finansal piyasaların özellikleri nelerdir?

CEVAP:

Etkin işleyen finansal piyasaların özellikleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Zamanında ve doğru bilgi sağlama: Hem alım satımı yapılan mali araçlarla ilgili hem de genel olarak piyasayı ilgilendiren her konuda, gecikme olmadan ve açık biçimde bilgiye ulaşılabilmelidir.
- Likitide sağlama: Likidite bir varlığın kısa sürede ve önemli bir kayba uğramadan nakde dönüştürülebilmesidir. İyi bir piyasada alım satımı yapılan araçlar istenildiği anda satılabilmelidir.
- Düşük fon aktarım maliyetleri: İşlem maliyetleri düşük olmalıdır, yani piyasada alım satım marjlar düşük olmalıdır.
- Fiyatlar yeni bilgileri hızla yansıtmalıdır: Piyasada oluşan fiyatların bilgileri tam olarak ve hemen yansıtması beklenir.

SORU:

Para piyasası ve sermaye piyasası arasındaki fark nedir?

CEVAP:

Para Piyasası; kısa vadeli (bir yıla kadar) fonların arz ve talebin karşılaştığı piyasadır. Sermaye Piyasası ise orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin karşılaştığı finansal piyasadır.

SORU:

Para piyasası finansal araçları nelerdir?

CEVAP:

Para piyasalarında vade genellikle bir yılı aşmaz. Bu bağlamda kullanılan araçlar da kısa vadeli özellik taşımaktadır. Para piyasası finansal araçları; hazine bonosu, finansman bonusu, mevduat sertifikası, repo ve kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) gibi bir yıla kadar vadeli finansal araçlardır.

SORU:

Birincil piyasalar ile ikincil piyasalar arasındaki fark nedir?

CEVAP:

Birincil piyasalar; ilk kez alım satıma konu olan yani ilk defa işleme tabi olacak finansal araçlarla fonların değişiminin gerçekleştiği finansal piyasalardır. Hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerleri ihraç edenler ile tasarruf sahiplerinin doğrudan karşılaştıkları piyasadır. Birincil

PARA TEORİSİ

piyasada yeni ihraç edilen menkul kıymetlerin, ilk alıcılara örneğin şirketlere veya diğer yatırımcılara satışı söz konusudur. Şirketler, orta ve uzun vadeli fonları birincil piyasada temin ederler. Sermaye piyasasının fonları yatırımlara aktarma fonksiyonu daha çok birincil piyasalarda gerçekleşmektedir. İkincil Piyasalar ise önceden ihracı yapılmış finansal araçların bu kez yatırımcılar arasında tekrar tekrar alım satımının yapıldığı piyasalardır. İkincil piyasada, menkul kıymetler aracı kuruluşlar tarafından yatırımcılar için alınıp satılır. Birincil piyasanın sağlıklı işlemesi, etkin ve verimli bir ikincil piyasanın varlığına bağlıdır.

SORU:

Organize piyasalar nasıl tanımlanır?

CEVAP:

Arz ve talep edenlerin resmî olarak belirlenmiş fiziksel alanlarda bulunduğu ve işlemlerin oluşması için belli kurum ve kuruluşların denetimi ve gözetimine tabi olan piyasalar olarak tanımlanır. Bu piyasalarda alım satım koşulları, işlem yapacak olanların nitelikleri, işlem zamanı ve yeri gibi çeşitli özellikler belli standartlara bağlanmıştır. Organize piyasalarda nihai işlemler merkezleşmiş borsalarda yapılmaktadır.

SORU:

Tezgah üstü piyasalar nasıl tanımlanır?

CEVAP:

Fiziki ve resmî olarak belirlenmiş bir mekânı bulunmayan, organize piyasalarda yapılamayan alım ve satım işlemlerinin gerçekleştiği, ilgili kurum ve kuruluşların denetim ve gözetiminden uzak piyasalar olarak tanımlanabilir.

SORU:

Serbest piyasalar olarak da bilinen tezgah üstü piyasalar uluslararası literatürdeki adı nedir?

CEVAP:

Serbest piyasalar olarak da bilinen tezgah üstü piyasalar uluslararası literatürde "Over-The Counter Markets" olarak bilinmektedir.

SORU:

Finansal araçlar kimlerdir?

CEVAP:

Tarafları bir araya getiren, fon değişim koşullarını belirleyen ve değişimin hızlı ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan kurumlardır.

SORU:

Sistem içinde para yaratan finansal araçlar hangileridir?

CEVAP:

Bu araçlar aşağıdaki gibi çeşitli başlıklar altında sıralanmaktadır:

Ticaret Bankaları: Mevduat bankaları olarak da bilinen bu kurumlar, tüm dünyada en fazla ağırlığa sahip olan finansal araçlardır. Ticaret bankaları

mevduat toplayarak bu mevduatı kredi ve finansal varlık yatırımı olarak değerlendirmektedir. Ticaret bankalarının, finansal sistem içerisinde en önemli işlevlerinden biri de kaydi para yaratarak para arzını genişletmeleridir.

Kredi Birlikleri: Üyelerinden topladığı mevduatı, yine üyelerine kredi olarak dağıtan kurumlardır. Bu tür araçların ticaret bankalarından ayrılan yönü kâr amacı gütmemesi ve faaliyetlerinin sadece kendi üyeleri ile sınırlı olmasıdır. Bu sebepten kredi birlikleri ticari, bankalara oranla çok daha küçük ölçeklidir.

Katılım Bankaları: İşlemlerini faiz olmaksızın yerine getiren bu kurumlar, faaliyetlerini tasarruf fazlası olan birimlerden mevduat toplama ve tasarruf açığı olan birimlere kredi verme ortaklık temelinde yerine getirmektedir. Ortaklık ilkesi söz konusu olduğu için mevduat sahipleri önceden tutarı belirli sabit faiz yerine, ancak faaliyet sonucu miktarı kesin olarak belli olan kâr veya zarardan pay alır.

Tasarruf ve Kredi Birlikleri: Fonlarını mevduat şeklinde toplamakta olan bu kurumlar, fonların kullanımı yönünden ticaret bankalarından ayrılmaktadır. Mesken ve ticari konut sektörüne ipotek karşılığı kredi açan ve mevduat toplayan kuruluşlardır. Günümüzde ülkemizde henüz bulunmamasına rağmen, mortgage sisteminin yürürlüğe girmesi ile ülkemizde de kurulması muhtemeldir.

SORU:

Para yaratmayan finansal araçlar nelerdir?

CEVAP:

Para yaratmayan finansal araçlar, mevduat kabul etmeyen ve diğer kaynaklardan fon sağlayan finansal kurumlardır. Finansal sistem içinde önemli ağırlığa sahip olan bu kurumlar, sigorta şirketleri, özel emeklilik şirketleri, emekli sandıkları, yatırım fon ve ortaklıkları ile finans şirketlerinden oluşmaktadır.

SORU:

Finansal araçların işlevleri nelerdir?

CEVAP:

Finansal araçların en temel işlevi adından da anlaşılacağı gibi finansal aracılık faaliyetidir. Yani finansal araçlar, fonların arz edenlerden talep edenlere doğru akışını kolay ve hızlı bir şekilde yani etkin bir şekilde yerine getirmek amacıyla faaliyetlerini yürütmektedir. Bunun yanında finansal araçların; işlem maliyetlerini azaltma, asimetrik bilgi sorunun çözümü, gömüleme eğilimini azaltma, fonların vade, miktar ve risklerini ayarlama gibi fonksiyonları bulunmaktadır.

SORU:

Asimetrik bilgi nedir?

CEVAP:

Asimetrik bilgi genel anlamıyla birinin bildiğini baskasının bilmemesi durumudur.

SORU:

Finansal araçlar ne tür belgelerdir?

CEVAP:

Finansal araçlar; sahiplik ve el değiştirme olgusunu kanıtlayan, fon aktarım koşullarını ortaya koyan, alacak veya mülkiyet ilişkilerini yansıtan belgelerdir.

SORU:

Para piyasası araçları nelerdir?

CEVAP:

Para piyasası araçları bir yıldan kısa vadeli olan, para piyasalarında alınıp satılan, likititesi yüksek, fiyat değişkenliği düşük ve aynı zamanda daha düşük risk düzeyine sahip olan belgelerdir. En yaygın kullanım alanına sahip para piyasası araçları başta hazine bonosu olmak üzere finansman bonosu, mevduat sertifikası, repo, varlığa dayalı menkul kıymetler, yatırım fonu katılma belgeleri ve ticari senetler (bono, poliçe, çek) dir.

SORU:

Sermaye piyasaları ne tür piyasalardır?

CEVAP:

Sermaye piyasaları, orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin bulunduğu piyasalardır. Bu nedenle bu piyasalarda işlem görecekt araçların, orta ve uzun vadeli fonların akışını gerçekleştirecek araçlar olması gerekmektedir.

SORU:

Eurobond nedir?

CEVAP:

Devlet ya da şirketlerin, kendi ülkeleri dışında kaynak sağlamak amacıyla, uluslararası piyasalarda yabancı para birimleri üzerinden satışa sundukları, genellikle uzun vadeli borçlanma aracıdır. Bir ülkenin dış borçlanmasında kullandığı araçlardan birisi olan eurobondlar, genellikle euro ve dolar cinsinden ihrac edilen uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Belli yönlerden hazine bonosu ve devlet tahvillerine benzerdir. Ancak ayrıldıkları temel noktalar da bulunmaktadır. Örneğin hazine bonosu ve devlet tahvilleri iç borçlanmaya yönelik olup devlet iç borçlanma senedi olarak bilinmektedir. Oysa eurobondlar dış borçlanma statüsündedir ve satışa sunulduğu ülkenin para birimi dışında bir para birimi üzerinden ihraç edilen belgelerdir. Örneğin Türkiye hazinesinin dolar cinsinden ihraç ettiği tahvillerin Londra piyasasında satılması bir eurobond işlemidir.

SORU:

Tahvil kim/kimler tarafından çıkarılan bir borç senedidir?

CEVAP:

Tahvil; devletin ve anonim şirketlerin bir yıldan uzun vadeyle ödünç para bulmak amacıyla çıkardıkları borç senetleridir.

ÜNİTE 2: PARA VE ÖDEMELER SİSTEMİ

PARANIN TANIMI

Para; satın alınan mal ve hizmetlerin bedelinin karşı tarafa aktarılmasında ya da borçların geri ödenmesinde genel kabul gören her şeydir. Paranın eş anlamlısı olarak kullandığımız “gelir” ve “servet” kavramlarıyla “para” arasında farklılıklar vardır.

Servet; kişinin belli bir ana kadar birikmiş varlıklarının o anki toplam değeridir.

Gelir; kişinin belirli bir zaman diliminde elde ettiği kazançları ifade etmektedir ve tanımı gereği akım değişkendir. Buna karşılık para bir stok değişkendir ve zamanın belirli bir noktasında geçerli olan tutarı göstermektedir.

Takas; para olmayan bir ekonomide bireyler ürettikleri mal ve hizmetleri, başka mal ve hizmetlerle doğrudan değiştireceklerdir. Bu tür alışverişe “takas” denilmektedir. Bu şekilde paranın kullanılmadığı, malla malın değişimine dayanan ekonomi takas ekonomisidir. Böyle bir ekonomide servet birikimi sağlamanın çok zor olduğu düşünülmelidir.

PARANIN İŞLEVLERİ

Paranın bir ekonomide yerine getirdiği üç temel işlev şu şekilde sıralanabilir:

- Değişim aracı olma
- Hesap birimi olma
- Değer muhafaza aracı olma

Sıraladığımız bu üç işlevi yerine getiren herhangi bir nesne para olarak kabul edilir. Değişim aracı olma, mal ve hizmetler satın alımlarında genel olarak kabul gören nesnedir. Günümüz ekonomilerinde piyasalarda gerçekleştirilen işlemlerin tamamında nakit ve çek biçimindeki para değişim aracı olarak kullanılmaktadır. Bir nesnenin değişim aracı olarak kullanılabilmesi için taşıması gereken belli özellikler vardır:

- Standart olmalıdır
- Genel kabul görüyor olmalıdır
- Bölünebilir olmalıdır
- Taşınması kolay olmalıdır
- Dayanıklı olmalıdır
- Kolay taklit edilmemelidir

Paranın üstlendiği ikinci işlev, hesap birimi olmasıdır. Bu işlev, paranın ekonomideki değerleri ölçmesini sağlamaktadır. Ekonomide hesap birimi olma işlevini yerine getiren bir varlığın olmaması durumunda mal ve hizmetlerin fiyatları diğer mal ve hizmetler cinsinden belirlenecektir. Hesap

birimi olma işlevi aynı zamanda borçların değerlendirilmesi ve muhasebe hesaplarının tutulmasında da büyük yarar sağlamaktadır. Paranın değişim aracı olarak kullanılması için aynı zamanda değer muhafaza aracı olması da gerekmektedir. Yani eğer parayı değişim aracı olarak ödemelerimizde kullanmak istiyorsak paranın bugünden yarına değerini koruması gerekmektedir. Ekonomideki fiyatların hızla arttığı enflasyonist bir ortamda, elimizde bulunan sabit para miktarı ile satın alabileceğimiz mal ve hizmetlerin miktarı azalacaktır. Kuşkusuz ki değer muhafaza aracı olarak kullanılan tek araç para değildir. Tahviller, hisse senetleri, gayrimenkuller gibi varlıklar değer muhafaza aracılığıyla kullanılabilir.

Ekonomik birimlerin parayı değer muhafaza aracı olarak kullanmaya devam etmelerinin en önemli sebebi likiditededir. Likidite, bir varlığın bir değişim aracına dönüştürülmesindeki nispi kolaylık ve sürat olarak tanımlanır. Para en likit varlık olarak bilinmektedir. Bir finansal varlığın talebini ilgili varlığın likiditesi etkiler ve likiditesi yüksek bir varlığın talebi de yüksek olur.

ÖDEMELER SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

Bir ekonomide alışveriş işlemlerinin yürütülme yöntemine "ödemeler sistemi" denilmektedir. Tarih boyunca, farklı coğrafyalarda pek çok farklı nesne değişim aracı olarak işlev görerek para olarak kabul edilmiştir. Paranın ve ödemeler sisteminin tarih içerisinde geçirdiği değişimlere yakından bakmak, paranın işlevlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Mal para, ekonomik birimlerin tamamı tarafından değerli kabul edilen bir varlığın değişim aracı olarak işlev görmeye başlamasıdır. Mal para olarak en yaygın olarak kullanılan iki maden, altın ve gümüş olarak belirtilebilir. Mal para olarak kullanılan varlıkların en önemli özelliği, bu varlıkların kendiliğinden yüksek bir değere sahip olmalarıdır.

Madeni para; M.Ö. 100'li yıllarda Çin'de ve M.Ö. 700'li yıllarda Yunanistan'da kullanıldığı bilinmektedir. Yönetimler kıymetli madenlere dayanan madeni paraları standart bir ağırlık ve saflık düzeyinde üretmeye başlamışlardır.

Kâğıt para; ilk olarak 11. Yüzyılda Çin'de, ardından 16. ve 18. Yüzyıllar arasında Avrupa'da kullanılmıştır. Kâğıt paranın ilk ortaya çıkışı, bankalarda bulunan altın veya gümüş karşılığı alınan makbuzların bir değişim aracı olarak kullanılmasıdır. İnsanlar madeni para taşımaktan daha rahat olduğu için kâğıt paraları taşımayı tercih etmişlerdir. İlk kâğıt paralar da mal paranın bir çeşidi olarak kabul edilebilir.

Modern ekonomilerde merkez bankaları değeri tamamıyla itibari olan kâğıt paralar basmaktadır. Günümüzde değişim aracı olarak kullandığımız ve merkez bankası tarafından basılan kâğıt paraların mal olarak bir değeri yoktur. Ancak üzerimizde taşıdığımız bu kâğıtlar, mal ve hizmet satın alımında üzerlerinde yazan miktar kadar değer taşımaktadır.

Çek ise; bankanızdaki paranızın tamamının veya bir bölümünün banka tarafından lehtar veya hamil olarak isimlendirilen karşı tarafa ödenmesini emreden kıymetli bir evraktır. Çek kullanımı sayesinde yanımızda büyük miktarlarla para taşımak zorunda kalmadan işlemler yapabiliriz. Çek kullanımı paranın nakledilmesi sürecinde karşılaşılan zorlukları azaltıp işlem maliyetini düşürerek ödemeler sisteminin etkinliğinin artmasında önemli rol oynamıştır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internet kullanımının gün geçtikçe daha çok yaygınlaşması ile birlikte ödemeler sistemi daha iyi organize olmaya başlamış, bankacılık faaliyetlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için pek çok yatırım yapılmıştır. Elektronik bankacılığın gelişmesinde atılan en önemli adımlardan biri otomatik vezne makineleri (automatic teller machine- ATM)'lerin ortaya çıkması olmuştur. 1983'ten itibaren kullanıma giren otomatik vezne makineleri (ATM), bankacılık işlemlerinde maliyetlerin büyük ölçüde düşmesine neden olmuştur. Ödemeler sisteminin etkinliğini arttıran bir başka önemli yenilik, elektronik fon transferidir (EFT). Elektronik fon transferi, bilgisayar bağlantılı sistemler üzerinden yapılan hızlı para transferleri olarak tanımlanabilir. Elektronik fon transferi sayesinde debit, ATM ve diğer elektronik kartlar çek gibi kullanılabilmekte ve sistemin sağladığı anında kontrol imkanı sayesinde çek kullanımının olmazsa olmazlarından olan karşılıklı güven ilişkisi gerekliliği ortadan kalkmaktadır. Bu sistem nakit olmaksızın alışveriş yapabilme olanağını arttıran etkin bir yöntemdir. Elektronik para kullanımında devreye bankanın girmesi zorunlu değildir. Tamamıyla bankaların olmadığı bir yapıda da elektronik para sistemi işleyebilir.

ULUSAL PARA KULLANIMININ ALTERNATİFLERİ

Merkez bankalarının ihraç edip piyasaya sürdüğü "itibari paralar" birçok ülkede ulusal para birimi olarak işlevlerini yerine getirmektedir. Ancak özellikle yüksek ve kronik enflasyon dönemlerinde ulusal paranın başta "değer muhafaza aracı olma" işlevi olmak üzere işlevlerini yerine getiremediği örnekler de vardır. Ulusal paranın kullanılmasına

son verildiği bir diğer örnek ise Avrupa Birliğinde yer alan ülkelerin ekonomik birlik oluşturmak için yerli para birimi yerine ortak bir para birimi kullanmaya başlamalarıdır. Bu başlık altında ulusal para kullanımının üç alternatifi üzerinde durulacaktır.

Dolarizasyon en basit tanımıyla bir ülkenin kendi ulusal para birimi dışında başka bir yabancı para birimini ulusal piyasalarında kullanmasıdır. Genellikle bu yabancı para birimi ABD doları olmuştur. Bu sebeple bu olgu dolarizasyon olarak adlandırılmıştır. Ancak dolarizasyon sadece ABD doları için geçerli değildir, herhangi bir yabancı para biriminin ulusal para birimi yerine kullanılması dolarizasyon olarak kabul edilir. Dolarizasyonun yaşanmasında etkili olan en önemli faktör yüksek enflasyon rakamları ve bunun sonucunda yerli paranın sürekli ve hızlı bir şekilde değer kaybetmesidir. Böyle bir ekonomide, tüketicilerin ve firmaların ulusal paraya duydukları güven aşınacak ve ekonomide değişim aracı ve değer biriktirme aracı olarak tutulmaya başlayan yabancı para miktarı hızla artacaktır.

Para Kurulu ulusal paranın değerini seçilen yabancı para biriminin değerine sabitleyerek para yaratan bir parasal kuruluştur. Para kurulunun en belirgin özelliği, merkez bankasının döviz rezervi kadar sisteme yerli para arz etmesidir. Her ne kadar ulusal para kullanılmaya devam edilse de, ulusal paranın değeri tamamıyla yabancı bir para birimine endekslenmiştir. Bu sistemde merkez bankası fonksiyonlarını kaybetmektedir. Merkez bankası ancak döviz rezervindeki artış kadar yerli para basıp piyasaya sürebilecektir. Para kurulu uygulaması başlatılırken iki yöntem kullanılmaktadır. Birincisi, ülke merkez bankası para kurulu haline dönüştürülmektedir. İkincisi, merkez bankasından bağımsız bir para kurulu oluşturulur ve merkez bankası para basma yetkisini bu kurula devreder. Ödemeler sisteminin gelişimi başlığı altında incelediğimiz mal paraya günümüzde en yakın olan kavram para kuruludur. Bu sistemde, uluslararası piyasalarda işlem gören istikrarlı bir para birimi çapa olarak seçilir ve ulusal para birimi bu yabancı para birimine sabitlenir.

Parasal Birlik parasal birlik, iki ya da daha fazla ülkenin kendi ulusal para birimlerini kullanmayı bırakıp aynı para birimini kullanmasıdır. Parasal birlik genellikle beş adımdan oluşan bir sürecin sonunda hayata geçer. Buna göre öncelikle döviz kurlarında birlik sağlanması, ortak bir fon mekanizmasının işletilmesi, ekonomi politikalarının eşgüdümün sağlanması ve ortak rezerv yönetimini gerçekleştirip ortak para

politikasını yürütecek tek bir merkez bankasının faaliyete geçmesi gerekmektedir. Son aşamada ise birliğe üye ülkelerin ulusal paralarının yerine tek bir ortak para biriminin dolaşıma çıkarılması gerçekleştirilecektir.

Parasal birlik dolarizasyondan farklı olarak ülkelerin karşılıklı ortak bir para birimini kullanmalarını içerir. Bunlar arasında en iyi bilinen parasal birlik uygulaması 1999 yılında Avrupa Birliğine üye 11 ülke tarafından kurulan Euro bölgesidir.

PARA MİKTARININ ÖLÇÜLMESİ

Para miktarının ölçülmesi ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, para miktarının paranın öncelikle işlevi olan değişim aracı olma işlevine bağlı olarak ölçülmesi gerektiğini savunmaktadır. Paranın tanımını değişim aracı olma işlevinden yola çıkarak yapıp, değişim aracı olarak kabul edilen bütün araçları para olarak ölçmeyi deneyebiliriz. Ancak çeklerden, e-para kullanımına kadar para dışında birçok ödeme yani değişim aracı olduğu için bu yöntemle bir sonuca varmamız oldukça zordur. Bunun yerin geçecek olan alternatif bir yöntem ise finansal varlıkları likiditelerine göre sınıflandırmak ve paranın tanımına likiditeyi kullanarak ulaşmak olabilir. Parayı doğrudan değişim aracı olarak kullanabiliriz, bu sebeple en likit varlık olarak parayı kabul ederiz. Ardından vadeli mevduatlar gelmektedir. Vadeli mevduatlar kolaylıkla ATM'lerden vadesiz mevduata çevirip nakit olarak çekebiliriz. Likiditesi en düşük varlıklarından biri gayrimenkullerdir. Para miktarını ölçmek için tek bir tanım belirlemek yerine parasal büyüklükler adını verdiğimiz birden fazla para arzı tanımıyla farklı büyüklükleri hesaplarız. İşte likiditesi en yüksek olan bu üç varlık; dolaşımdaki nakit, vadesiz mevduatlar ve vadeli mevduatlar, ülkemizde ve diğer ekonomilerde en çok kullanılan M1, dar tanımlı para arzı ve M2, geniş tanımlı para arzı, tanımlarının bileşenlerini oluşturmaktadır. T.C. Merkez Bankasının 2005 yılından bu yana M1, M2 ve M3 olmak üzere üç ayrı para arzı tanımı kullanılmaktadır. Dar tanımlı para arzı olarak bilinen M1 para arzı tanımı dolaşımdaki nakit (C) ve vadesiz mevduatların (D) toplamından oluşmaktadır. Gördüğümüz gibi M1 para arzı tanımına giren dolaşımdaki nakit ve vadesiz mevduatlar finansal sistemin likiditesi en yüksek iki varlığıdır.

$$M1=C+D$$

M1 para arzı tanımı gösteren eşitlikte C ile gösterdiğimiz dolaşımdaki nakit emisyon hacminden bankaların kasalarında bulunan nakdin çıkartılmasıyla bulunmaktadır. Geniş

tanımlı para arzı olarak tanımlanan M2 para stoku T.C. Merkez Bankası tarafından hesaplanan ikinci para arzı tanımıdır. M2 para arzı tanımı, M1 para arzına mevduat bankaları, katılım bankaları ve T.C. Merkez bankasındaki vadeli mevduatların eklenmesiyle bulunur. TD vadeli mevduatları gösterirken, M2 para arzı aşağıdaki şekildedir;

$$M2 = M1 + TD$$

T.C. Merkez Bankasının yaptığı en geniş para tanımı M3 para arzı tanımıdır. M3 para tanımını aşağıdaki gibi gösterebiliriz;
M3=M2+ Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç Edilen Menkul Kıymetler şeklinde yazabiliriz.

PARA VE ENFLASYON İLİŞKİSİNE İLK BAKIŞ PARANIN MİKTAR TEORİSİ

Para arzı ile enflasyon arasındaki ilişkiyi açıklayan görüşler eski Yunan filozoflarından Aristoteles'e kadar gitmektedir. Buna karşılık, para ile enflasyon oranı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan ilk teorilerden birisi paranın miktar teorisidir. 20. Yüzyılın başlarında Amerikalı ekonomi profesörü Irving Fisher para arzı ile enflasyon arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmak için paranın miktar teorisini geliştirmiştir. Fisher ekonomik birimlerin sadece işlem amacıyla kullanmak için para talep ettiklerini yani paranın tutulmasının tek sebebinin mal ve hizmet satın almak olduğunu kabul eder. Fisher'in teorisinin temelleri bir özdeşlik niteliğinde olan değişim denklemine dayanmaktadır.

$$M.V \equiv P.Y$$

Bu denklem, para miktarı, M; ile paranın dolaşım hızının, V, çarpımının o ekonomideki fiyatlar genel düzeyi, P, ile üretim düzeyinin, Y, çarpımına eşit olduğunu göstermektedir. Dolaşım hızı, gözlenebilen bir değişken değildir. Fisher paranın dolaşım hızını bir birim paranın mal ve hizmet satın almak için ortalama olarak kaç kez el değiştirdiği olarak tanımlanmıştır.

$$V \equiv \frac{P.Y}{M}$$

Değişim denklemi bu haliyle bir teoriden ziyade bir denklem niteliğindedir. Irving Fisher değişim denklemini bir para talebi teorisine dönüştürebilmek için paranın dolaşım hızının sabit olduğunu varsaymıştır. Fisher'e göre, paranın dolaşım hızı insanların hangi sıklıkla gelir elde ettikleri, ne sıklıkla alışveriş yaptıkları gibi oldukça yavaş değişim gösteren faktörlere

bağlıdır. Bu nedenle paranın dolaşım hızını sabit olduğunu iddia etmiştir. Fisher'in bu iddiası doğru olabileceği gibi yanlış da olabilir. Dolaşım hızının sabit olduğu yönünde yaptığımız bu varsayım ile birlikte miktar denklemi miktar teoremine, özdeşliğimiz ise eşitliğe dönüştürmüştür.

$$M.V = P.Y$$

Eşitlikte, V değişkeni üzerinde bulunan yatay çizgi bu değişkenin sabit olduğu şeklinde varsayımımızı göstermektedir. Para arzındaki değişimlerin enflasyon üzerindeki etkisini açıklayabilmek için yukarıda ki eşitlikle gösterdiğimiz değişim denkleminde ifade edilen değişkenler değişim oranları şeklinde ifade edilirse:

$$\frac{\Delta M}{M} + \frac{\Delta V}{V} = \frac{\Delta P}{P} + \frac{\Delta Y}{Y}$$

şeklinde yeniden yazmamız gerekir. ? sembolü, delta olarak okunmaktadır ve değişim miktarını ifade etmek için kullanılır. Dolaşım hızı (V) sabit olduğu için, dolaşım hızının değişim oranı sıfıra eşit olacaktır. Fiyatlardaki yüzde değişim miktarı enflasyonu göstermektedir. Bu iki bilginin ışığında aşağıdaki eşitliği yazabiliriz:

$$\frac{\Delta P}{P} = \frac{\Delta M}{M} - \frac{\Delta Y}{Y}$$

Elde ettiğimiz bu son eşitliği sözel olarak ifade edersek,

Enflasyon Oranı= Para Miktarındaki % Değişme – Üretim Hacmindeki % Değişme

Bu eşitliğe göre, para arzı miktarı reel GSYİH'nın büyüme oranından daha hızlı artarsa enflasyona sebep olacaktır. Para ve enflasyon arasında ortaya konan bu ilişkinin doğru olması her şeyden önce dolaşım hızının sabit olması varsayımının geçerliliğine bağlıdır. Yapılan çeşitli çalışmalar, Türkiye dâhil, birçok ekonomide dolaşım hızının sabit olmadığını göstermektedir. Buna karşılık, yüksek enflasyon yaşanan ekonomilerde para arzının da hızla arttığı görülmektedir.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

İktisat biliminde para nasıl tanımlanır?

CEVAP:

Para: Satın alınan mal ve hizmetlerin bedelinin karşı tarafa aktarılmasında ya da borçların geri ödenmesinde genel kabul gören her şeydir.

SORU:

İktisat biliminde "servet" kavramı nasıl tanımlanır?

PARA TEORİSİ

CEVAP:

Servet: Kişinin belli bir ana kadar birikmiş varlıklarının o anki toplam değeridir.

SORU:

Akım ve stok değişken arasındaki fark nedir?

CEVAP:

Stok Değişken, belirli bir zaman noktasında ölçülen ve o an var olan büyüklüğü gösteren bir değişkendir. Akım Değişken ise bir zaman aralığı içerisinde ölçülmektedir.

SORU:

Takas ekonomisi nedir?

CEVAP:

Takas Ekonomisi: Malın malla değişimine dayanan, değişim aracı olarak paranın kullanılmadığı ekonomidir.

SORU:

Takas ekonomisinin etkin bir şekilde işlememesinin nedenleri nelerdir?

CEVAP:

- Birincisi, alıcı veya satıcı ticareti gerçekleştireceği ticaret ortağını bulmak için zaman ve çaba harcayacaktır.
- Takas ekonomisi koşullarında yaşanan etkinsizliğin ikinci kaynağı ise her bir malın birçok fiyatı olmasından kaynaklanmaktadır.
- Fiyatların standartlaştırılmasının mümkün olmaması.
- Takas ekonomisi koşulları altında, servet birikimi sağlamak oldukça zordur. Paranın olmadığı böyle bir ekonomide servetini biriktirmek isteyenlerin mal depolaması gerekecektir.

SORU:

Paranın bir ekonomide yerine getirdiği temel işlevler nelerdir?

CEVAP:

- Değişim aracı olma
- Hesap birimi olma
- Değer muhafaza aracı olma

SORU:

Bir nesnenin değişim aracı olarak kullanılabilmesi için taşıması gereken özellikler nelerdir?

CEVAP:

- Standart olmalıdır,
- Genel kabul görüyor olmalıdır
- Bölünebilir olmalıdır
- Taşınması kolay olmalıdır
- Dayanıklı olmalıdır,
- Kolay taklit edilememelidir.

SORU:

Bir ekonomide değişim aracı nedir?

CEVAP:

Mal ve hizmetler satın alımlarında genel olarak kabul gören nesnedir.

SORU:

Para "hesap birimi" olma işlevini nasıl yerine getirir?

CEVAP:

Bu işlev, paranın ekonomideki değerleri ölçmesini sağlamaktadır. Boyumuzu metre, kilomuzu kilogram ile ölçtüğümüz gibi fiyatları, ücretleri, refah düzeyimizi para ile ölçeriz. Paranın bu işlevi sayesinde ekonomide var olan mal ve hizmetlerin tamamının değişim aracı cinsinden (örneğin lira) ifade edilen tek bir fiyatı vardır

SORU:

Paranın "değer muhafaza aracı" olması ne demektir?

CEVAP:

Eğer parayı değişim aracı olarak ödemelerimizde kullanmak istiyorsak paranın bugünden yarına değerini koruması gerekmektedir. Paranın değer muhafaza aracı olması, geliri elde ettiğimiz an ile harcadığımız zaman arasında paranın satın alma gücünü koruması anlamına gelmektedir. Parayı harcamadığımız sürece, elimizde bulunan para miktarı kadar bir satın alma gücünü elimizde harcamaya hazır bulunduruyoruz demektir.

SORU:

Bir varlığın likiditesi nedir?

CEVAP:

Likidite, bir varlığın bir değişim aracına dönüştürülmesindeki nispi kolaylık ve sürat olarak tanımlanır.

SORU:

Bir ekonomide alışveriş işlemlerinin yürütülme yöntemine ne ad verilir?

CEVAP:

Ödemeler sistemi

SORU:

"Mal para" nedir?

CEVAP:

Mal para: Değişim aracı olarak kullanılan altın, gümüş, bakır, tuz, biber, büyük taşlar, deniz kabukları gibi mallardır.

SORU:

Tarihte ilk madeni para ne zaman ve hangi medeniyetler tarafından kullanılmıştır?

CEVAP:

Tarihte ilk madeni paranın M.Ö. 100'li yıllarda Çin'de ve M.Ö. 700'li yıllarda Yunanistan'da kullanıldığı bilinmektedir. Yönetimler kıymetli madenlere dayanan madeni paraları standart bir ağırlık ve saflık düzeyinde üretmeye başlamışlardır. Bu sayede yapılan her alışverişte insanların madeni paraları tartma ve paranın içeriğini inceleme ihtiyacı ortadan kalkmıştır.

SORU:

"İtibari para" kavramı nedir?

CEVAP:

Değerli madenlerin aksine mal olarak bir değeri bulunmayan, ancak mal ve hizmetlerin satın alınmasında bir değer ifade eden nesnelere itibari para denilmektedir.

SORU:

Ödemelerde çek kullanımının avantajları nelerdir?

CEVAP:

Çek kullanımı sayesinde yanımızda büyük miktarlarda para taşımak zorunda kalmadan işlemler yapabiliriz. Çek kullanımı paranın nakledilmesi sürecinde karşılaşılan zorlukları azaltıp işlem maliyetini düşürerek ödemeler sisteminin etkinliğinin artmasında önemli rol oynamıştır.

SORU:

Çekle ödeme sisteminde ortaya çıkan sorunlar nelerdir?

CEVAP:

Çekle yapılan ödemelerin nakde çevrilebilmesi için, bankaya gidilmesi gerekliliği çekle yapılan işlemlerin maliyetini yükseltebilmektedir. Buna ek olarak çek kullanımı tarafların karşılıklı güveninin yüksek olmasını gerektirmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası verilerine göre sadece 2011 yılında karşılıksız çek sayısı 595 bin adet olmuştur. Çeklerin karşılıksız çıkma ihtimalini ortadan kaldırmak için ekonomik birimler farklı ödeme aracı arayışı içine girmişlerdir.

SORU:

Debit kart nedir?

CEVAP:

Debit Kart: Şekil ve ebat bakımından kredi kartıyla aynı fakat alışveriş tutarının kredili olarak ödemek yerine doğrudan sahibinin hesabından düşüren kart çeşididir.

SORU:

Dolarizasyon kavramı nedir?

CEVAP:

En basit tanımıyla bir ülkenin kendi ulusal para birimi dışında başka bir yabancı para birimini ulusal piyasalarında kullanmasıdır. Genellikle bu yabancı para birimi ABD doları olmuştur. Bu sebeple bu olgu dolarizasyon olarak adlandırılmaktadır. Ancak dolarizasyon sadece ABD doları için geçerli değildir, herhangi bir yabancı para biriminin ulusal para birimi yerine kullanılması dolarizasyon olarak kabul edilir.

SORU:

Parasal birlik sürecinin aşamaları nelerdir?

CEVAP:

Parasal birlik genellikle beş adımdan oluşan bir sürecin sonunda hayata geçer. Buna göre öncelikle döviz kurlarında birlik sağlanması, ortak bir fon mekanizmasının işletilmesi, ekonomi

politikalarının eşgüdümünün sağlanması ve ortak rezerv yönetimini gerçekleştirip ortak para politikasını yürütecek tek bir merkez bankasının faaliyete geçmesi gerekmektedir. Son aşamada ise birliğe üye ülkelerin ulusal paralarının yerine tek bir ortak para biriminin dolaşıma çıkarılması gerçekleşecektir.

ÜNİTE 3: FAİZ ORANLARININ ANLAMI, ÖLÇÜMÜ VE BELİRLENMESİ

FAİZ ORANLARININ ANLAMI

Faiz oranlarındaki değişimler içerisinde bulunduğumuz ekonomik sistemdeki tüm iktisadi kararların sonucuna etki etmektedir. Faiz oranı borç alan kişinin belirlenen bir süre boyunca almış olduğu borca karşılık ödeyeceği faiz miktarının anaparaya oranı olarak tanımlanır. Borç alınan paraya anapara, alınan borca karşılık borç verene anaparaya ek olarak ödenen kısma ise faiz denir. Yani faiz borçlanmanın maliyeti olmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde faizin anaparaya göre bir oran olarak belirtilmesi faiz oranını oluşturur.

Faiz oranları günlük, aylık ve yıllık gibi farklı süreler için hesaplanabilmektedir. Gerçek hayatta birçok mali yatırım aracı bulunmakta ve bunlara uygulanan birden çok faiz oranı mevcuttur.

Bugün elimizde bulunan bir miktar paranın gelecekte elimize geçecek aynı miktardaki paradan daha değerli olduğunu bugünkü değer kavramı açıklar. Bir mali varlığı bugün satın aldığımızda ödediğimiz fiyatı, o mali varlığın sahibine yapılacak ödemelerin bugünkü değerinin toplamına eşitleyen faiz oranına vadeye kadar getiri denilmektedir.

İskontolu tahviller nominal değerinin altındaki fiyattan satın alınan ve vadesi geldiğinde nominal değeri ödenen tahvillerdir.

GETİRİ ORANI VE REEL FAİZ ORANI

Elimizde tuttuğumuz borçlanma aracının faizi ile getirisi farklı olabilir eğer bu borçlanma aracını vadesi dolmadan satarsak bu farklılık oluşabilir. Elimizde tutmuş olduğumuz uzun vadeli tahviller, tahvillerin vadesi boyunca piyasadaki faiz oranlarının değişiminden olumlu ya da olumsuz yönde etkilenecek getiriyi artırma ya da azaltma etkisine sahiptir.

Nominal faiz oranı piyasada uygulanan cari faiz oranıdır. Reel faiz oranı ise; nominal faiz oranı ile beklenen enflasyon oranı arasındaki farka eşittir.

FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ

Bir varlığı almak, elde tutmak ya da bir varlığı değil de başkasını satın almak hususunda karar verirken 4 faktör göz önünde bulundurulur:

1. Servet
2. Beklenen getiri

3. Likidite
4. Risk

Faiz oranlarının değişimini açıklamada kullanılan yöntemlerden biri ödünç verilebilir fonlar kuramıdır. Bu kuramla tahvil arz ve talebi ele alınarak faiz oranının nasıl oluştuğu açıklanmaktadır. Bunu açıklamak için öncelikle tahvil talep eğrisini açıklamak gerekmektedir; diğer tüm koşullar sabitken talep edilen tahvil miktarıyla tahvil fiyatı arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Yani piyasadaki tahvil miktarı arttıkça tahvilin fiyatı buna oranla azalmaktadır.

Ayrıca, spekülasyon ve harici etkenler dışarıda tutulmak kaydıyla, tahvilin satış fiyatı ile faiz arasında da ters yönlü bir ilişki vardır. Yani faiz oranı yükseldikçe (satış fiyatı düştükçe) satın alınmak istenen tahvil miktarı artarken arz edilmek istenen tahvil miktarı azalmaktadır. Piyasaya tahvil süren bir kurum nakit fona ihtiyacı olduğu için bu arzı yapar, yani bir finans kurumundan kredi kullanmak yerine tahvil arzıyla nakit ihtiyacını karşılamış olur.

Tahvil satın alanlar açısından baktığımızda ise ellerindeki nakit kaynağı bir finans kurumuna yatırmak yerine nakde ihtiyacı olan bir kuruma yatırım yapmış olurlar. Tahvil piyasasında denge, arz edilen tahvil miktarının talep edilen tahvil miktarına eşitlendiği noktada oluşur.

Eğer tahvil talebinde bir değişim meydana gelirse yani servet, beklenen getiri, likidite ve risk olarak belirttiğimiz varlık talebimizi belirleyen faktörlerde herhangi bir değişim olursa tahvil talebinde ve sonuç olarak denge faiz oranında ve piyasada meydana gelen işlem hacminde değişiklikler oluşur.

Eğer servette bir değişiklik meydana gelirse, örneğin; servette bir artış olursa tahvil talebi artacaktır. Böyle bir durumda alınıp satılan tahvil miktarı artarken faiz oranında düşüş meydana gelecektir. Tam tersi bir durumda yani servette bir azalma meydana geldiğinde ise alınıp satılan tahvil miktarı azalırken faiz oranı yükselerek yeni dengeye ulaşacaktır.

Tahvillere ait beklenen getiri değişmese de diğer alternatif getirilerde bir değişim beklentisi yaşanması dahi tahvil talebini değiştirecektir. Bu değişim de sonuç olarak tahvil talebini, faizi ve tüm ekonomiyi etkileyecek sonuçlar oluşturur.

Örneğin; konut ve arsa fiyatlarının artacağı veya azalacağına yönelik beklentiler piyasanın tahvilden konut ve arsaya veya tam tersi bir yatırım yönelimine yol açabilir.

Bir tahvilin kolay alınması ve satılması ancak o piyasada daha fazla sayıda oyuncunun bulunmasıyla mümkün olabilir. Tabi ki daha fazla alan satan bulunması, tahvil talebinin artmasına

neden olur, bu da sonuçta faiz oranlarının düşmesine yol açar.

Tahvil fiyatlarında değişkenlik artarsa tahvillerin riski artar ve tahviller diğer varlıklara göre daha az çekici olurlar. Sonuç olarak da riskin artmasıyla tahvil talebinde bir azalma meydana gelir.

Tahvil arzında bir değişim yaratabilecek faktörleri şöyle sıralayabiliriz;

- Yatırım fırsatlarından beklenen karlılık
- Beklenen enflasyon
- Devlet bütçesi

Yatırım fırsatlarından beklenen karlılık oranı ne kadar yüksekse, yatırımların finanse edilebilmesi için yapılacak tahvil arzı da o kadar yüksek olacaktır. Borç almanın reel maliyeti en doğru şekilde reel faiz oranı ile ölçülmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi reel faiz oranı nominal faiz oranından beklenen enflasyon oranının çıkarılmasıyla bulunur. Eğer beklenen enflasyon artarsa, borçlanmanın reel maliyeti azalır; eğer beklenen enflasyon düşerse de borçlanmanın reel maliyeti artar.

Ayrıca devletin bütçe açığı olursa, devlet bu açığını piyasaya tahvil sürerek kapatabilir. Böyle bir durum oluştuğunda açığın büyüklüğüne bağlı olarak tahvil miktarı artış gösterir. Tahvil arzında ki bu fazlalığa bağlı olarak faiz oranlarında artış olur. Eğer bütçe fazla vermişse, bu sefer tahvil arzı kısılır ve faiz oranında da düşüş yaşanır.

Beklenen enflasyon arttığında, beklenen getiri oranı düştüğü için tahvil talebi azalırken; ödenmesi beklenen reel faiz düştüğü için tahvil arzı artmaktadır.

Faiz oranlarının değişimini açıklamada kullanılan ikinci kuramda Keynes tarafından geliştirilen Likidite Tercihi kuramıdır. Bu kuramda denge faiz oranı para arz ve talebi tarafından belirlenmektedir. Ödünç Verilebilir Fonlar Kuramına göre ise, denge faiz oranı tahvil arz ve talebi tarafından belirlenmekteydi. Her ne kadar farklı görünse de iki kuram birbiriyle yakından ilişkilidir.

Keynes'e göre servet para ve tahvillerin toplamından oluşur. Bundan dolayı Keynes ekonomideki toplam serveti arz edilen para miktarı ile arz edilen tahvil miktarının toplamı olarak açıklar. İnsanlar servetleri sınırlarında varlık satın alabileceğinden, insanların talep ettikleri tahvil ve para miktarının toplamı da toplam servete eşit olmak zorundandır. Yani para piyasası dengede ise tahvil piyasası da dengede olacaktır.

Bu sonuca göre ise denge faiz oranının, tahvil arz ve talebinin eşitlendiği noktada ya da para arz ve talebinin eşitlendiği noktada belirlendiğini söyleyebiliriz. Kısaca söylemek gerekirse likidite tercihi kuramı ile ödünç verilebilir fonlar kuramı

birbirine eş analizlerdir. Likidite tercihi kuramı konut, arsa gibi reel varlıkların beklenen getirilerindeki değişimin, faiz oranları üzerindeki etkilerini göz önüne almadığı için sadece bu yönden bir farklılık oluşmuştur.

Likidite Tercihi Kuramında paranın getirisi sıfır olarak düşünülür. Ayrıca Keynes parayı tanımlarken nakit ve vadesiz mevduat hesapların toplamı olarak belirtir. Keynes'in yaşadığı dönem itibarıyla bu tür mevduatlara sıfır veya çok az bir faiz verildiğinden paranın tek alternatifi tahvildir.

Keynes'in analizinde, diğer koşullar sabitken faiz oranı yükseldikçe paranın beklenen getirisi tahvilin beklenen getirisine göre düşer ve para talebi azalır.

Para talebiyle faiz oranı arasındaki ters ilişkiyi fırsat maliyeti kavramıyla açıklamak mümkündür. Buna göre paranın getirisi sıfır olduğunda parayı elde tutarak kaybedilen faiz bu fırsatın maliyetidir. Sonuç olarak da faiz oranları yükselirse elde tutulan paranın azaldığı görülmektedir. Bu sonuca ulaşırken para arzının merkez bankası tarafından kontrol edilen bir dışsal değişken olduğunu kabul ediyoruz.

Para arz ve talebindeki değişiklikler denge faiz oranında değişime yol açar. Likidite tercihi kuramına göre para talebini değiştiren iki tane etken vardır; gelir ve fiyatlar. Para arzı belirttiğimiz gibi merkez bankası kontrolüyle olduğu için para miktarındaki değişiklik sadece merkez bankası eliyle gerçekleşir.

Keynes gelirin para talebini etkilemesini iki şekilde açıklamıştır.

- Ekonomik ilerleme serveti arttırdığında insanlar daha fazla para biriktireceklerdir.
- Ekonomik ilerlemeyle ve servet arttıkça insanlar daha fazla harcama yapmak isteyeceklerdir. Bu da daha fazla para talebi doğuracaktır.

Yani gelir arttıkça para talebi artarken gelir azaldıkça para talebinde azalma olacaktır. Sonuç olarak da diğer koşullar sabitken gelir artışı faiz oranının yükselmesine, gelir düşüşü de faiz oranlarının düşmesine yol açar. Fiyatlar genel düzeyi değiştiğinde paranın değeri de değişir.

Ekonomide fiyatlar arttığında, elimizdeki belli bir miktar parayla fiyatlar artmadan önce alabileceğimiz mal ve hizmetleri artık alamayız. Böylece fiyatlar arttığında daha fazla nominal para talep etmek zorunda kalırız. Böylece de para talebinin artmasıyla faiz oranlarında da artış meydana gelir. Tersine bir durum söz konusu olduğunda da faiz oranlarında düşüş yaşanır.

Eğer merkez bankası genişlemeci bir para politikası izlerse para arzının artmasıyla faiz oranlarında düşüş yaşanır. Fakat eğer merkez

bankası daralan bir para politikası uygularsa, faiz oranlarının artmasına sebep olur.

Tüm bu analizlere Friedman önemli bir eleştiri yapmıştır. Likidite etkisi olarak adlandırdığı bu yorumunda Friedman para arzı arttığında diğer koşulların sabit kalmayabileceğini ve para arzındaki artış sonrası ekonomide faizlerin artmasına neden olabileceğini belirtmiştir. Yani Friedman'a göre likidite etkisi olayın sadece bir parçasını oluştururken faiz oranlarının artmasına yol açacak diğer etkenler önemli bir boyutta ise para arzı arttığında faiz oranlarının yükselmesi mümkündür.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar ışığında faiz oranında bir azalma gerçekleşmesi için;

- Eğer likidite etkisi gelir, fiyat ve beklenen enflasyon etkisinden büyükse para arzının artırılması gerekir.
- Eğer gelir, fiyat ve beklenen enflasyon etkisi likidite etkisinden büyükse ve enflasyon beklentileri hızla ayarlanabiliyorsa para arzının azaltılması gerekir.
- Eğer gelir, fiyat ve beklenen enflasyon etkisi likidite etkisinden büyük etkisinden fakat enflasyon bekleyişleri yavaş ayarlanıyorsa o zaman para arzını artırılıp arttırılmayacağı konusu insanların kısa dönemde ya da uzun dönemde ne olduğuna verdikleri öneme bağlıdır.

Yakın zamanda yapılan araştırmalarda, genel olarak parasal büyümenin kısa vadeli faiz oranlarını geçici olarak düşürdüğü saptanmıştır.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

İktisat biliminde "faiz oranı" nasıl tanımlanır?

CEVAP:

Faiz oranı, ödünç alanın belirli bir dönem boyunca aldığı borca karşılık ödediği faiz tutarının veya ödünç verenin verdiği borca karşılık aldığı faiz tutarının anaparaya oranı şeklinde tanımlanabilir.

SORU:

Bugünkü değer kavramı nedir?

CEVAP:

Bugünkü değer kavramı, bugün elde edilen bir miktar paranın gelecekte elde edilecek aynı miktardaki paradan daha değerli olduğunu ifade etmektedir. Yani size bugün verilecek 200 lira ile örneğin bir yıl sonra verilecek 200 liranın değeri aynı değildir, bugün elde edeceğiniz 200 lira daha caziptir.

SORU:

Bir mali varlığın "vadeye kadar getirisi" ne anlama gelir?

CEVAP:

PARA TEORİSİ

Vadeye kadar getiri, bir mali varlığı bugün satın aldığımızda ödediğimiz fiyatı, mali varlığın sahibine yapılacak ödemelerin bugünkü değerlerinin toplamına eşitleyen faiz oranıdır. İktisadi açıdan daha anlamlı olduğu için, vadeye kadar getiri kavramının faiz oranına ilişkin en uygun ölçüt olduğu iktisatçılar tarafından kabul edilmektedir.

SORU:

İskontolu tahvil nedir?

CEVAP:

İskontolu tahvil, Nominal değerinin altındaki bir fiyattan satın alınan ve vadesi dolduğunda nominal değeri ödenen tahvildir.

SORU:

Bir yatırım aracı yatırımcısına üç yılın sonunda 152? getiri sağlayacaktır. Faiz oranının %15 olduğu varsayımı altında bu yatırımın bugünkü değeri nedir?

CEVAP:

$$PV = FV / (1+i)^n$$

$$\text{Bugünkü değer} = 152 / (1+0.15)^3 = 100?$$

SORU:

1000? nominal değerli bir yıl vadeli iskontolu olarak ihraç edilen bir devlet tahvilini bugün bir yatırımcı 800? ye almıştır. Buna göre iskontolu tahvilin vadeye kadar getirisi yüzde kaçtır?

CEVAP:

$$800 = 1000 / (1+i)$$

$$i = (1000/800) - 1 = \%25$$

SORU:

Bir tahvilin kupon oranı nedir?

CEVAP:

Kupon Oranı: Her yıl ödenecek miktarın (kupon ödemesinin) tahvilin nominal değerine oranıdır.

SORU:

Nominal faiz nedir?

CEVAP:

Nominal faiz oranları her gün tartışılan, basında, resmî bildirimlerde, ilanlarda kullanılan, kısaca piyasada uygulanan cari faiz oranıdır.

SORU:

Reel faiz nedir?

CEVAP:

Enflasyon etkisinin nominal faiz oranından arındırılmasıyla reel faiz oranı elde edilir. Reel faiz oranı, Irving Fisher'in adıyla anılan Fisher eşitliği ile ölçülebilmektedir. Fisher eşitliğine göre nominal faiz oranı; reel faiz oranı ile beklenen enflasyon oranının toplamına eşittir.

SORU:

Bir ekonomide geçerli nominal faiz oranı %24 ve beklenen enflasyon %20 ise bu ekonomideki reel faiz oranı kaçtır?

CEVAP:

reel faiz oranı = nominal faiz oranı - beklenen enflasyon

$$\text{reel faiz oranı} = \%24 - \%20 = \%4$$

SORU:

Bir ekonomide reel faiz oranı %5 ve nominal faiz %20 ise bu ekonomide beklenen enflasyon oranı kaçtır?

CEVAP:

Beklenen enflasyon = Nominal faiz oranı - Reel faiz oranı

$$\text{Beklenen enflasyon} = \%20 - \%5 = \%15$$

SORU:

Bir varlığın talebini belirleyen faktörler nelerdir?

CEVAP:

1. Servet
2. Beklenen getiri
3. Likidite
4. Risk

SORU:

Bir bireyin serveti varlık talebini nasıl etkiler?

CEVAP:

Bir bireyin sahip olduğu tüm varlıkları içeren kaynaklar toplamıdır. Bir birey serveti arttığında varlıkları satın almada kullanacağı daha fazla kaynağa sahip olur. Bu ise doğal olarak talep ettiğimiz varlık miktarında artışa neden olur. Bu bağlamda, diğer koşullar sabitken servetteki bir artış varlığın talep edilen miktarında bir artışa yol açar

SORU:

Bir varlığın beklenen getirisi bu varlığa olan talebi nasıl etkiler?

CEVAP:

Alternatif varlıklara göre bir varlıktan gelecek dönemde elde edilmesi beklenen getiridir. Bir varlığı satın almaya karar verirken o varlıktan ne kadar getiri elde edebileceğimize bakarız. Ancak bu kararımızı verirken sadece bir varlığın getirisine değil alternatif varlıkların getirisine de bakarak kararımızı veririz. Diğer koşullar sabitken bir varlığın alternatif varlıklara göre beklenen getirisindeki bir artış bu varlığın talep edilen miktarında bir artışa yol açar.

SORU:

Bir varlığın likiditesi bu varlığa olan talebi nasıl etkiler?

CEVAP:

Bir varlığın piyasada ne kadar çok alıcısı ve satıcısı varsa yani ne kadar kolay alınıp satılabiliyorsa o varlık o kadar likittir. Tabii burada da alternatif varlıklara göre kıyaslama yapmak gerektiğini belirtmek gerekir. Diğer koşullar sabitken bir varlık alternatif varlıklara göre ne kadar fazla likitse bu varlığın talep edilen miktarı daha fazla olacaktır.

SORU:

Bir varlığın likiditesi nedir?

CEVAP:

Bir varlığın nakde dönüştürülme hızı ve kolaylığıdır.

SORU:

Bir varlığın risk düzeyi neyi ifade eder?

CEVAP:

Bir varlığın getirisi ile ilgili belirsizlik derecesidir.

SORU:

Bir varlığın risk düzeyi bu varlığa olan talebi nasıl etkiler?

CEVAP:

nsanların çoğunun riskten kaçınmayı ve daha az riskli varlıkları tutmayı istediklerini kabul edebiliriz. Dolayısıyla diğer koşullar sabitken bir varlığın alternatif varlıklara göre riskinde bir artış olması bu varlığın talep edilen miktarında bir azalışa yol açacaktır.

SORU:

Ödünç Verilebilir Fonlar Kuramı'na göre faiz oranı nasıl belirlenir?

CEVAP:

Ödünç verilebilir fonlar kuramı faiz oranının belirlenmesini tahvil arz ve talebi ile açıklamaktadır. Başka bir deyişle faiz oranı ödünç verilebilir fon arz ve talebi tarafından belirlenmektedir.

SORU:

Tahvil piyasasında denge nasıl belirlenir?

CEVAP:

Tahvil piyasasında denge, arz edilen tahvil miktarının talep edilen tahvil miktarına eşitlendiği noktada belirlenecektir.

ÜNİTE 4: FAİZ ORANLARININ YAPISI

Faiz oranlarının yapısı; menkul kıymetlerin sahip olduğu risk, likidite özelliği, vergilendirme durumu ve vade farklılıklarının faiz oranlarını nasıl etkilediği ile ilgilidir.

Faiz oranlarının yapısını yani menkul kıymetlerin taşıdıkları risk, likidite, vergilendirme ve vade özelliklerinin faiz oranlarını ne şekilde etkilediğini, faiz oranlarının risk yapısı ve vade yapısı başlıkları altında incelenmektedir.

FAİZ ORANLARININ RİSK YAPISI

Faiz oranlarının risk yapısı olgusu, aynı vadeye sahip tahvillerin faiz oranlarının neden farklı olduğunu açıklar. Aynı vadeye sahip tahviller arasında faiz oranlarının risk yapısını oluşturan üç temel faktör vardır. Bunlar:

- Geri ödenmeme riski
- Likidite
- Vergilendirme durumu

Geri ödenmeme riski; tahvil ihraç eden tarafın vade tarihinde faiz ödemelerini ve anapara ödemesini yapamaması olasılığıdır. Özel sektörde

faaliyet gösteren bir işletme büyük zararlarla karşı karşıya kalabilir, iflas edebilir. Dolayısıyla bu işletme, ihraç ettiği tahvillerin anapara ve faiz ödemelerini zamanında yerine getiremeyebilir ya da hiçbir ödemede bulunmayabilir.

Aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riski taşıyanla geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranları arasındaki fark risk primi olarak adlandırılmaktadır. Risk primi, ekonomik birimlerin riskli bir tahvili satın alması için ne kadar ek bir faiz elde etmesi gerektiğini göstermektedir.

Vadeleri aynı olan tahvillerin faiz oranlarındaki farklılaşmanın bir diğer nedeni, bu tahvillerin likidite derecelerinin farklı olmasıdır.

Likit bir varlık düşük bir maliyetle ve kolayca nakde dönüştürülebilmektedir. Likiditesi yüksek bir menkul kıymetin bu tür avantajlarının olması nedeniyle ekonomik birimler likit varlıklar için daha düşük bir faize razı olabilmektedir.

Bu yüzden likiditesi yüksek bir varlığın getirisi likiditesi düşük olanlara göre daha az olacaktır. Likiditesi yüksek olan tahvillerin faizi ile düşük olan tahvillerin faizi arasındaki farka likidite primi denir.

Bir tahvilin likidite derecesinin faiz oranları üzerindeki etkisini incelemek için, devlet tahvilleri ile özel sektör tahvilleri piyasasını karşılaştırabiliriz. Devlet tahvilleri özel sektör tahvillerine göre daha likittir.

Çünkü devlet tahvillerinin piyasada daha çok alıcı ve satıcısı olduğu için geniş bir ikincil piyasası vardır. Bu özellik devlet tahvillerinin daha kolay nakde dönüştürülmesine imkân sağlar.

Öte yandan özel sektör tahvilleri daha az likittir, bu sektördeki menkul kıymetler piyasası daha sığ olduğu için elinizdeki tahvili satmak için alıcı bulmanız güç olabilir.

Bu yüzden ekonomik birimler, özel sektör tahvillerini satın almak için ilave bir likidite primi talep edeceklerdir. Bu da daha az likit olan tahvilin faizinin likidite priminin eklenmesi nedeniyle daha yüksek olmasına yol açacaktır.

Faiz oranlarının risk yapısını açıklayan üçüncü bir etken, tahvillerin vergilendirmesi ile ilgilidir.

Vergi, bir tahvilin kazancı üzerinden maktu ya da oransal olarak alınarak yatırımcının eline geçecek olan getiriyi azaltıcı bir etkiye sahiptir.

Bir tahvilden elde edilecek faiz gelirinin vergilendirilmesi risk priminin doğmasına neden olan bir başka faktördür. Bu durumda aynı vadede farklı vergi uygulamalarına tabi tahvillerin faiz oranları farklı olacaktır.

Bir tahvili satın alan yatırımcı vergi kesintilerinden sonra elde edeceği getiri ile ilgilendiği için, aynı vadede diğerine göre vergi avantajı olan bir tahvili

yüksek beklenen getirisinden dolayı daha düşük faiz oranına rağmen tercih edebilmektedir.

FAİZ ORANLARININ VADE YAPISI

Tahvil faiz oranlarını etkileyen bir başka faktör de vadeye kalan süredir.

Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin vadelerinin farklı olması nedeniyle faiz oranlarının farklılaşması faiz oranlarının vade yapısı olarak adlandırılmaktadır.

Farklı vadelerdeki ancak aynı düzeyde risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin getirileri arasında zamanın belirli noktasındaki ilişkiyi gösteren eğri getiri eğrisi olarak adlandırılmaktadır.

Getiri eğrisi, farklı vadelerdeki menkul kıymetlerin faiz oranlarının, genel yapısını gösterir ve faiz oranlarının genel seyrinin görülmesine yardımcı olur.

Vade farklılıklarının faiz oranlarına ne şekilde yansıdığını görebilmek için, tahvillerin benzer risk, likidite ve vergi özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir.

Menkul kıymetlerin vadeleri ile getirileri arasındaki ilişkiyi gördüğümüz getiri eğrisinin, dikey ekseninde getiri yatay ekseninde ise vade yer almaktadır. Getiri eğrilerinin eğimleri, yukarıya doğru eğimli, yatay eğimli ve aşağıya doğru eğimli olmak üzere genel olarak 3 şekilde olmaktadır.

Vade uzadıkça yatırımcıların karşı karşıya kalacakları risklerin olasılığı artacağından talep ettikleri likidite primi de artacaktır. Bu nedenle çoğu zaman uzun vadeli tahvillerin faiz oranı kısa vadeli tahvillerin faiz oranından daha yüksektir.

Literatürde faiz oranlarının vade yapısını açıklamaya dönük çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bunlardan en çok kabul görmüş dört teori şunlardır:

- Bekleyişler teorisi
- Bölünmüş piyasalar teorisi
- Tercih edilen ortam teorisi
- Likidite primi teorisi

Bekleyişler teorisine göre; uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

Bekleyişler teorisine göre, tahvil satın almak isteyenler için, vade tercihi söz konusu değildir yani yatırımcılar kısa ve uzun vade arasında herhangi bir tercihte bulunmamaktadırlar.

Burada yatırımcıların amacı, elde etmeyi düşündükleri getiriyi maksimize etmektir. Yani ekonomik birimler vadesi ne olursa olsun, tahvillerin beklenen getirilerini karşılaştıracak ve beklenen getirisi yüksek olan tahvili elde tutacaktır.

Ekonomik birimler gelecekte kısa vadeli faizlerin düşmesini bekledikleri zaman ve vade uzadıkça faiz oranlarının azaldığını ifade eden aşağıya doğru eğimli getiri eğrisi ortaya çıkmaktadır. Bugünkü uzun vadeli faiz oranının bugünkü kısa vadeli faiz oranından daha düşük olduğu böyle bir durumda gelecekteki kısa vadeli faiz ortalamasının bugünkü kısa vadeli faiz oranından daha düşük gerçekleşmesi bekleniyor demektir. Bekleyişler teorisine göre getiri eğrileri yukarı doğru eğimli olduğu zaman, gelecekte kısa vadeli faizlerin artması bekleniyor demektir. Getiri eğrisi yatay olduğunda ise gelecekte kısa vadeli faizlerde bir değişiklik beklenmiyor demektir.

Kısa ve uzun vadeli tahviller arasındaki ilişkiyi ele alan bekleyişler teorisi, farklı vadeye sahip tahvillerin tam ikame olduklarını ve ekonomik birimlerin bu tahvilleri talep etme nedenlerinin elde etmeyi bekledikleri getiriler olduğunu vurgulamaktadır.

Buna göre faiz oranları yalnızca piyasada oluşan beklentilere göre hareket etmektedir.

Bölünmüş piyasalar teorisine göre; farklı vadelerdeki tahvillere ilişkin piyasalar birbirinden tamamen kopuktur yani farklı vadelerdeki tahviller arasında ikame ilişkisi söz konusu değildir. Bu nedenle her bir vadedeki tahvil için ayrı bir piyasa oluşturmaktadır.

Bu teoriye göre, farklı vadelerdeki tahviller birbirinin ikamesi olmadığından belirli bir vadedeki tahvili elde tutmanın beklenen getirisi diğer bir vadedeki tahvilin beklenen getirisini dolayısıyla da talebini etkilememektedir.

Bu teori, farklı vadelerdeki tahvillerin tam ikame olduğunun varsayıldığı bekleyişler teorisinin tam tersidir.

Çünkü bölünmüş piyasalar teorisine göre yatırımcıların kendi vade tercihleri vardır ve o vadedeki beklenen getiri ile ilgilenirler.

Farklı vadedeki tahvillerin birbirlerini neden ikame edemeyecekleri konusu yatırımcıların tercihleri ile ilgilidir. Finansal piyasalarda çok fazla sayıda ve çok farklı tercihlere sahip yatırımcılar vardır.

Bölünmüş piyasalar teorisine göre, kısa ve uzun vadeli tahvillerin faiz oranlarının her bir vadeye ilişkin piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirleniyor olduğundan bahsedilir. Buna göre herhangi bir nedenle ekonomik birimler kısa vadeli tahvilleri uzun vadeliye göre daha fazla tercih ediyorsa getiri eğrisi tipik olarak yukarı doğru eğimli olacaktır.

Bölünmüş piyasalar teorisi bazı noktalarda eleştirilmektedir. Farklı vadelerdeki tahvillere ait piyasalar birbirinden tamamen ayrılmış olarak kabul edildiği için farklı vadedeki bir tahvilin

PARA TEORİSİ

faizindeki bir değişim diğer vadedeki tahvillerin faizi üzerinde etkili olmayacaktır.

Tercih edilen ortam teorisi; bölünmüş piyasalar teorisinin daha esnek bir yorumu olarak adlandırılmaktadır.

Bu teoriye göre, bölünmüş piyasalar teorisinden farklı olarak, yatırımcılar normalde belirli bir vadedeki piyasaya yoğunlaşmış olsa da, bazı olaylar nedeniyle yoğunlaştıkları piyasaların dışında yatırım yapabilirler.

Yani uzun ve kısa vadeli tahviller arasında kısmen de olsa ikame söz konusudur.

Likidite primi teorisine göre; uzun vadeli bir tahvilin faiz oranı, bu tahvilin vade süresi içinde gerçekleşmesi beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ortalaması artı likidite primine eşittir. Likidite primi teorisi, bölünmüş piyasalar teorisinin aksine farklı vadelerdeki tahviller arasındaki ikame ilişkisinin varlığını kabul etmekte fakat bu ikame ilişkisini bekleyişler teorisinde olduğu gibi tam ikame ilişkisi olarak ele almamaktadır.

Yatırımcılar daha fazla likidite için, kısa vadeli tahvilleri uzun vadeli olanlara tercih etmektedirler. Likidite yatırımcılara finansal esneklik sağlar. Uzun vadeli tahvillerin faiz oranlarındaki değişime daha fazla duyarlı olması, uzun vadeli tahvilleri satın alan yatırımcıları daha fazla risk ile karşı karşıya bırakacaktır.

Farklı vadelerdeki tahvillerin beklenen getirileri aynı olsa bile öngöremediğiniz olaylarla karşılaşma riski dolayısıyla daha kısa vadeli olan tahviller tercih edilecektir.

Bu yüzden yatırımcılar daha uzun vadedeki bir tahvili satın almak için likidite primi olarak adlandırılan ek getiri isteyeceklerdir.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Faiz oranlarının yapısı ne ile ilgilidir?

CEVAP:

Faiz oranlarının yapısı; menkul kıymetlerin sahip olduğu risk, likidite özelliği, vergilendirme durumu ve vade farklılıklarının faiz oranlarını nasıl etkilediği ile ilgilidir.

SORU:

Faiz oranlarının risk yapısı neyi ifade eder?

CEVAP:

Faiz oranlarının risk yapısı olgusu, aynı vadeye sahip tahvillerin faiz oranlarının neden farklı olduğunu açıklar.

SORU:

Aynı vadeye sahip tahviller arasında faiz oranlarının risk yapısını oluşturan kaç temel faktör vardır?

CEVAP:

Aynı vadeye sahip tahviller arasında faiz oranlarının risk yapısını oluşturan üç temel faktör vardır: Geri ödenmeme riski, likidite ve vergilendirme durumu.

SORU:

Geri ödenmeme riski hangi olasılığı ifade eder?

CEVAP:

Geri ödenmeme riski; tahvil ihraç eden tarafın vade tarihinde faiz ödemelerini ve anapara ödemesini yapamaması olasılığıdır.

SORU:

Risk primi nedir?

CEVAP:

Risk primi; aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riskine sahip olan tahvillerle geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranı arasındaki farktır.

SORU:

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarından en bilinenleri hangileridir?

CEVAP:

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarından en bilinenleri Standard and Poors, Moody's ve Fitch'tir.

SORU:

Standard and Poors'a göre en yüksek ve en düşük kredi derecesi kaçtır?

CEVAP:

Standard and Poors'a göre en yüksek kredi notu AAA iken en düşük not D'dir.

SORU:

Likidite primi nedir?

CEVAP:

Likiditesi yüksek olan tahvillerin faizi ile düşük olan tahvillerin faizi arasındaki farka likidite primi denir.

SORU:

Devlet tahvilleri ve özel sektör tahvilleri kıyaslandığında hangisi daha likittir?

CEVAP:

Devlet tahvilleri özel sektör tahvillerine göre daha likittir. Çünkü devlet tahvillerinin piyasada daha çok alıcı ve satıcısı olduğu için geniş bir ikincil piyasası vardır. Bu özellik devlet tahvillerinin daha kolay nakde dönüştürülmesine imkân tanır. Öte yandan özel sektör tahvilleri daha az likittir, bu sektördeki menkul kıymetler piyasası daha sığ olduğu için elinizdeki tahvili satmak için alıcı bulmanız güç olabilir. Bu yüzden ekonomik birimler, özel sektör tahvillerini satın almak için ilave bir likidite primi talep edecektir. Bu da daha az likit olan tahvilin faizinin likidite priminin eklenmesi nedeniyle daha yüksek olmasına yol açacaktır. Dolayısıyla devlet tahvilleri faizi ile özel sektör tahvilleri faizi arasındaki likidite

PARA TEORİSİ

derecelerinin farklı olması nedeniyle oluşan fark likidite primini verecektir.

SORU:

Faiz oranlarının vade yapısı neyi ifade eder?

CEVAP:

Faiz oranlarının vade yapısı; aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin vadelerinin farklı olması nedeniyle faiz oranlarının farklılaşmasıdır.

SORU:

Getiri eğrisi nedir?

CEVAP:

Getiri eğrisi; farklı vadelerdeki, ancak aynı düzeyde risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin getirileri arasında zamanın belirli noktasındaki ilişkiyi gösteren eğridir.

SORU:

Bekleyişler teorisine göre; uzun vadeli tahvillerin faiz oranları neye eşittir?

CEVAP:

Bekleyişler teorisine göre; uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

SORU:

Bölünmüş piyasalar teorisi kısa ve uzun vadeli tahvillerin faiz oranlarına ilişkin nasıl bir açıklama getirmiştir?

CEVAP:

Bölünmüş piyasalar teorisine göre farklı vadelerdeki tahvillere ilişkin piyasalar birbirinden tamamen kopuktur yani farklı vadelerdeki tahviller arasında ikame ilişkisi söz konusu değildir. Bu nedenle her bir vadedeki tahvil için ayrı bir piyasa oluşmaktadır. Kısa ve uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, bunlara yönelik her bir piyasa bölümünde kendi arz ve talep koşullarına göre belirlenmektedir. Bu teoriye göre, farklı vadelerdeki tahviller birbirinin ikamesi olmadığından belirli bir vadedeki tahvili elde tutmanın beklenen getirisi diğer bir vadedeki tahvilin beklenen getirisini dolayısıyla da talebini etkilememektedir. Bu teori, farklı vadelerdeki tahvillerin tam ikame olduğunun varsayıldığı bekleyişler teorisinin tam tersidir. Çünkü bölünmüş piyasalar teorisine göre yatırımcıların kendi vade tercihleri vardır ve o vadedeki beklenen getiri ile ilgilenirler.

SORU:

Bölünmüş piyasalar teorisine getirilen eleştiriler nelerdir?

CEVAP:

Bölünmüş piyasalar teorisi bazı noktalarda eleştirilmektedir. Farklı vadelerdeki tahvillere ait piyasalar birbirinden tamamen ayrılmış olarak kabul edildiği için farklı vadedeki bir tahvilin

faizindeki bir değişim diğer vadedeki tahvillerin faizi üzerinde etkili olmayacaktır. Bu açıdan bakıldığında bu teori, farklı vadelerdeki faizlerin neden birlikte hareket etme eğilimi içinde olduklarını açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Yine bazı yatırımcıların, vade tercihinde biraz esnek davranabilecek olmaları nedeniyle farklı vadeler arasında ikame ilişkisinin olmaması varsayımı eleştirilmiştir. Buna göre uzun ve kısa vadeli piyasalardan birinde yatırım yapmayı tercih eden bir ekonomik birim, yeteri kadar çekicilik kazandığında tercih ettiği piyasadan daha az işlem yaptığı piyasaya geçebilir.

SORU:

Likidite primi teorisine göre uzun vadeli bir tahvilin faiz oranı neye eşittir?

CEVAP:

Likidite primi teorisine göre uzun vadeli bir tahvilin faiz oranı, bu tahvilin vade süresi içinde gerçekleşmesi beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ortalaması artı likidite primine eşittir.

SORU:

Likidite primi teorisine göre, yatay bir getiri eğrisinin ortaya çıkabilmesi için ne gereklidir?

CEVAP:

Likidite primi teorisine göre, yatay bir getiri eğrisinin ortaya çıkabilmesi için gelecekte kısa vadeli faiz oranlarının düşmesinin beklenmesi gerekir. Ancak kısa vadeli faizlerdeki bu düşüşün yavaş olması gerekmektedir.

SORU:

Tercih edilen ortam hipotezi nedir?

CEVAP:

Bölünmüş piyasalar teorisinin daha esnek bir yorumu, tercih edilen ortam teorisi olarak adlandırılmaktadır. Tercih edilen ortam hipotezine göre, bölünmüş piyasalar teorisinden farklı olarak, yatırımcılar normalde belirli bir vadedeki piyasaya yoğunlaşmış olsa da, bazı olaylar nedeniyle yoğunlaştıkları piyasaların dışında yatırım yapabilirler. Yani uzun ve kısa vadeli tahviller arasında kısmen de olsa ikame söz konusudur. Bekleyişler teorisinden farklı olarak da bireylerin faiz beklentileri dışında farklı vade tercihleri de bulunmaktadır.

SORU:

Likidite primi teorisinin öne sürdüğü getiri eğrisi ile bekleyişler teorisinin öne sürdüğü getiri eğrisi arasında nasıl bir fark vardır?

CEVAP:

Likidite primi pozitif bir değer olduğu ve vade uzadıkça da arttığı için likidite primi teorisinin öne sürdüğü getiri eğrisi, bekleyişler teorisinin öne sürdüğü getiri eğrisinin üzerinde yer alır ve daha dik bir eğime sahiptir.

SORU:

Likidite primi pozitif bir değer alıyorsa likidite primi teorisine göre aşağıya doğru eğimli getiri eğrisi nasıl yorumlanabilir?

CEVAP:

Kısa vadeli faiz oranlarında eğer sert bir düşüş bekleniyorsa aşağıya doğru eğimli getiri eğrisi ortaya çıkacaktır.

SORU:

Likidite primi teorisine göre gözlenen getiri eğrisi ılımlı bir şekilde yukarıya doğru eğimli ise yani yavaşça dikleşiyorsa kısa vadeli faiz oranlarıyla ilgili nasıl bir yorum getirilebilir?

CEVAP:

Eğer gözlenen getiri eğrisi ılımlı bir şekilde yukarıya doğru eğimli ise yani yavaşça dikleşiyorsa gelecekte kısa vadeli faiz oranlarında artma ya da azalma yönünde bir değişim beklenmiyor demektir.

ÜNİTE 5: DÖVİZ KURLARININ ANLAMI VE BELİRLENMESİ

DÖVİZ KURLARININ ANLAMI

Döviz kurları başta dış ticaret olmak üzere ekonominin bir çok farklı alanında kritik öneme sahiptir. Ekonomik birimler ithalat, ihracat ve yatırım yaptıklarında, ellerindeki ulusal paraları, yabancı paralarla değiştirmeleri gerekir. Günümüzde birçok mal ve hizmet finansal ve küresel piyasalarda işlem görmektedir. Döviz kuru, bir ülkenin para biriminin, başka bir ülkenin para birimi cinsinden fiyatıdır. Direkt döviz kuru, bir birim yabancı paranın değerinin yerli para cinsinden açıklanmasıdır. Dolaylı döviz kuru ise bir birim yerli paranın değerinin yabancı para cinsinden açıklanmasıdır. İki yabancı paranın karşılıklı değerine, çapraz kur veya parite denir. Yerli paranın değeri, diğer paralar karşılığında artabilir veya azalabilir. Yerli paranın değer kazanımı, bir birim yerli para ile daha fazla yabancı paranın alınabilmesidir. Yerli paranın değer kaybı ise değerinin düşmesidir. Yani bir birim yabancı para almak için ihtiyaç duyduğumuz yerli para miktarının artmasıdır. Döviz kurlarındaki değişimler günlük hayatımızı etkilemektedir. Yerli paranın değer kazanmasının ekonomi üzerinde oluşturacağı etkiler üç başlık altında sıralanabilir;

- İthalatın Ucuzlaması
- Yerli Paranın Daha Az Satış Yapması
- Yabancı Finansal Varlıkları Elleri Tutanların Kayıpları

Yerli paranın değer kazanmasıyla ithal edilen mal ve hizmetlerin fiyatı ucuzlayacaktır.

Yerli paranın değer kazanması, yerli firmaların rekabet edebilirliğini azaltacaktır. İhracatçı

firmalar, ürünlerinin yurt dışındaki fiyatları arttığı için olumsuz etkilenecektir.

Yabancı Finansal varlıkları ellerinde tutanlar, yerli paranın değer kazanması ile birlikte, ellerinde tuttukları yabancı para üzerinden tuttukları varlıklar nedeniyle kayba uğrayacaklardır.

Nominal döviz kuru, yerli paranın, yabancı para cinsinden tutarındır. Günlük hayatımızda en çok kullandığımız kavramlardandır.

Reel döviz kuru, yerli para biriminin yabancı paralar karşısında, satın alma gücüne göre düzeltilmiş değeridir. Bir başka ifadeyle, bir ülkedeki mal sepetinin maliyeti ile aynı mallardan oluşan sepetin başka bir ülkedeki maliyetinin karşılaştırılmasıdır. İktisadi analizlerde, reel döviz kuru, nominal döviz kurundan daha fazla işimize yaramaktadır. Reel döviz kuru ile, ülkeler arasında dış ticarete konu olan malların ucuzluğu veya pahalılığı karşılaştırılmış olunur.

DÖVİZ PİYASASI

Farklı ülkelere ait paraların alınıp satıldığı piyasaya döviz piyasası denir. Döviz kurlarının değeri, döviz arzı ve talebine göre belirlenir. Döviz piyasasında ana katılımcılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Ticari Bankalar
- Firmalar
- Banka Dışı Finansal Kesim
- Merkez Bankaları

Ticari Bankalar, döviz piyasasında müşterilerine alım ve satım hizmeti sunarak, piyasanın merkezinde yer alırlar.

Firmalar, yurtdışındaki şubelerinin giderlerini karşılamak ve bu şubelerden elde ettikleri gelirleri yerli paraya çevirmek gibi sebeplerle döviz piyasasında işlem yapar.

Banka dışı finansal kesim olan, emeklilik fonları, yatırım fonları gibi finansal bir diğer kesim, yatırımlarını çeşitlendirip, karlılığı artırmak için döviz piyasasında işlem yaparlar.

Merkez Bankaları, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla, yerine göre döviz alımı ve satımı yoluyla, döviz piyasalarına müdahale eder. Döviz işlemleri, farklı finansal merkezlerde gerçekleşir. Dünyada en çok işlem gören döviz piyasası Londra'dadır.

Döviz piyasası, belirli bir borsa gibi örgütlenmiş bir piyasa olmayıp, tezgâh üstü bir piyasadır. Kıtalar arası saat farklılıklarına bağlı olarak bu piyasalarda 24 saat işlem yapılabilir. Arbitraj, bir ülke parasının ucuz piyasadan alınıp, daha pahalı piyasada satılması işlemidir. Piyasa katılımcıları bu yolla karlılıklarını artırmayı hedeflerler.

Spot Döviz Kuru, dövizin anında tesliminin amaçlandığı, o gün belirlenen cari kura denir.

Döviz piyasasındaki işlemlerin çoğu spot işlemlerden oluşur. Bazı durumlarda, teslimat için 30, 60, 90 veya 180 günlük süreler belirlendiği forward işlemler (vadeli işlemler) söz konusu olabilmektedir. Forward piyasasında, geleceğe yönelik olarak oluşan kura forward kur denir.

Döviz Piyasasında Denge Döviz Kurunun Oluşumu: Kısa dönemde döviz kurlarının belirlenmesinde arz ve talep analizini kullanabiliriz.

Döviz kurlarındaki değişimler arz ve talebe göre şekillenmektedir. Dolar, euro, sterlin ve Türk lirası gibi para birimlerinin tamamının değeri piyasa koşullarına göre belirlenmektedir. Döviz kurlarındaki değer değişimleri piyasalardaki arz ve talep koşullarının değerinin değişmesi ile açıklanabilir.

Döviz Piyasasında Denge Döviz Kurunun Değişmesi: Dolar arzı veya dolar talep eğrilerin yer değiştirmesi denge kurunun değişmesini etkileyecektir.

Ekonomik birimler, yurt içi piyasalardan mal ve hizmet almak için ellerindeki yabancı parayı, Türk lirası ile değiştirmek isteyeceklerdir. Bu durumda dolar arzının artmasına bağlı olarak, dolar arz eğrisinin sağa doğru kayacaktır. Yeni dengede Türk lirası değer kazanacaktır.

Tersi durumda ise dolar arzı azaldığında, eğri sola kayacak Türk Lirası değer kaybedecektir. Dolar talebinin artması durumunda ise dolar talebi eğrisi sağa kayacaktır. Bunun sonucunda, kurun yükselecek, Türk lirasının değer kaybedecektir.

UZUN DÖNEMDE DENGİ DÖVİZ KURUNUN BELİRLENMESİ

Tek fiyat kanunu, birbirinin özdeş(homojen) olan iki ürünün farklı piyasalarda aynı fiyata satılması gerektiğini ifade eden ilkedir.

Satın alma gücü paritesi, uzun dönemde iki ülke arasındaki denge döviz kurunun, bu ülkelerin fiyatları arasındaki farklılaşmaya bağlı olarak belirleneceğini savunan teorik yaklaşımdır. Tek fiyat kanununun uygulanması, küresel piyasalarda satın alma gücü paritesinin temelini teşkil eder. Satın alma gücü paritesi, yerli ve yabancı fiyat düzeylerinin oranlanmasıyla elde edilir ($E = P * / P$). Satın alma gücü paritesi, iki ülkenin döviz kurlarını karşılaştırılmasında, iki ülkenin fiyatlarına bağlı olarak belirlendiğini açıklar. Eğer bir ülkedeki enflasyon, yabancı ülkedeki enflasyondan yüksekse; o ülkenin parasının değer kaybettiğini, tersi durumda ise değer kazandığını söyleyebiliriz. Satın alma gücü paritesine göre, uzun dönemli döviz kurlarının değer artış ve azalışlarını öngörebilmektedir. Ancak bu teori her zaman kesin bir doğruluğa sahip olduğunu söyleyemeyiz.

Satın alma gücü paritesinin öngörüsü kısa dönemde daha zayıf kalmaktadır. Satın alma gücü paritesinin zayıflıklarını üç başlık altında toplayabiliriz;

- Bütün mallar uluslararası ticarete konu olamaz
- Bütün Mallar özdeş (homojen) değildir.
- Hükümetlere farklı kota ve tarife uygulamalarına sahiptir.

Bütün mallar uluslararası ticarete konu olmaması, bir ülkede üretilen malların ve hizmetlerin yarısından fazlasının uluslararası ticaretinin yapılamamasıdır.

Bütün malların özdeş(homojen) olmaması, iki malın benzeri olduğu halde, farklılaştırılmış ürün olduğundan özdeş olmadığıdır. Özdeş olmayan ürünler için tek fiyat kanunun geçerli olması beklenemez.

Hükümetler farklı kota ve tarife uygulamalarına sahiptirler. Yerli üretimi korumak için, ithal mallara yönelik tarife ve kota uygulanabilir. Tarife hükümetin ithal mallara uyguladığı özel bir vergi türüdür. Kota ise bazı malların ithalatına getirilen miktar sınırlamasıdır.

KISA DÖNEMDE DÖVİZ KURUNUN BELİRLENMESİ

Kısa dönemde döviz kurları çok hızlı bir şekilde değişebilmektedir. Ekonomik birimler açısından dövizin seyri oldukça önemlidir.

Faiz paritesi teorisi, döviz kurlarını yatırım aracı bakış açısıyla değerlendirmeyi sağlar. Döviz piyasalarında bir işlem gününde gerçekleşen döviz talebinin % 95'ten fazlası yabancı portföy yatırımları içindir. Bu kadar yüksek oranda portföy yatırımı yapabilmek için talep edilen yabancı paralar, artan uluslararası sermaye hareketliliklerinden kaynaklanmaktadır.

Faiz paritesi teorisi, farklı ülkelerde ihraç edilen tahvillerin getirisinin, arbitraj olasılığına bağlı olarak, birbirine eşit olacağını söyler.

Yatırım araçlarına yönelik talebi; risk, likidite ve vade gibi diğer faktörler aynıyken beklenen getiri düzeyi belirler. Yerli yatırım tahvillerin getirisi, yabancı tahvillerin getirisinden yüksekse, uluslararası piyasalarda yerli tahvillere talep yükselecektir. Ancak talebin yükselmesi ile faiz getirisi düşecektir. Sonuçta yerli ve yabancı yatırım aracının, beklenen getirisi eşitleninceye kadar bu durum devam eder.

Döviz piyasasında denge, yerli ve yabancı para birimlerinin beklenen getirilerinin eşit olduğu noktada oluşacaktır.

Faiz paritesi koşulu; farklı para birimi cinsinde işlem gören birbirine özdeş iki tahvilin faiz oranları arasındaki farkın, döviz kurunun beklenen

değerindeki değişimleri yansıtacağını ifade etmektedir.

Yurtiçi faiz oranının artması ile, yerli paranın beklenen getirisi artacak, bu durum yabancı paranın değer kaybetmesine, yerli paranın değer kazanmasına neden olacaktır.

Yabancı ülkedeki faiz oranının artması durumunda ise yabancı paranın getirisi artacak, yabancı paraya talep artacak, yabancı para değer kazanacak, yerli para değer kaybedecektir.

Faiz oranlarındaki yaşanan değişimlerin yanında, bu değişimlerin nedenleri de önemlidir. Faiz oranındaki değişim, döviz kurları üzerinde farkı etki oluşturabilir. Faiz oranları iki faktöre bağlı artabilir. Birincisi reel faiz oranındaki artış, diğeri enflasyonda beklentisindeki artıştır.

Faiz oranlarındaki artış, beklenen enflasyondaki artıştan kaynaklanıyor ise, aslında kendisi de bir fiyat olan döviz kurunun artması beklenecaktır. Bu durumda yerli paranın değer kaybedeceği beklentisi yabancı aktifin beklenen getirisini arttıracaktır.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Döviz piyasalarının öneminden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Farklı ülkelerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatları arasında karşılaştırma yapabilmemizi olanaklı hâle getiren döviz kurları başta dış ticaret olmak üzere ekonominin pek çok farklı alanında kritik bir öneme sahiptir. Ekonomik birimler veya firmalar ithalat veya ihracat yaptıklarında veya yurt dışındaki finansal piyasalara yatırım yaptıklarında, sahip oldukları ulusal paraları yabancı paralar ile değiştirmeleri gerekmektedir. Günümüzde birçok mal ve hizmet piyasaları ile finansal piyasalar küresel düzeyde işlem görmektedir. Uluslararası ticaretin ulaştığı önemi görmek için ülkemizdeki dış ticaret rakamlarına bakmak yeterli olacaktır. 1990 yılında 13 milyar dolar civarında olan ülkemizin yıllık toplam ihracat miktarı, 2007 yılında 100 milyar dolar eşliğini aşmış ve 2011 yılında ise 134,6 milyar dolara ulaşmıştır. Yani 1990 yılının ardından geçen 20 yıllık süre içerisinde ülkemizin ihracat rakamı neredeyse 10 kattan fazla artmıştır. Bu artış aynı zamanda döviz piyasalarının önemini artışı olarak da değerlendirilebilir.

SORU:

Döviz kuru nedir?

CEVAP:

Döviz Kuru, bir ülkenin para biriminin, başka bir ülkenin para birimi cinsinden fiyatıdır. Döviz kuru iki farklı biçimde ifade edilebilir. Bir birim yabancı para ile satın alabileceğimiz yerli para miktarını ifade etmek için direkt döviz kuru gösterimini kullanırız. Örneğin 2012 yılı Ocak ayı itibariyle 1 doların değeri 1,90 liraya eşittir dediğimizde direkt döviz kurunu kullanıyoruz. Buna karşılık, bir birim yabancı para değerinin yerli para cinsinden ifade edilmesi ise dolaylı döviz kuru olarak bilinir. 2012 yılı Ocak ayı itibariyle 1 lira ile 0,5263 dolara eşittir şeklinde bir açıklama bizim dolaylı döviz kurunu tercih ettiğimizi göstermektedir. Ülkemizde döviz kurlarının ifade edilmesinde genel olarak direkt döviz kuru yani bir birim yabancı para biriminin yerli para cinsinde ifade edilmesi kullanılır.

SORU:

Çapraz kur nedir?

CEVAP:

Döviz kurlarının bu iki biçimde açıklanmalarına ek olarak bir ülkenin parası esas alınarak yabancı iki para biriminin birbirleri cinsinden değerini ifade etmek için çapraz kur olarak bilinen gösterim biçimini kullanırız. Örneğin 1 \$ = 0,78 € veya 1 € = 1,26 \$ gibi. İki yabancı para birimi arasındaki bu gösterim aynı zamanda parite olarak adlandırılmaktadır.

SORU:

Döviz kurlarında değer kazanımı ve değer kaybı nedir?

CEVAP:

Döviz kurundaki değer değişimlerini ifade etmek için değer kazanımı ve değer kaybı ifadelerini kullanırız. Yerli paranın değer kazanması fiyatının artmasıdır. Bir birim yerli para ile daha fazla miktarda yabancı para satın alınmasıdır. Aynı anlama gelmek üzere bir yerli para alabilmek için daha fazla miktarda yabancı para birimi kullanmamız gerekmektedir. Yerli paranın değer kaybetmesi ise yerli paranın fiyatının düşmesidir ve bir birim yabancı para almak için ihtiyaç duyduğumuz yerli para miktarının artmasıdır. Ellerinde yabancı para bulunduranlar ise bir birim yerli para almak için daha az yabancı para harcayacaklardır. Değer artışı anlamına gelmek üzere yerli paranın güçlenmesi ve değer kaybı anlamına gelmek üzere yerli paranın güçsüzleşmesi ifadelerini de kullanırız.

SORU:

Yerli paranın değer kazanmasının ülke ithalatı üzerindeki etkisinden bahsediniz.

CEVAP:

Yerli paranın değer kazanmasıyla birlikte, ithal edilen yabancı mal ve hizmetlerin fiyatları Türk tüketicileri için ucuzlayacaktır. Örneğin Almanya'dan beyaz eşya ithal eden bir firmanın, Alman firmasına yaptığı ödemenin Türk lirası karşılığı azalacaktır. Bir buzdolabını ülkemize geliş maliyet 500) ise önceki döviz kurunda ithalatı yapan firma bu buzdolabı için $T1250 (500) \times 2.50 = T1250$ öderken yerli paranın değerlendirildiği yeni kurda $T1000 (500) \times 2 = T1000$ ödeyecektir.

SORU:

Yerli paranın değer kazanması yerli firmaların daha az satış yapmasına nasıl sebep olur?

CEVAP:

Yerli paranın değer kazanması tüketiciler için olumlu ancak bazı firmalar açısından olumsuz sonuçlar yaratmaktadır. Yerli para biriminin güçlenmesi, yerli firmaların rekabet edebilirliğini azaltmaktadır. Yerli paranın değer kazanması sonucunda iki tip firma olumsuz etkilenecektir. Birinci tip firmaların ürünleri ulusal piyasada ithal ürünlerle rekabet içerisinde. Yerli paranın değer kazanması ile ulusal piyasalardaki ithal mallarının fiyatları ucuzlayacaktır. Yukarıda yer alan buzdolabı örneğimizde gördüğümüz gibi yerli paranın değer kazanması ile ithal edilen buzdolabının T cinsinden fiyatı ucuzlayacak ve yerli üretim buzdolapları karşısında rekabet üstünlüğü sağlayacaktır. İkinci tip ise yurtdışına ihracat yapan firmalardır. Yerli paranın değer kazanması ile birlikte bu firmaların ihraç ettiği ürünlerin yurtdışındaki satış fiyatları artacaktır. Örneğin, yurt dışına ihraç ettiğimiz bornoz takımının ülkemizdeki fiyatının T125 olduğunu düşünelim, Türk lirasının değer kazanımından önce ihracatçı firma, yurt dışına gönderdiği her bir bornoz takımı için 50 Euro talep edecekti ($50 \text{ €} \times 2.50 = T125$). Ancak yerli paranın değer kazanması ile birlikte her bir bornoz takımı için 62,5 Euro ($62.5 \text{ €} \times 2 = T125$) talep etmesi gerekecektir. Gördüğümüz gibi, yerli paranın değer kazanması ile birlikte yerli malın yurtdışındaki fiyatı artmış ve yabancı piyasalardaki rekabet gücü azalmıştır.

SORU:

Yerli paranın değer kazanması portföy yatırımı olarak yabancı varlıkları tercih eden Türk vatandaşlarını nasıl etkiler?

CEVAP:

Yerli paranın değer kazanmasından etkilenen bir başka grup ise portföy yatırımı olarak yabancı varlıkları tercih eden Türk vatandaşlarıdır. Yerli paranın değer kazanması bu varlıkların Türk lirası cinsinden değerini düşüreceği için yabancı para cinsinden bu varlıklara yapılan yatırımlar zarar edecektir. Birikimlerinizi Euro mevduat hesabınıza yatırdığınızı ve çok kısa bir süre içerisinde mevduat hesabının vadesinin dolacağını ve faiz getirisi ile birlikte bankanızdan 1000 € çekmeyi planladığınızı düşünelim. Vade sonunda bir önceki döviz kurundan 1000 € karşılığı $T2500(1000 \text{ €} \times 2.50 = T2500)$ elde edeceksen, yeni kurla birlikte elimize sadece $T2000(1000 \text{ €} \times 2 = T2000)$ geçecektir.

SORU:

Reel döviz kuru nedir?

CEVAP:

Reel döviz kuru, farklı ülkelerdeki malların nispi fiyatlarını nominal döviz kurunu ve yerli fiyatların ikisini birden hesaba katarak değerlendirir. Reel döviz kuru ile elde etmek istediğimiz bilgi, bir ülkedeki mal sepetinin maliyeti ile aynı mallardan oluşan sepetin başka bir ülkedeki maliyetinin karşılaştırılmasıdır. Bir ülkedeki fiyatlar genel düzeyini P ile, yabancı ülkedeki fiyatlar genel düzeyini P^* ile gösterelim. Her iki ülkedeki fiyatlar genel düzeyi o ülkelerin kendi para birimleri ile ölçülmektedir. Ancak reel döviz kurunu elde etmek için iki ülkedeki mal sepetinin fiyatlarını karşılaştırmamız gerekiyor. Örneğin, Almanya'daki fiyatlar ile Türkiye'deki fiyatları karşılaştırmak istiyoruz. Karşılaştırma yapabilmek için ortak bir para birimi kullanmamız gerekir. Nominal döviz kuru değerimize bağlı olarak her bir T ile Et kadar Euro alabiliyoruz. Türkiye'deki fiyat düzeyimiz P ve yabancı ülkelerdeki fiyat düzeyi P^* ise Almanya'da malların Euro cinsinden fiyatı E ile P'nin çarpımına ($E \times P^*$) eşit olacaktır. Reel döviz kuru (e), bu iki ülkedeki malların fiyatının birbirine oranına eşittir: $e = (E \cdot P) / P^*$

Reel döviz kuru iktisadi analizlerimizde, nominal

döviz kurundan daha fazla işimize yaramaktadır. Reel döviz kuru ile mal ve hizmetlerin fiyatlarını ülkeler arasında ölçebilir ve bu sayede dış ticarete konu olan malların hangi ülkede daha ucuz ve hangi ülkede daha pahalı olduğunu söyleyebiliriz.

SORU:

Döviz piyasasında ana katılımcılar kimlerdir?

CEVAP:

Döviz piyasasında ana katılımcılar şu şekildedir:

- Ticari Bankalar: Müşterilerine döviz alım ve satım hizmeti sunan ticari bankalar döviz piyasalarının merkezinde yer almaktadır.
- Firmalar: Yurtdışında faaliyet gösteren firmalar, yurtdışındaki şubelerinin giderlerini karşılamak ve bu şubelerden elde ettikleri gelirleri yerli paraya çevirmek gibi sebeplerle döviz piyasasında işlem yapar.
- Banka Dışı Finansal Kesim: Emeklilik fonları, yatırım fonları gibi banka dışı finansal kesim firmaları da yatırımlarını çeşitlendirmek ve kârlıklarını arttırmak için döviz piyasasında işlemler yaparlar.
- Merkez Bankaları: Merkez bankaları fiyat istikrarını sağlama görevini yerine getirmek için bazı dönemlerde döviz piyasalarına müdahale eder. Merkez bankası yaptığı müdahalelerle gelecek dönemde takip edeceği makro ekonomik politikaların da işaretini verir.

SORU:

Uluslararası döviz piyasalarının öneminden ve işleyişinden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Döviz işlemleri pek çok farklı finansal merkezde gerçekleşir. Dünyada işlem hacminin en büyük olduğu döviz piyasası Londra'dır. Londra'yı sırasıyla New York, Tokyo, Frankfurt ve Singapur takip eder. Döviz kuru piyasasında işlem gören döviz miktarı çok büyüktür ve büyümeye devam etmektedir. Küresel düzeyde döviz işlemlerinin ortalama günlük miktarı Nisan 1989 tarihinde 600 milyar dolar kadardır. Bu işlem hacminin 184 milyar dolarlık kısmı Londra döviz piyasasında, 115 milyar dolarlık kısmı New York döviz piyasasında ve 111 milyar dolarlık kısmı ise Tokyo döviz piyasasında gerçekleşmekteydi. 2010 yılının Nisan ayına geldiğimiz zaman dünya genelinde bir günde gerçekleşen döviz işlemlerinin hacmi 4 trilyon dolara çıkmıştır. Bu tarihte sadece

İngiltere'de günlük 1,85 trilyon dolar değerinde döviz işlemi gerçekleşmektedir. Yine aynı tarihte ABD'de 904 milyar dolar, Japonya'da ise 312 milyar dolar değerinde günlük işlem yapılmaktadır.

Döviz piyasaları uluslararası bir tezgah üstü piyasadır, bu piyasalar belirli bir borsa şeklinde örgütlenmiş değillerdir. Yani, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) gibi bir binası ve örgüt yapısı bulunmamaktadır. Kıtalar arasındaki saat farklılıklarına bağlı olarak bu piyasalarda 24 saat işlem yapılabilir. Büyük merkezler arasındaki telefon, internet ve faks bağlantıları sayesinde, dünyanın istenilen herhangi bir bölgesinde bulunurken başka bir bölgede konumlanan döviz piyasasında rahatlıkla işlem yapılabilir.

SORU:

Arbitraj nedir?

CEVAP:

Bir ülke para biriminin, bir piyasada diğer piyasalardan daha yüksek bir değere sahip olduğunu düşünelim. Piyasa katılımcıları kar elde etmek amacıyla bu para birimini ucuz olduğu piyasadan satın alıp, eş anlı olarak pahalı olduğu piyasada satmaya başlayacaklardır. Bu işlem her iki piyasada da fiyatlar dengeleninceye kadar devam edecektir. Fiyat farklılıklarından faydalanmak için para birimlerinin farklı piyasalardan alınıp satılması sürecine arbitraj denir. Arbitrajda, alım ve satım eş anlı olarak yapılmaktadır ve risk taşımamaktadır. Arbitraj, dünyanın farklı yerlerinde bulunan döviz piyasalarında tek bir fiyatın oluşmasını sağlar.

SORU:

Spot döviz kurundan kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Genel olarak döviz kuru işlemlerinden bahsettiğimiz zaman spot kurları kastederiz. Spot işlemler alınıp satılan ulusal paraların ilke olarak anında teslimi kaydıyla yapılır ve teslimat işlemi alım ve satım sonrasındaki iki gün içerisinde gerçekleştirilir. Döviz piyasasındaki işlemlerin büyük bölümü spot işlemlerden oluşur.

SORU:

Forward (vadeli) işlemlerden ve forward kurdan kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Döviz işlemlerinde bazen teslimat için 30, 60, 90 veya 180 gün gibi belirli bir süre belirtilir. Bu tür işlemlere forward işlemler

PARA TEORİSİ

(vadeli işlemler) denilmektedir.

Forward işlemde bugün üzerinde anlaşılan bir kurdan ve vadede, vade bitiminde alım satım yapılır ve ilerideki bu tarihte kullanılacak kur değeri belirlenmiştir.

Forward piyasasında belirlenen geleceğe yönelik bu döviz kuruna forward kur denir ve spot kurdan farklıdır.

SORU:

Döviz kuru piyasasında dengenin oluşumunu kısaca açıklayınız.

CEVAP:

Döviz kuru piyasasındaki denge döviz kuru dolar talebi ile dolar arzının birbirine eşitlendiği noktada oluşacaktır. Dolar, euro, sterlin ve Türk lirası gibi

para birimlerinin tamamının değeri piyasa koşullarına göre belirlenmektedir.

Döviz kurlarındaki değer değişimleri piyasalardaki arz ve talep koşullarının değerinin değişmesi ile açıklanabilir.

SORU:

Tek fiyat kanunu nedir?

CEVAP:

Tek fiyat kanunu; piyasalar arası ulaşım maliyetinin

sıfır olduğu ve ticaret sınırlamalarının olmadığı bir ekonomik ortamda, birbirinin

özdeşi (homojen) olan iki ürünün farklı

piyasalarda aynı fiyata satılması gerektiği

anlamına gelmektedir. Buna göre ürünün hangi piyasada üretildiğinin bir önemi

yoktur. Örneğin Karabük'te üretilen demirin tonu 1000TL'ye satılıyorsa bu ürünün

eşdeğeri olan İskenderun demiri de 1000TL'ye satılmalıdır. Aksi takdirde arbitrajcılar

demiri ucuz olduğu piyasadaki satın alıp pahalı olan piyasada satmaya başlayacaklardır.

Bu durumda ucuz olan piyasada demirin talebi artacağı için fiyatı

artmaya başlayacak, diğer yandan pahalı olan piyasada talebi azalan demirin ise

fiyatı düşmeye başlayacaktır. Fiyatlardaki bu hareketlilik iki piyasada da fiyatlar

eşitleninceye kadar devam edecektir.

SORU:

Satın Alma Gücü Paritesini tanımlayınız.

CEVAP:

Satın Alma Gücü Paritesini uzun dönemde iki ülke arasındaki denge döviz kurunun, bu ülkelerin fiyatları arasındaki farklılaşmaya bağlı olarak belirleneceğini savunan teorik yaklaşımdır.

SORU:

Satın alma gücü paritesi teorisinin zayıflıklarından bahsediniz.

CEVAP:

Satın alma gücü paritesinin zayıflıklarını üç başlık altında ifade edebiliriz;

• Bütün mallar uluslararası ticarete konu olamaz:

Bir ülkede üretilen

mal ve hizmetlerin yarısından fazlasının uluslararası ticareti yapılamaz.

Örneğin saç kesimi hizmetinin maliyeti

Almanya'da daha ucuzsa bu fırsattan

faydalanmak için uçağa binip Almanya'ya gitmemiz rasyonel olmayacaktır.

Saç kesimi örneğinde olduğu gibi pek çok mal ve hizmet uluslararası

ticarete konu olmadığı için döviz kurları nispi satın alma gücünü

yansıtmayacaktır.

• Bütün mallar özdeş (homojen) değildir: Aynı malların dünya genelinde

aynı fiyattan satıldığı, buna karşılık iki malın birbirinin benzeri olduğu ancak

aynısı olmadığı durumda, fiyatlarının da farklılaşabileceğini varsaydık.

Petrol, buğday, çelik gibi ürünler tam anlamıyla özdeştir. Ancak otomobil,

televizyon, kıyafet ve benzeri pek çok ürün farklılaşmış ürün olarak kabul

edilirler ve özdeş değillerdir. Özdeş olmayan ürünler için tek fiyat kanunun

geçerli olması beklenemez.

• Hükümetler farklı kota ve tarife uygulamalarına sahiptirler: Yurtiçi

üretimi korumak için ülkeler ithal mallara yönelik tarife ve kota uygular.

Tarife hükümetin ithal mallara uyguladığı özel bir vergi türüdür. Kota

ise bazı malların ithalatına miktar sınırlaması konmasıdır. Kota ve tarife

uygulamasının ortak sonucu kısıtlamaya tabii olan malın yurtiçi fiyatının

yurtdışı fiyatının üzerine çıkmasıdır. Kota ve tarife uygulamasına tabi olan

mallar için tek fiyat kanunu geçerli değildir.

SORU:

Faiz paritesi koşulu nedir?

CEVAP:

Yerli ve yabancı para birimi cinsinden yapılan yatırımların beklenen getirisinin aynı para birimi

cinsinden ölçüldüğünde birbirine eşit olması gerekliliğine faiz paritesi koşulu

denilmektedir. Faiz Paritesi Koşulu, farklı para birimi cinsinde işlem gören birbirine özdeş iki

tahvilin faiz oranları arasındaki fark döviz kurunun beklenen değerindeki değişimleri yansıtır.

SORU:

Nominal ve reel döviz kuru arasındaki farkı açıklayınız.

CEVAP:

Nominal döviz kuru; bir ülkenin para biriminin, başka bir ülkenin para birimi cinsinden fiyatıdır. Döviz kuru değerinde değişimleri ifade etmek için değer kazanımı ve değer kaybı ifadelerini kullanırız. Yerli paranın değer kazanması, fiyatının artmasıdır.

Bir birim yerli para ile daha fazla miktarda yabancı para satın alabiliriz. Yerli paranın değer kaybetmesi ise yerli paranın fiyatının düşmesidir ve bir birim yabancı para satmak için ihtiyaç duyduğumuz yerli para miktarı artar. Değer artışı anlamına

gelmek üzere yerli paranın güçlenmesi ve değer kaybı anlamına gelmek üzere yerli paranın güçsüzleşmesi ifadelerini de kullanırız. Reel döviz kuru, farklı ülkelerdeki malların nispi fiyatlarını nominal döviz kurunu ve yerli fiyatların ikisini birden

hesaba katarak değerlendirir. Reel döviz kuru ile elde etmek istediğimiz bilgi, bir ülkedeki mal sepetinin maliyeti ile aynı mallardan oluşan başka bir ülkedeki sepetin maliyetinin karşılaştırılmasıdır.

SORU:

Arz ve talep analizini döviz kurları piyasasına uyarlayarak açıklayınız.

CEVAP:

İktisatçılar arz ve talep analizini piyasa fiyatlarının nasıl belirlendiğini incelemek için kullanırlar. Döviz kuru da yabancı para biriminin yerli para birimi cinsinde fiyatını ifade ettiği için, kısa dönemde döviz kurunun belirlenmesi ve döviz kurunda gözlenen hareketler konularında arz ve talep analizini kullanabiliriz. Dolar arz eğrisi, ellerinde dolar bulunduranların T almak için satmak istedikleri dolar miktarını göstermektedir.

Türkiye'den mal ve hizmet satın almak ve Türkiye'de finansal piyasalarda portföy yatırımı yapmak isteyenler ellerindeki doları verip T almak isteyeceklerdir. Türk lirası

değer kaybettikçe Türk mallarının yabancılar için fiyatları ucuzlamakta ve artan ihracat rakamlarına bağlı olarak daha çok Türk lirası talep edilmektedir. Dolar talep eğrisi, Türk lirası karşılığında satın alınmak istenen dolar miktarını göstermektedir. Ekonomik birimler yurt dışından (örneğin Amerika) mal ve hizmet satın almak ve yurtdışındaki finansal piyasalara yatırım yapmak amacıyla ellerinde bulunan Türk lirasını dolar ile değiştirmek isterler. Döviz kuru piyasasındaki denge döviz kuru dolar talebi ile dolar arzının birbirine eşitlendiği D noktasında oluşacaktır. Döviz kurlarındaki değer değişimleri piyasalardaki arz ve talep koşullarının değerinin değişmesi ile açıklanabilir.

ÜNİTE 6: PARA TALEBİ VE PARA PİYASASINDA DENGE

GİRİŞ

Para talebini, ekonomik birimlerin farklı amaçlarla ellerinde bulundurmamak istedikleri nakit para veya ödeme aracı olarak kullanabileceğimiz para benzeri diğer varlıkların toplamı olarak tanımlayabiliriz. Bu bölümde ekonomik birimlerin ellerinde para bulundurmalarının sebeplerinin neler olduğunu ve paranın temel işlevleri ile talep edilen para miktarı arasında nasıl bir ilişki olduğunu açıklamaya çalışacağız.

İŞLEM AMAÇLI PARA TALEBİ TEORİLERİ

İşlem amaçlı para talebi teorilerine klasik iktisat görüşünün para talebinin miktar teorisini açıklayarak başlayacağız. Ardından Kenesyen görüşüne sahip iki iktisatçının William Bauriol ve James Tobin'in birbirinden bağımsız olarak geliştirmelerine karşın ekonomi yazınında Bauriol ve Tobin'in nakit yönetimi modeli olarak bilinen yaklaşımı inceleyeceğiz.

KLASİK PARA TALEBİ TEORİSİ : Para talebini belirleyen temel faktörün gelir olduğunu kabul eder. Fisher ve Cambridge yaklaşımları olmak üzere iki farklı yaklaşım vardır.

FİŞHER YAKLAŞIMI : Paranın dolaşım hızı (Bir ekonomide varolan para miktarının, üretilen toplam mal ve hizmetleri satın almak için belirli bir süre içinde ortalama kaç defa el değiştirdiğini gösteren değişkendir) adını verdiği değişkeni içeren para talebi teorisini geliştirmiştir. Paranın değişim denklemi; para miktarı ile dolaşım hızının çarpılması sonucu elde edilen değer ekonomideki toplam harcamalar düzeyine eşit olması gerektiğini ifade eden bir özdeşliktir.

$$M \times V = P \times Y$$

M: Para Miktarı V: Dolaşım Hızı

P: Fiyatlar Genel Düzeyi Y: Üretim Düzeyi

Fisher para talebi denklemi:

$$M^d = 1/V \times P.T$$

Fisher yaklaşımında para talebi sadece harcamalar ile ilişkilendirilmiştir. Gelir düzeyinin bir fonksiyonu olarak kabul edilmiştir. Faiz oranlarının ise para talebi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

Klasik iktisatçılar paranın miktar teorisini kullanarak fiyatlardaki değişimleri açıklamaktadırlar. Bu yaklaşıma göre para arzındaki artış oransal ve doğru yönlü olarak fiyatlara yansıtacaktır.

Miktar teorisi ve enflasyon:

$$\% \Delta DP = \% \Delta DM - \% \Delta DY$$

Para arzı reel GSMH'nın büyüme oranından hızlı artarsa enflasyona neden olacaktır.

CAMBRIDGE YAKLAŞIMI: Ekonomik birimlerin ellerinde para tutmak istemelerinin iki temel nedeni; paranın değişim aracı olması ve paranın servet biriktirme amacıyla kullanılmasıdır.

$$M^d = k \times P \times Y$$

Cambridge'nin k'sı ekonomik birimlerin nominal gelirlerinden nakit olarak bulundurdıkları miktarın oranını gösterir. Dolaşım hızının tersine eşittir.

$$k = 1 / V$$

Fisher ve Cambridge yaklaşımlarını birbirinden ayıran en temel nokta, Cambridge yaklaşımının birimlerin tercihlerini vurgulaması ve faiz oranlarının para talebi üzerindeki etkisini tamamen yok saymamasıdır.

BAUMOL VE TOBIN'İN NAKİT YÖNETİMİ

MODELİ: Bu yaklaşımda, para tutmanın faydası rahatlık ve kolaylıktır. Bireyler günlük harcamalarında kullanmak için para tutarlar. Bu rahatlığın maliyeti ise kaybedilen faiz geliridir. Baumol ve Tobin'in geliştirdiği model ekonomik birimlerin bu fayda ve maliyetler arasında nasıl tercih yaptıklarını açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımın kendisinden daha önce gelen diğer işlem teorilerinden en önemli farkı, ekonomik birimlerin işlemlerinde kullanmak için talep ettikleri para miktarının sadece gelir düzeylerinden değil aynı zamanda faiz oranlarının seviyesinden de etkilendiğini ortaya koymasındır.

Ekonomik birimler gelirlerinin bir kısmını nakit olarak tutacak, bir kısmını da faiz getiren finansal varlıklara yatıracaktır. Bu kararı verirken etkili olan faktörler;

- ATM'ye giderken harcadığı zaman ve paraya bağlı olarak oluşan maliyet
- Harcamaların miktarı
- Parayı çaldırma veya kaybetme ihtimali
- Elde para tutmanın fırsat maliyeti (Kaybedilen faiz)

Maliyet = ATM ye gitme maliyeti + Fırsat maliyeti

PORTFÖY TERCİHİ AMAÇLI PARA TALEBİ TEORİLERİ

Ekonomik birimler değer saklama amacıyla elde tutmak istedikleri para miktarına, para ile para dışındaki varlıkların elde tutulmasının fayda ve maliyetine bağlı olarak karar vereceklerdir.

Portföy Tercihini Belirleyen Faktörler;

1. Servet
2. Beklenen getiri
3. Likidite
4. Risk

KEYNES PARA TALEBİ TEORİSİ: LİKİDİTE

TERCİHLERİ TEORİSİ: Keynes ekonomik birimlerin üç amaçla para talebinde bulunduklarını varsaymaktadır.

- Paranın işlem amacıyla talebi

- Paranın ihtiyat (önlem) amacıyla talebi
- Paranın spekülasyon amacıyla talebi

Keynes'in para talebi denklemi şu şekildedir.

$$M^d / P = f(Y, i)$$

Y: Reel para talebi gelir i: faiz oranı

- Gelir düzeyi yükseldikçe para talebi artar.
- Faiz oranı yükseldikçe para talebi azalır.

Keynes dolaşım hızının sabit olmadığını, faiz oranlarına bağlı olarak değiştiğini savunmuştur.

MODERN MİKTAR TEORİSİ: Friedman

analizinde herhangi bir finansal varlığın talebini belirleyen faktörlerle para talebini belirleyen faktörlerin aynı olduğunu savunmuştur.

Friedman'ın teorisi geniş tanımlı para arzı olan M2 üzerine kurulmuştur.

$$M^d / P = f(Y^*, (i - i_M), ?e - i_M)$$

M^d/P: Talep edilen reel para miktarı

Y*: Sürekli gelir

i_M: Finansal varlıkların beklenen getirisi iM:

Paradan beklenen getiri

?e: beklenen enflasyona bağlı reel varlıklardan beklenen getiri

Sürekli gelir: Uzun dönemde beklenen ortalama gelir veya

gelecekte beklenen toplam gelirin bugünkü değeridir.

Sürekli gelir artar ise para talebi artar. Para dışındaki varlıkların nispi getirisi artar ise para talebi azalır.

FRIEDMAN'IN VE KEYNES'İN TEORİLERİ ARASINDAKİ FARKLAR:

- Friedman, paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri de para talebi fonksiyonuna dahil ederek genel ekonominin işleyişinde birden fazla faiz oranının önem taşıdığını kabul etmektedir. Keynes ise paranın dışındaki aktiflerin hepsini tahvil kategorisi altında toplamıştır.
- Bir diğer nokta ise Friedman'ın arsa bina gibi reel varlıkları da para talebi fonksiyonuna dahil etmesidir. Friedman'ın teorisinde, ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini de göz önünde bulundururlar.
- Friedman kendi yaklaşımı ile Keynes'in likidite tercihi teorisi arasındaki temel farklardan birinin paranın getirisine yönelik yaklaşımlardır. Keynes paranın getirisinin sıfır olduğunu kabul etmiştir. Buna karşı Friedman'ın analizinde elde para tutmanın getirisi pozitif ve bu getiriyi belirleyen iki faktörden söz edilebilir.

Bunlardan faiz yükseldiği zaman paranın getirisi de artar. İkinci olarak bireylerin paralarını para arzına dahil edilen mevduat hesaplarında

tutmaları için bankalar birçok farklı hizmet geliştirmişlerdir. Sunulan hizmetlerin artmasına bağlı olarak paranın getirisi de artacaktır. Keynes'in para talebine getirdiği en önemli yeniliklerden biri faiz oranları ile para talebi arasındaki negatif yönlü ilişkiyi ortaya koymasındır. Friedman yaklaşımı ise bu etkinin oldukça küçük olduğunu savunmaktadır.

PARA TALEBİ FONKSİYONU

Para talebi miktarını etkileyen faktörleri bir araya getirerek elde tutulmak istenen para miktarının belirleyenlerini gösteren para talebi eşitliğine ulaşırız.

$$M^d/P = f(Y, S, i, M)$$

Bu eşitlik, talep edilen reel para miktarının, M_d gelirin Y , ödemeler teknolojisi faktörlerinin S ve para ile para dışındaki varlıkların beklenen getirilerinin bir fonksiyonu olduğunu ifade etmektedir.

PARA TALEBİ EĞRİSİ : Para talebi fonksiyonunu kullanarak talep edilen reel para miktarı ile faiz oranı arasındaki ilişkiyi gösteren para talebi eğrisini elde edebiliriz.

PARA PİYASASINDA DENGİ: Para politikası değişikliklerinin ekonomi üzerinde yaratacağı etkilerin anlaşılmasında ilk adım, para piyasasında dengi nasıl oluştuğunun anlaşılmasıdır. Denge, para arzı ve para talebinin birbirine eşit olduğu noktada gerçekleşir. Peki para arzı nasıl belirlenir?

Dar tanımlı para arzı olarak bilinen M_1 para arzı tanımı dolaşımdaki para C ve vadesiz mevduatların D toplamından oluşurken geniş tanımlı para arzı olarak tanımlanan M_2 para stoku M_1 para arzına mevduat bankalarındaki, katılım bankalarındaki ve TC Merkez bankasındaki vadeli mevduatların eklenmesiyle bulunur.

Bir ekonomideki para arzı miktarı; merkez bankaları, bankacılık sistemi ve birikimlerini bankalarda mevduat olarak tutmayı tercih eden mevduat sahiplerinin kararları sonucunda oluşur. Para arzının belirlenmesi sürecinde iki temel ekonomik faktör Merkez Bankası ve Bankacılık Sistemidir. Para arzını belirleyen iki temel değişken Parasal taban ve para çarpanıdır.

MERKEZ BANKASI VE PARA ARZININ KONTROLÜ

Merkez Bankası para arzı üzerinde etkili olabilmek için parasal tabanı kullanır. Para arzını arttırmak istiyorsa parasal tabanın miktarını arttıracak, para arzını azaltmak içinse parasal tabanın miktarını azaltacaktır. Parasal taban (MB), dolaşımdaki para miktarı (C) ile bankaların rezervlerinin (R) toplamından oluşur. Dolaşımdaki para, aynı zamanda para arzı tanımının da bir bileşenidir. Bankaların rezervleri

ise zorunlu karşılıklar ile serbest rezervlerin toplamından oluşur. Merkez Bankasının parasal arzı üzerinde etkili olmak için başvurabileceği iki yöntem vardır: Açık piyasa işlemleri (Merkez Bankasının tahvil ve bono piyasasından kamu kesimi kağıtlarını alıp satmasıdır) ve reeskont kredileri (Merkez Bankalarının, bankacılık sistemine kredi vererek rezerv aktarmasıdır). Merkez bankasını açık piyasa işlemleri üzerinde kontrolü daha büyüktür. Bunun temelinde işlem miktarının tamamen merkez bankası inisiyatifinde olması ve günün her saatinde değişik yöntemlerle kullanılabilmesi dolayısıyla esnek olması yer almaktadır.

BANKALARIN PARA ARZI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: Merkez Bankası para arzını etkileyen faktörlerden sadece biridir. Diğer önemli faktör ise bankacılık sektörüdür. Bankalar mevduat toplayıp bu mevduatı krediye dönüştürmektedir. Kredi olarak verilen tutar, ekonomilerde harcamalarda kullanılmakta ve ardından tekrar bankacılık sistemine tekrar mevduat olarak geri dönmektedir. Bankalar kredi verirken aynı zamanda para yaratırlar. Yaratılan bu paraya kaydi para veya banka parası denilmektedir. Bu kaydi paranın miktarını hesaplamada kaydi para çarpanı veya mevduat çarpanı kullanılır.

PARA PİYASASINDA DENGİ VE FAİZ ORANININ BELİRLENİMİ

Para arzı ve talebi birlikte para piyasasında dengiyi oluşturarak ekonominin önemli fiyatlarından biri olan faiz oranını belirler. Bir ekonomide denge faiz oranı para piyasasında para arzı ile para talebinin birbirine eşit olduğu noktada belirlenmektedir. Faiz oranlarının, denge faiz oranlarının üstüne çıkarsa insanların ellerinde tuttukları para miktarı, bu faiz oranından tutmak isteyecekleri para miktarından fazla olacaktır. Ekonomik birimler, tutmak istedikleri miktarların üstünde olan parayla diğer finansal varlıkların alımına yönelecektir. Diğer finansal varlıkların talebinde yaşanan artış bu varlıkların fiyatlarını yükseltecektir. Benzer şekilde faiz oranı denge faiz oranının altına düşerse piyasada bulunan para arzı, elde tutulmak istenen para talebini karşılayamayacaktır. Ekonomik birimler para taleplerini karşılamak için ellerindeki finansal varlıkları satmaya çalışacaklardır. Finansal varlık piyasasında arz artışına bağlı olarak fiyatlar düşecek ve faiz oranı yükselmeye başlayacaktır. Faiz oranı yükselince para talebi azalacaktır. Para talebindeki bu azalma para talebi ve para arzı eşitleninceye kadar devam edecektir. Para arzı eğrisi, para tutmayı etkileyen diğer bütün faktörler sabitken, para arzı ile faiz oranı

arasındaki ilişkiyi gösterir. Para arzı eğrisi bu ilişkiyi yansıtacak şekilde pozitif eğimlidir. Merkez bankası, yürüttüğü açık piyasa işlemleri ve bankacılık sistemine kullandırdığı reeskont kredileri aracılığıyla para arzı üzerinde etkili olmaktadır.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Para talebi kavramını tanımlayınız.

CEVAP:

Para talebini, ekonomik birimlerin farklı amaçlarla ellerinde bulundurmak istedikleri nakit para veya ödeme aracı olarak kullanabileceğimiz para benzeri diğer varlıkların toplamı olarak tanımlayabiliriz.

SORU:

Klasik para talebi teorisi hakkında kısaca bilgi veriniz.

CEVAP:

Para talebiyle ilgili klasik görüş, paranın işlemlerde kullanımı üzerinde durmakta ve para talebini belirleyen temel faktörün gelir olduğunu kabul etmektedir. Gelir düzeyi yükselen ekonomik birimler ellerinde daha fazla miktarda para tutmak isteyeceklerdir. İkinci bölümde gördüğümüz gibi klasik teori para miktarı ile fiyatlar genel düzeyi arasında doğru yönlü bir ilişki olduğunu kabul eder. Klasik para talebi teorisinde iki farklı yaklaşım vardır. Bunlardan Fisher yaklaşımı esas alarak paranın değişim aracı olma işlevi üzerinde durur. Bu yaklaşım, ekonomik birimlerin parayı elde tutarak hiçbir fayda sağlamadıklarını sadece parayı kullanarak satın alınan mal ve hizmetlerden fayda sağlanacağını savunmaktadır. Buna göre, para talebinin asıl sebebi işlem amaçlıdır. Klasik yaklaşımın para talebine getirdiği yaklaşımlardan ikincisi ise Cambridge yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda ekonomik birimlerin para talep etmelerinin sebebi olarak paranın değişim aracı olması işlevine ek olarak paranın değer saklama işlevi de esas kabul edilmiştir.

SORU:

Klasik para talebi teorilerinden Fisher yaklaşımını özetleyiniz.

CEVAP:

1900'lü yılların başlarında Yale Üniversitesinde görev yapan Amerikalı iktisatçı Irving Fisher paranın dolaşım hızı adını verdiği değişkeni içeren bir para talebi teorisi geliştirmiştir. Bu yaklaşım, para talebi ile ilgili teorik çalışmalarının

başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Paranın sadece bir değişim aracı olarak kabul edildiği Fisher yaklaşımına ikinci ünitenin sonunda giriş yapmıştık. Hatırlayacağımız gibi, paranın sadece değişim aracı olma işlevine sahip olduğunu kabul eden Fisher yaklaşımı, toplam harcamalar ile para arzı arasında bağlantı kuran bir özdeşlik niteliğindedir. Bu yaklaşımda, bir birim paranın yılda ortalama kaç kez el değiştirdiği paranın dolaşım hızı (V) olarak kabul edilmektedir. Paranın dolaşım hızı gözlenebilen bir değişken değildir ve ölçülemez. Bu yaklaşımda, ölçülebildiği kabul edilen üç değişken yardımıyla paranın dolaşım hızı türetilmiştir. Bu üç değişken sırayla ekonomideki para miktarı (M), fiyatlar genel düzeyi (P) ve ekonomide yapılan toplam işlem miktarını (T) belirleyen gelir düzeyi (Y) olarak belirtilebilir. Bu üç değişken arasından fiyatlar genel düzeyi (P) ve ekonomide yapılan toplam işlem miktarının (T) çarpımı bize o ekonomide toplam harcama miktarını (P.T) vermektedir.

SORU:

Toplam harcama miktarının 2000 lira olduğu bir ekonomide para miktarı 500 lira ise paranın dolaşım hızı kaçtır?

CEVAP:

Paranın dolaşım hızı $2000/500=4$ 'tür.

SORU:

Paranın değişim denklemi neyi ifade eder?

CEVAP:

Paranın değişim denklemi, para miktarı ile bu paranın yılda kaç kere el değiştirdiğini gösteren rakam ile çarpılması sonucu elde edilen değer ekonomideki toplam düzeyine eşit olması gerektiğini ifade eder.

SORU:

Portföy tercihi amaçlı para talebi teorilerinden kısaca bahsediniz

CEVAP:

Para talebini işlem amacına bağlı olarak açıklayan teoriler, para talebindeki gözlenen değişimleri tam olarak açıklayamamaktadır. Para talebini belirleyen faktörleri daha etkili bir şekilde açıklayabilmek amacıyla Fisher'den sonra birçok iktisatçı bu konuda çalışmaya devam etmiştir. Portföy tercihi amaçlı para talebi teorileri başlığı altında ele alacağımız bu yaklaşımların ortak noktası, ekonomik birimlerin para talebinde bulunurken paranın değişim işlevinin yanı sıra paranın değer saklama işlevinden de faydalanmaya çalıştıklarını kabul

etmeleridir. Bildiğiniz gibi değer saklama işlevine sahip tek varlık para değildir. Tahvil, hisse senedi gibi para dışındaki diğer finansal varlık ve bina, arsa gibi reel varlıklar da değer saklama işlevine sahiptir. Ekonomik birimler değer saklama amacıyla elde tutmak istedikleri para miktarına, para ile para dışındaki varlıkların elde tutulmasının fayda ve maliyetine bağlı olarak karar vereceklerdir.

SORU:

Portföy tercihini belirleyen etkenler nelerdir?

CEVAP:

Portföy tercihimizi belirleyen birinci faktör servettir. Servet, bir bireyin sahip olduğu tüm varlıkları içeren kaynaklar toplamı olarak tanımlanır. Servetteki bir artış varlığın talep edilen miktarında bir artışa yol açması beklenir. İkinci faktörümüz beklenen getiridir. Bir varlığı satın almaya karar verirken o varlıktan ne kadar getiri elde etmeyi beklediğimiz bizim için önemlidir. Bir varlığın beklenen getirisindeki nispi artış, bu varlığın talep edilen miktarını da arttırır. Bir varlığın nakde dönüştürülme hızı ve kolaylığı olarak tanımladığımız likidite üçüncü faktörümüzdür. Bir varlığın diğer varlıklara göre likiditesi arttıkça talep miktarı da artacaktır. Portföy tercihimizde etkin olan son faktör risktir. Riski en basit hâliyle o varlığın getirisi ile ilgili belirsizlik derecesi olarak tanımlayabiliriz. Bir varlığın riski arttıkça talebi azalmaktadır.

SORU:

Likidite Tercihi Teorisi'nden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

John Maynard Keynes 1936 yılında yayınladığı ünlü "İstihdam, Faiz ve Para Genel Teorisi" isimli kitabında miktar teorisinin paranın dolaşım hızının sabit olduğu görüşünü çürüten ve faiz oranlarının para talebi sürecindeki önemini ön plana çıkaran bir para talebi teorisi geliştirmiştir. Keynes, likidite tercihi teorisi uyarınca ekonomik birimlerin üç amaçla para talebinde bulunduklarını varsaymaktadır:

- Paranın İşlem Amacıyla Talebi
- Paranın İhtiyat (Önlem) Amacıyla Talebi
- Paranın Spekülasyon Amacıyla Talebi

SORU:

İşlem amaçlı para talebini açıklayınız.

CEVAP:

İşlem amacıyla para talebi, paranın değişim aracı olma işlevini ön plana çıkarmaktadır. Ekonomik birimler alışverişlerinde ve diğer günlük harcamalarında

kullanılmak üzere para talep ederler. Gelirle harcamalar arasında doğru yönlü bir ilişki vardır. Bununla bağlantılı olarak bir ekonomide gelir arttıkça harcamalar artacak, harcamalardaki artışa bağlı olarak para talebi de artacaktır. İşlem amacıyla para talebini belirleyen gelir dışındaki ikinci bir faktörde fiyat düzeyidir. Fiyatlarda meydana gelecek bir artış, aynı miktar mal ve hizmeti satın alabilmek için daha fazla miktarda para gerektireceği için, para talebiyle fiyatlar arasında doğru yönlü ve oransal bir ilişki söz konusu olacaktır. Ancak Keynes reel para talebini incelemiştir bu sebeple Keynesyen para talebi teorisinde işlem amaçlı para talebini belirleyen temel ve tek faktör gelir düzeyidir.

SORU:

İhtiyat amacıyla para talebini açıklayınız.

CEVAP:

Keynes, günlük harcamalarda kullanma dışında, ekonomik birimlerin beklenmeyen harcamalarını karşılama amacıyla da para tutmak isteyeceklerini savunmuştur. Örneğin beklemediğimiz bir anda çocuğumuzu doktora götürmemiz gerekebilir veya yağışlı hava sebebiyle geç kalmamak için iş yerimize taksiyle gitmek isteyebiliriz. Paranın ihtiyat amacıyla talebinin, gelir ile pozitif, faiz oranı ile de negatif ilişkisi vardır. Gelirleri arttıkça bireyler tedbirli olmak için daha fazla para tutarlar. Faiz oranının yükselmesi ile elde para tutmanın fırsat maliyeti artacaktır. Bu sebeple bireyler, bu amaçla tuttıkları para miktarında azaltmaya gidebilirler. Ancak ihtiyat amacıyla para talebi ile faiz oranı arasındaki ilişkinin çok güçlü olduğunu söyleyemeyiz.

SORU:

Spekülayson amacıyla para talebini açıklayınız.

CEVAP:

Keynes, ekonomik birimlerin aynı zamanda paranın değer muhafaza işlevine bağlı olarak para talebinde bulunduklarını savunmuştur. Keynes bu amaçla para talebini spekülasyon amaçlı para talebi olarak isimlendirmiştir. Keynes'e göre ekonomik birimlerin spekülasyon amacıyla tuttıkları para miktarını belirleyen iki faktör vardır. Bunlardan birincisi sgelirdir. Servetle gelir beraber hareket etmektedir. Bireyin geliri arttıkça serveti, serveti arttıkça da geliri artacaktır. Yani, daha yüksek gelir daha fazla servet anlamına gelmektedir. Geliri artan ekonomik birimlerin

PARA TEORİSİ

spekülasyon amacıyla talep ettikleri para miktarı da artacaktır. Keynes'e göre spekülasyon para talebini etkileyen ikinci faktör faiz oranlarıdır.

SORU:

Likidite tuzağı nedir?

CEVAP:

Keynes, likidite tercihi teorisini geliştiren faiz oranlarının çok düşük düzeylerde olması durumunda para talebinin bundan nasıl etkileneceğini incelemiştir. Keynes'e göre faiz oranlarının sıfır düzeyine indiği bir ekonomide, ekonomik birimlerin para talebi sonsuza yakın olacaktır. Keynes bu duruma likidite tuzağı adını vermiştir.

SORU:

Sürekli gelir kavramı nedir?

CEVAP:

Sürekli Gelir: Ekonomik birimlerin uzun dönemde elde etmeyi bekledikleri gelirin ortalamasını göstermektedir.

SORU:

Friedman ve Keynes'in para talebi teorileri arasındaki farklar nelerdir?

CEVAP:

Friedman'ın para talebi teorisi ile Keynes'in para talebi teorisi arasında birçok benzerlik bulunmasına karşın önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Bu farkların açıklanması her iki teoriyi de daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Friedman paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri de para talebi fonksiyonuna dâhil ederek genel ekonominin işleyişinde birden fazla faiz oranının önem taşıdığını kabul etmektedir. Keynes ise paranın dışındaki aktiflerin hepsini tahvil kategorisi altında toplamıştır. Keynes'in bunu yaparken öne sürdüğü gerekçe, söz konusu diğer aktiflerin getirilerinin genellikle birlikte değişim göstermesidir. Friedman'ın teorisinin Keynes'in teorisinden farklılaştığı bir diğer nokta ise Friedman'ın arsa bina gibi reel varlıkları da para talebi fonksiyonuna dâhil etmesidir. Friedman'ın teorisinde, ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini de göz önünde bulundurlar. Eğer reel varlıkların beklenen getirisi yüksekse elde tutulmak istenen para miktarı azalacaktır. Friedman kendi yaklaşımı ile Keynes'in likidite tercihi teorisi arasındaki temel farklardan birinin paranın getirisine yönelik yaklaşımlar olduğunu belirtmiştir. Keynes paranın getirisinin sıfır olduğunu kabul

etmiştir. Buna karşılık, Friedman'ın analizinde elde para tutmanın getirisi pozitifdir ve bu getiriyi belirleyen iki faktörden söz etmek mümkündür: Bunlardan birincisi, paraya ödenen faizdir. Vadesiz mevduat hesaplarına ve para tanımına dâhil edilen diğer mevduatlara faiz ödemesi yapılmaktadır. Ödenen bu faiz yükseldiği zaman paranın getirisi de artar. İkinci olarak bireylerin paralarını para arzına dâhil edilen mevduat hesaplarında tutmaları için bankalar birçok farklı hizmet geliştirmektedir. Örneğin bankalar vadesiz mevduatlarda tutulan para miktarını arttırmak için otomatik fatura ödemeleri veya internet bankacılığı gibi hizmetler geliştirmektedir. Sunulan hizmetlerin artmasına bağlı olarak paranın getirisi de artacaktır. Bankaların daha fazla kredi yaratabilmek için mevduatlara ihtiyaçları vardır. Ekonomideki para dışındaki varlıkların faiz oranları yükseldiğinde bankaların verdikleri kredilerin faizleri de yükselecektir. Faizlerdeki yükselişe bağlı olarak kredilerden elde ettikleri kazançları artan bankalar daha fazla mevduat çekebilmek için mevduatlara ödedikleri faiz oranlarını arttıracaktır. Yani piyasadaki faiz oranları arttığı zaman bankalarda mevduatlara daha fazla faiz ödeyecekler ve paranın getirisi artacaktır. Bu durumda, Friedman'ın para talebi denkleminde yer alan $(i - iM)$ değişkeni göreceli olarak sabit kalacaktır. Bu açıklamalar kapsamında Keynes'in yaklaşımı ile Friedman'ın yaklaşımı arasındaki en önemli farka ulaşabiliriz. Para ve para dışındaki varlıkların faiz oranları arasındaki farkın göreceli olarak sabit kalması, faiz oranının para talebi üzerindeki etkisinin nispeten küçük olması anlamına gelmektedir. Hatırlayacağınız gibi, Keynes'in para talebine getirdiği en önemli yeniliklerden birini faiz oranları ile para talebi arasındaki negatif yönlü ilişkiyi ortaya koyması olarak belirtmiştik. Friedman'ın yaklaşımı ise bu etkinin oldukça küçük olduğunu savunmaktadır. Bu durumda, Friedman'ın yaklaşımında sürekli gelir (Y^*) para talebinin asıl belirleyicisi olacaktır. Para talebi ile faiz oranları arasındaki ilişkinin oldukça küçük olduğunu kabul etmek aynı zamanda Keynes'in paranın dolaşım hızının faiz oranları ile birlikte dalgalanacağı

teorisinin de geçersiz olması anlamına gelmektedir.

SORU:

Para talebini etkileyen faktörlerden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

- Para dışındaki finansal varlıkların artması para talebini azaltır.
- Beklenen enflasyon oranının artması para talebini azaltır.
- Reel gelirdeki bir artış, reel para talebini arttırmaktadır.
- Para yerine kullanılabilecek alternatif ödeme araçlarının artması reel para talebini azaltmaktadır.

SORU:

Fiyat düzeyinin para talebi üzerindeki etkisinden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Fiyat düzeyi para talebini oransal arttırır. Fiyatlardaki artış işlem amacıyla para talebimizi fiyatlarda gerçekleşen artış oranıyla arttırır.

SORU:

Reel gelirin para talebi üzerindeki etkisinden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Gelir düzeyindeki artış ekonomik birimlerin daha fazla işlemde bulunmasına ve likit varlıklara olan taleplerinin artmasına neden olur.

SORU:

Ödemeler teknolojisinin para talebi üzerindeki etkisinden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Para yerine geçen varlıkların artması ekonomik birimlerin ellerinde bulundurdıkları para miktarını azaltır.

SORU:

Para dışındaki varlıkların getirisinin para talebi üzerindeki etkisinden kısaca bahsediniz.

CEVAP:

Para dışındaki varlıkların getirisinin artması ekonomik birimlerin ellerinde daha az para bulundurarak daha çok getiri getiren varlık bulundurmalarına neden olur.

SORU:

Paranın getirisinin para talebi üzerindeki etkisinden bahsediniz.

CEVAP:

Paranın getirisinin artması hane halkının ve işletmelerin tuttukları para miktarını arttırır.

ÜNİTE 7: PARA VE EKONOMİK FAALİYETLER

UZUN DÖNEMDE ÜRETİM

Bir ekonomi de iktisadi faktörlerin tam kapasite kullanımı ile üretilen üretim düzeyi potansiyel üretim düzeyidir.

Potansiyel üretim düzeyi ekonomide var olan kaynakların miktarı, işgücünün büyüklüğü ve fabrika, makine gibi sermaye faktörlerine bağlıdır. Kaynakların mal ve hizmete dönüşümünde kullanılacak teknolojilerde potansiyel üretim düzeyini etkiler.

Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin üzerinde olması genişlemeci üretim açığı, potansiyel üretim düzeyinin altında olması da daraltıcı üretim açığıdır.

Bu çıktı açıkları zaman içinde birbirlerini dengeleyecek, uzun dönemde gerçekleşen üretim ile potansiyel üretim düzeyi eşit olacaktır. Bu üretim açıklarındaki değişime neden olan önemli etkenlerden biri toplam harcama düzeyidir. Toplam harcamalardaki bir artış ekonomik faaliyetlerini canlandıracak, azalış da daraltacaktır.

KISA DÖNEMDE ÜRETİM, TOPLAM HARCAMALAR VE REEL FAİZ ORANI

Bir ekonominin kısa dönemde daralma ve genişleme dönemlerine girmesinin ardında yatan temel neden toplam harcama düzeyidir.

Toplam harcama bileşenleri ise:

- **Tüketim:** Bireylerin ihtiyaçları olan mal ve hizmet için yapmış oldukları harcamalardır.
- **Yatırım:** Firmaların fiziki olarak büyümeleri için yapmış oldukları harcamalarıdır.
- **Net ihracat:** Mal ve hizmet ihracat değerinden ithalat değerinin çıkarılması ile bulunan değerdir.
- **Kamu harcamaları:** Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için yapılan harcamalardır.

Harcama bileşenlerinin birini etkileyen herhangi bir faktör, ekonominin toplam harcamalar ve buna bağlı olarak toplam üretim düzeyini etkiler .

Toplam harcama unsurları üzerinde etkili temel faktörlerden biri faiz oranlarıdır. Tüketim, yatırım, net ihracat unsurları faiz oranlarındaki değişimlerden etkilenmekte, etkilenmediğini kabul ettiğimiz unsur ise, kamu harcamalarıdır.

Harcama miktarındaki bir azalış, bireylerin gelir seviyelerini düşürecek, gelir düzeyindeki azalma ise daha az tüketim harcamalarına neden olacaktır.

Para politikası uygulamalarının üretim ve fiyatlar genel düzeyi değişenlerini hangi kanallar aracılığıyla, ne kadar bir gecikmeyle, ne ölçüde

etkilediğini inceleyen yöntem para aktarım mekanizması denir.

Parasal aktarım mekanizmaları; faiz kanalı, kur kanalı, kredi kanalı ve bilanço kanalıdır.

Bilanço kanalı ; para politikası uygulamalarının, potansiyel kredi kullanıcılarının bilançolarının net değeri üzerinde etkili olarak ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olma yöntemini açıklar.

Toplam harcamalar eğrisi ; reel faiz oranı ile üretim düzeyi arasındaki ilişkiyi toplam harcamalar aracılığıyla gösterir.

Üretim düzeyi üzerinde önemli etkisi olan reel faiz oranlarının değerinin kısa dönemde belirlenmesinde merkez bankası etkilidir. Merkez bankalarının kısa dönemli nominal, faiz oranları üzerindeki kontrolü aynı zamanda reel faiz oranlarını da kontrol edebilmelerini sağlar.

Merkez bankaları piyasada elde ettikleri enflasyon beklentisi rakamlarını kullanarak reel faiz oranlarını istedikleri düzeyde tutmalarını sağlayacak şekilde nominal, faiz oranları belirleyebilirler.

Merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere verdiği tepkiyi para politikası eğrisi gösterir.

Reel faiz oranları ile üretim düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren toplam harcamalar eğrisinde, merkez bankasının reel faiz oranlarını yukarı çekmesi ekonomideki toplam harcamalar düzeyini ve üretimi azaltmaktadır.

Toplam harcamalardaki artış, bir ekonomideki toplam talep düzeyinin toplam arz düzeyinin üstüne çıkmasına neden olarak fiyatlar genel düzeyini artırır. Toplam talep sürekli olarak toplam arzdan fazla ise bu süreç ekonomide enflasyona neden olur.

Ekonomideki enflasyonist baskıyı kontrol etmek isteyen merkez bankaları, faiz oranı ile toplam harcamaları ve toplam talebi kontrol eder. Merkez bankası, toplam talebi azaltmak için nominal faiz oranlarını enflasyondaki artış oranının üstünde bir oranda artırır.

Para politikası eğrisi merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere nasıl reaksiyon verdiğini gösterir.

TOPLAM TALEP VE TOPLAM ARZ MODELİ

Enflasyon oranını gösteren fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine bağlı olarak talep edilen toplam üretim düzeyinin düştüğü söylenebilir. Enflasyon ile talep edilen toplam üretim miktarı arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

Fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine tepki olarak para politikası uygulayıcıları reel faiz oranlarını yükseltir. Reel faiz oranlarındaki artış,

toplam harcamaları ve buna bağlı olarak toplam talebi azalacaktır.

Piyasadaki para miktarı sabitken enflasyon oranının artması, reel para miktarını azaltır. Reel para miktarının azaldığı bir ekonomide ekonomik birimler daha az mal ve hizmet satın alacaklardır. Enflasyon oranlarındaki artış ekonomik birimlerin ellerinde bulunan para miktarının değerinin düşmesine ve servetlerinin azalmasına neden olacaktır. Bu artış aynı zamanda piyasalardaki belirsizliği arttıracak ve özellikle hisse senedi piyasası üzerinde negatif bir etkiye sahip olacaktır. Bu durumda, ekonomik birimlerin servetini negatif etkileyecektir. Servet düzeyleri azalan bireyler daha az tüketimde bulunacak ve toplam talep azalacaktır.

Toplam harcamalar eğrisini etkileyen faktörler aynı zamanda toplam talep eğrisini de etkilemektedir. Fiyat düzeyi sabitken para arzının artması reel para arzının artmasına ve aynı zamanda faiz oranlarının düşmesine neden olacaktır. Reel para arzındaki artış ve faiz oranlarındaki düşüş ekonomideki toplam harcama ve toplam talebin artmasına neden olacaktır. Bu durumda merkez bankasının tepkisi faiz oranlarını arttırmak olacaktır. Faiz oranındaki bu artış; tüketim, yatırım ve net ihracat harcamalarını etkileyerek, toplam harcamaları azaltacak, dolayısıyla toplam talep de azalacaktır. Fiyatlar genel düzeyi ile arz edilen toplam üretim miktarı arasındaki ilişkiyi gösteren eğriye toplam arz eğrisi denir.

Toplam talep ve toplam arz modelinde kısa dönem ve uzun dönem olmak üzere iki tür denge söz konusudur.

Ekonominin uzun dönem üretim düzeyini belirleyen potansiyel üretim düzeyi; ekonomide var olan sermayenin miktarı, işgücünün büyüklüğü, mal ve hizmet üretiminde kullanılan teknoloji düzeyine bağlı oluşur.

Uzun dönemde bir ekonomi, potansiyel üretim düzeyinde üretimde bulunacak ve bu üretim düzeyi fiyatlardaki değişimlerden etkilenmeyecektir.

Kısa dönem üretim maliyetlerinin değişmesi üç nedene bağlı olarak açıklanabilir.

1. İşgücü Maliyetlerinin

Değişmesi: Gerçekleşen üretimin potansiyel üretim düzeyinin üstünde olduğu genişleme dönemlerinde işgücüne olan talep artar. İşgücünün talebindeki artışa bağlı olarak zaman içerisinde ücretler artacak ve şirketlerin işgücü maliyetlerini de artıracaktır.

2. Girdi Maliyetlerinin

Değişmesi: Hammadde ve üretimde

kullanılan teknolojilerin fiyatlarında yaşanan beklenmeyen değişimler üretim maliyetini ve kısa dönem toplam arz eğrisini etkiler. Bu değişimlere arz şoku denir.

3. Beklenen Fiyat Düzeyinin

Değişmesi: Fiyat düzeyindeki artış ya da azalış beklentisi, kısa dönemde arz eğrisinde kaymalara sebep olmaktadır.

Kısa dönemde denge ; talep edilen toplam üretim miktarının kısa dönemde arz edilen toplam üretim miktarına eşit olduğu noktadır. Yani toplam talep eğrisiyle kısa dönem toplam arz eğrisinin kesiştiği noktadır.

Uzun Dönemde Denge ise ; Uzun dönemde fiyatlar genel düzeyi, ekonomiyi potansiyel üretim düzeyine taşımak üzere ayarlanır. Ekonominin uzun dönem dengesi; toplam talep eğrisi ile uzun dönem toplam arz ve kısa dönem toplam arz eğrilerinin kesiştiği noktadır.

Ekonomi bir daralma dönemine girdiğinde gerçekleşen üretim düzeyi düşer ve ekonomideki işsizlik artarak bireyler ve şirketler üzerinde olumsuz etki yaratır. Üretim düzeyinin potansiyel düzeyin altına olduğunda, merkez bankasının para arzını arttırarak faiz oranlarını düşürmesi kısa dönemde gerçekleşen üretim düzeyi üzerinde arttırıcı etki yaratır.

Merkez bankasının ekonomik daralmanın etkilerini dengelemek ve üretim açığını azaltmak amacıyla yürüttüğü para ve maliye politikalarına istikrar politikası denir.

Merkez bankasının ekonomik daralma dönemlerinde uygulayacakları politikalar toplam talep düzeyini arttırmak olacaktır.

Potansiyel üretim düzeyinin altında üretimin gerçekleşmesi durumunda, merkez bankası para arzını arttırarak faiz oranlarının düşmesini sağlayacak bu da toplam harcamaları arttıracaktır. Bunun yanında, kamu harcamalarını arttırarak ve vergi oranlarını düşürerek de toplam talebi arttırma yoluna gidebilir.

Para politikasının ekonominin üretim düzeyi üzerindeki etkisi kısa dönemde geçerlidir. Uzun dönemde üretim düzeyi, potansiyel üretim düzeyine eşittir. Merkez bankasının toplam talebi arttırması veya azaltması uzun dönemde sadece fiyatlar genel düzeyinin artması ya da azalmasıyla sonuçlanır.

Merkez bankası politikalarının uzun dönemde reel ekonomik değişkenler üzerinde etkili olmaması, sadece fiyatlar genel düzeyini etkilemesine paranın uzun dönemde yansızlığı (nötrlüğü) denilmektedir.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Konjonktür dalgalanmaları nedir?

CEVAP:

Ekonominin genişleme dönemlerinde üretim artar ve bir noktada zirveye ulaşır. Bunu takip eden daralma döneminde üretim artışı yavaşlar ve dip noktasına ulaşır. Bu dalgalanmalar periyodik hareketler değildir. Daralma ve genişleme hareketleri her dalgada farklı gelişir. Bir dipten diğer dibe geçiş süresi birkaç aydan birkaç yıla kadar değişebilir mevsimsel olmayan ve ekonominin bütününe etkileyen bu dalgalanmalar "konjonktür dalgalanmaları" olarak bilinmektedir.

SORU:

Potansiyel üretim düzeyi nedir?

CEVAP:

Potansiyel Üretim Düzeyi; ekonomide mevcut bulunan üretim faktörlerinin tam kapasite kullanılması ile üretilebilecek olan üretim düzeyidir.

SORU:

Genişlemeci üretim açığı nedir?

CEVAP:

Genişlemeci Üretim Açığı: Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin üzerinde olmasıdır.

SORU:

Daraltıcı üretim açığı nedir?

CEVAP:

Daraltıcı Üretim Açığı: Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin altında olmasıdır.

SORU:

Toplam harcamaların bileşenleri nelerdir?

CEVAP:

Toplam harcamaların dört (4) bileşeni bulunmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanan şekildedir.

1. Tüketim (C)
2. Yatırım (I)
3. Kamu Harcamaları (G)
4. Net ihracat (NX)

SORU:

Tüketim harcamaları nelerdir, açıklayınız?

CEVAP:

Tüketim harcamaları: Bireyler tarafından yiyecek, giyecek, ulaşım, eğlence, eğitim vb. üretilmiş mal ve hizmetlere yapılan harcamalardır.

SORU:

Net İhracat nedir, açıklayınız?

CEVAP:

Net İhracat (NX): Mal ve hizmet ihracat değerinden ithalat değerini çıkartılması ile bulunur. Toplam net ihracat, ithalatın ihracattan

az olması durumunda pozitif, tersi durumda negatif olacaktır.

SORU:

Toplam harcama bileşenlerinden faize oranlarına duyarlı olanlar nelerdir?

CEVAP:

Toplam harcamaların yatırım, tüketim ve net ihracat bileşenleri faiz oranlarındaki değişimlerden etkilenmektedir.

Toplam harcamaların faize duyarlı bileşenleri arasında en önemlisi yatırım harcamalarıdır. Faiz oranlarındaki artış, şirketlerin yatırım projelerinin finansmanını daha pahalı hâle getirecektir. Bu durumda şirketler yatırımlarını erteleyecek ve toplam harcamalar azalacaktır. Net ihracat kalemi ile faiz oranları arasındaki ilişki biraz daha karışıktır.

Yüksek faiz oranlarının toplam harcamalar üzerindeki etkisi tüketim çarpanı aracılığıyla artmaktadır. Harcama miktarındaki bir azalış, bireylerin gelir seviyelerini düşürecek, gelir düzeyindeki azalma ise bireylerin daha az tüketim harcamaları yapmalarına sebep olacaktır. Örneğin faiz oranlarındaki artış sonucunda kredi maliyetleri artan ve bu sebeple yatırımlarını erteleyen şirketler, bu yatırım projelerinde çalışacak diğer firmalara ve işçilere iş veremeyecektir. Ekonomik birimlerin gelirlerindeki azalma, tüketim amacıyla daha az harcamada bulunulmasına yol açacaktır.

Tüketim harcamalarındaki azalma ise satışları azaltacağı için faiz oranlarındaki değişimlerden doğrudan etkilenmeyen firmaları bile olumsuz etkileyecektir. Satış yapamayan mağaza sahiplerinin ve çalışanların gelir düzeyleri düşecek ve tüketim daha da kısıllacaktır. Bu sürecin sonunda düşük harcama düzeyi ekonominin geneline yayılacaktır.

SORU:

Parasal aktarım mekanizması nedir?

CEVAP:

Parasal Aktarım Mekanizması: Para politikası uygulamalarının üretim ve fiyatlar genel düzeyi değişkenlerini hangi kanallar aracılığıyla, ne kadar bir gecikmeyle, ne ölçüde etkilediğini incelemektedir.

SORU:

Bilanço kanalı nedir, açıklayınız?

CEVAP:

Bilanço Kanalı: Para politikası uygulamalarının, potansiyel kredi kullanıcılarının bilançolarının net değeri üzerinde etkili olarak ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olma yöntemini açıklamaktadır.

SORU:

Banka kredileri kanalı hakkında bilgi veriniz?

CEVAP:

Banka kredileri kanalı, finansal sistemde bankaların önemli bir rol üstlendiği görüşüne dayanmaktadır. Bankalar, tasarruf sahiplerinin fonlarını yatırımcılar ile buluşturur ve enformasyon asimetrisinden doğan problemlere çözüm sağlar. Banka kredileri, bir ekonomide özellikle küçük firmalar için çok önemlidir. Merkez bankası, açık piyasa işlemleri aracılığıyla bankacılık sisteminden menkul kıymet alırsa bunun karşılığında bankalara rezerv aktaracaktır. Bankalar, rezervlerinde meydana gelen bu artışı kredi olarak kullandırtacaklardır. Yani banka rezervlerindeki artış banka kredilerine bağımlı küçük firmaların elde edebileceği fonlarda ve dolayısıyla da yatırımlarda bir artışa yol açacaktır.

SORU:

Merkez Bankasının para arzını arttırması durumunda faiz ilişkisi hakkında bilgi veriniz?

CEVAP:

Merkez bankasının para arzını arttırması, faiz oranlarını düşme eğilimine sokacak ve ekonomik birimlerin elinde tutmak istediklerinden daha fazla para bulunacaktır. Ekonomik birimler daha fazla harcama yaparak bu paradan kurtulacaktır. Bu süreçte, paranın harcanacağı yerlerden biri hisse senedi piyasalarıdır. Bu da hisse senetlerine olan talebi arttıracak ve sonuçta hisse senedi fiyatları artacaktır. Yüksek hisse senedi fiyatları ise firmaların net değerlerini arttırarak firmaların krediye ulaşımını kolaylaştıracaktır. Faiz oranlarındaki düşüşe bağlı olarak firmaların kullandıkları kredilerin maliyetleri azalacak ve bilançolarındaki borç oranı düşerek finansal durumları güçlenecektir. Faiz oranlarında yaşanan düşüş aynı zamanda tüketicilerin de kredi maliyetlerini azaltarak daha fazla harcama yapmalarını sağlayacaktır. Bir taraftan kredilerinin maliyetlerindeki düşüşe bağlı olarak finansal durumlarının güçlenmesi, diğer taraftan satışlarının artması firmaların kârlılığını arttıracaktır. Bir bankanın kredi verirken ilk baktığı husus, kredi kullanıcısının toplam geliri içerisinde kullanılması planlanan kredinin taksitlerinin oranıdır. Faiz oranlarının azalması ile birlikte bu oranın değeri düşecektir ve kredi kullanımı artacaktır.

SORU:

Toplam harcamalar eğrisi hangi ilişkiyi açıklamaktadır?

CEVAP:

Toplam harcamalar eğrisi; reel faiz oranı ile üretim düzeyi arasındaki ilişkiyi toplam harcamalar aracılığıyla göstermektedir.

SORU:

Harcama şoku nedir?

CEVAP:

Verili bir faiz oranında toplam harcamaları arttıran değişikliklere harcama şoku adı verilir. Harcama şoklarına örnek olarak hükümetin askerî harcamaları arttırmasını gösterebiliriz. Askerî harcamaların artması, toplam harcamaların kamu harcamaları (G) birleşenini arttıracak ve toplam harcamalar eğrisini sağa doğru kaydıracaktır. Toplam harcamalardaki bu artışa karşı olarak merkez bankası reel faiz oranlarını sabit tutarsa ekonomide gerçekleşen denge üretim düzeyimiz artacaktır.

SORU:

Para politikası eğrisi hangi ilişkiyi anlatmaktadır?

CEVAP:

Para Politikası Eğrisi: Merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere verdiği tepkiyi göstermektedir.

SORU:

Toplam arz eğrisi nedir?

CEVAP:

Toplam Arz Eğrisi: Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi ile arz edilen toplam üretim miktarı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

SORU:

Ekonominin uzun dönemde üretim düzeyini belirleyen potansiyel üretim düzeyinin belirleyicileri nelerdir?

CEVAP:

Ekonominin uzun dönem üretim düzeyini belirleyen potansiyel üretim düzeyi; ekonomide var olan sermayenin miktarı, işgücünün büyüklüğü ve mal ve hizmet üretiminde bulunmak amacıyla işgücü ve sermaye faktörlerini bir araya getiren teknoloji düzeyine bağlı olarak oluşmaktadır. Uzun dönemde bir ekonomi, potansiyel üretim düzeyinde üretimde bulunacak ve bu üretim düzeyi fiyatlardaki değişimlerden etkilenmeyecektir. Bir başka ifadeyle bir ekonomide var olan sermaye miktarı artarsa veya bir ekonomideki var olan işgücünün büyüklüğü artarsa veya mevcut teknoloji düzeyi artarsa o ekonomide uzun dönem toplam arz eğrisi sağa doğru kayacaktır. Aksi durumda uzun dönem toplam arz eğrisi sola doğru kayacaktır. Uzun dönem toplam arz eğrisi üzerinde etkili olan bu üç faktörün zaman içerisinde artması beklenmektedir. Bu sebeple uzun dönem toplam arz eğrisinin zaman içerisinde istikrarlı bir şekilde sağa doğru kayması beklenmektedir.

SORU:

Kısa dönemde üretim maliyetlerinin değişmesinin nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Üretim maliyetlerinin değişmesi durumunda ise kısa dönem toplam arz eğrisi sağa veya sola kayacaktır. Kısa dönem üretim maliyetlerinin değişmesini üç nedene bağlı olarak açıklayabiliriz:

1. İşgücü Maliyetlerinin Değişmesi
2. Girdi Maliyetlerinin Değişmesi
3. Beklenen Fiyat Düzeyinin Değişmesi

SORU:

İstikrar politikası nedir?

CEVAP:

İstikrar Politikası: Konjonktür dalgalanmalarına bağlı olarak yaşanan ekonomik dalgalanmaların negatif etkilerini azaltmak ve ekonomiye istikrar kazandırmak için amacıyla yürütülen para ve maliye politikalarına verilen genel bir isimdir. Merkez bankasının bir ekonomik dalgalanmanın etkilerini dengelemek ve üretim açığını azaltmak amacıyla yürüttüğü bu tür politikalara istikrar politikası adı verilir.

SORU:

Paranın uzun dönemde yansızlığı nedir?

CEVAP:

Para politikasının ekonominin üretim düzeyi üzerindeki etkisi kısa dönemde geçerlidir. Uzun dönemde üretim düzeyi, potansiyel üretim düzeyine eşittir. Toplam talep ve toplam arz modelinde bu durum, uzun dönem toplam arz eğrisinin potansiyel üretim düzeyinde dikey eksene paralel olarak çizilmesiyle gösterilmiştir. Uzun dönem toplam arz eğrisinin aldığı bu şekil aynı zamanda toplam talepteki değişikliklerin uzun dönemde üretim düzeyi üzerinde etkisi olmayacağını göstermektedir. Merkez bankasının toplam talebi arttırması veya azaltması uzun dönemde sadece fiyatlar genel düzeyinin artması veya azalmasıyla sonuçlanacaktır. Merkez bankası politikalarının uzun dönemde reel ekonomik değişkenler üzerinde etkili olmaması sadece fiyatlar genel düzeyini etkileyebilmesine paranın uzun dönemde yansızlığı (nötrlüğü) adı verilmektedir.

ÜNİTE 8: PARA VE FİYATLAR

PARA VE FİYATLAR

Para ile fiyatlar arasındaki ilişkinin anlatılması, parasal iktisadın önemli bir ilgi alanını oluşturmaktadır. Fiyat istikrarının sağlanması, temel ekonomi politikası amaçlarından biridir. Ekonomik birimlerin tüketim, tasarruf, yatırım gibi konularda verecekleri kararlarda fiyatlar genel düzeyi belirleyici güce sahiptir. Para ve ekonomi arasındaki ilişkilerin sonuçları fiyatlar genel düzeyi ve milli hasıla düzeyi üzerinde ortaya çıkmaktadır. **Fiyatlar genel düzeyi ve fiyat endeksi** : Fiyatlar genel düzeyi, bir ekonomide piyasada alım satıma

konu olan mal ve hizmetlerin, belirli bir dönemdeki ortalama fiyatlarına verilen isimdir. Ekonomideki mal ve hizmetlerin mutlak fiyatlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

Fiyat endeksleri paranın değerinin nasıl değiştiğini gösteren ortalama fiyatlara ilişkin göstergedir. Bir ekonomide fiyat endeksleri:

- Ekonomik yapının belirlenmesi,
- Ekonomik kararlar alınması,
- Kişilerin satın alma gücünün tespiti,
- Ücret ve maaşların belirlenmesi,
- Konjonktüre ilişkin tespitler,
- Geleceğe dönük kararlar alınması için önemlidir.

TÜKETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (TÜFE): Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hesaplanan Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE), belirli bir zaman aralığında hanehalklarının tüketim harcamalarında yer alan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimleri göstermektedir.

Bu endeksin temel amacı: piyasada tüketime konu olan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimi ölçerek enflasyon oranını hesaplamaktır.

Enflasyon, enflasyon oranı ile ölçülür. Enflasyon oranı fiyatlar genel düzeyinde cari dönemde meydana gelen artış ile önceki dönem fiyatlar genel düzeyi arasındaki oranın 100 ile çarpımına eşittir.

ÜRETİCİ FİYATLARI ENDEKSİ (ÜFE): TÜİK tarafından hesaplanan Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE), belirli bir referans döneminde ülke ekonomisinde üretimi yapılan ürünlerin yurtiçine yönelik üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişikliklerini gösteren fiyat endeksidir.

Para ve toplam talep: Paranın toplam talebi ne ölçüde etkilediği konusunda Klasik görüş paranın toplam talep üzerinde doğrudan etkisine vurgu yaparken Keynesyen görüş dolaylı mekanizmalarla etkilediğini savunur.

Bir ekonomide para miktarı ile fiyatlar arasında nasıl bir ilişki olduğu incelenirken toplam arz ve toplam talep analizinden yararlanılır. Ekonomide fiyatlar genel düzeyinin seviyesi toplam arz ve toplam talep analizi ile belirlenir.

Toplam arz ve toplam talep eşitliğinde denge milli gelir düzeyi tanımlanır. Fiyatlar genel düzeyinde bir değişim olması için toplam arz ve/veya toplam talep eğrisinin yer değiştirmesi gerekmektedir.

Keynes'e göre toplam talepteki bir değişim fiyatlar genel düzeyinin değişmesine neden olur. Para arzındaki bir artış, toplam talebi artırarak toplam talep eğrisinin sağa kaymasına sebep olur. Toplam talep eğrisi sağa kayınca fiyatlar genel düzeyi yükselir.

Monetarist iktisada göre toplam talep eğrisini etkileyen tek faktör paradır.

Para gerek Keynesyen iktisatta gerekse de Monetarist iktisatta toplam talebi etkileyen makroekonomik bir değişkendir.

Para arzındaki değişimin fiyatlar üzerinde yaratacağı etki, para arzı değişiminin şiddetine ve toplam arz eğrisinin şekline (eğimine) bağlıdır.

PARA VE FİYAT İSTİKRARSIZLIĞI

Bir ekonomideki mal ve hizmetlerin fiyatları değişme eğilimi içindedir. Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış enflasyon olarak adlandırılırken, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli azalmalar deflasyon olarak adlandırılmaktadır.

Para ve enflasyon : Enflasyon, belirli bir zaman aralığında ortalama mal ve hizmet fiyatlarındaki sürekli artış eğilimidir.

Enflasyon, fiyat istikrarının bozulma çeşitlerinden birisi olduğu gibi satın alma gücünün düşmesi anlamına gelir.

Enflasyonun nedenleri: Fiyatlar genel düzeyinin artmasının nedeni ya artan toplam talep ya azalan toplam arz ya da her ikisinin birlikte gerçekleşmesidir. Bir ekonomide sürekli enflasyon yaşanıyor ise bunun ana nedeni toplam talebin toplam arzdan fazla olmasıdır. Toplam talebi ve toplam arzı değiştirebilecek gelişmeler aşağıdadır.

- Kamu harcamalarının kamu gelirlerinden fazla olması,
- Kamu kesimi açığı dışında sisteme çıkan paranın toplam talep üzerindeki etkisi,

Kamu harcamalarının artması, vergi gelirlerinin azalması veya harcamaları telafi edecek düzeyde olmaması toplam talebin artmasına ve fiyatlarda artışa neden olacaktır. Kamu açığının enflasyona sebep olması için bu açığın para basılarak finanse edilmesi gerekmektedir.

Parasal bir genişleme bankalara daha fazla kredi verme olanağı sunar. Bu olanağın bankalarca kullanıldığını düşünürsek kredi arzının artması iç talepte bir artışa yol açacaktır. İkinci olarak parasal genişleme yerli paranın değer kaybetmesine ve ihracatın artmasına yol açar. Bu da toplam talebin artmasına neden olur. Toplam talep parasal genişlemeden etkilenmektedir.

Parasal genişlemenin nedenleri: Merkez Bankası para politikası araçlarını kullanarak uzun dönemde enflasyon ve döviz kuru gibi nominal değişkenleri etkileyebilmekte iken istihdam ve gayrisafi milli hasıla gibi reel değişkenlerin büyüme oranını etkileyememektedir. Kısa dönemde para politikası reel ve nominal değişkenler üzerinde etkiye sahiptir.

Para otoritesinin sürekli parasal genişlemeye gitmesinin iki temel nedeni; ekonomik canlanma ile istihdamı artırma isteği ve bütçe açıklarıdır.

Para arzının artmasıyla başlangıçta artan karlarla birlikte ekonomik canlanma ve istihdam artışı, enflasyon artışı ile gerçekleşir. Büyümedeki bu olumlu etki kısa süre sonra yerini sürekli enflasyona bırakır. Uzun dönemde de genişlemeci politikalar ekonomik büyümeyi değil enflasyonu artırır.

Bütçe açıklarının sürekli olarak para arzı artışıyla kapatılmaya çalışılması yüksek enflasyona neden olabilir. Bu tip enflasyona hiperenflasyon denir. **HİPERENFLASYON:** bir ekonomide aylık fiyat artış hızının %50 ve üzerinde olduğu enflasyon türüdür.

Enflasyonun maliyeti: Enflasyonun yarattığı belirsizlik ekonomik birimlerin uzun vadeli tüketim tasarruf ve yatırım kararlarından kaçınmalarına ve ekonomik birimlerin birikimlerini enflasyondan korumak için döviz, altın, gayrimenkul gibi alanlara yönleltmelerine neden olur. Ayrıca yatırımcının kendini korumak adına, fazladan bir getiri talep etmesine ve dolayısıyla reel faizlerin yükselmesine yol açar. Enflasyon, kredi piyasasında uzun vadeli kredi alabilme olanaklarını sınırlandırır. Ülkeye giren yabancı sermayenin kısa vadeli olmasına yol açar. Gelir dağılımının bozulmasına neden olur.

Enflasyonla ilgili yanlış ve yetersiz görüşler: Yüksek fiyat düzeyleri enflasyon ile karıştırılmamalıdır. Yüksek bir fiyat istikrar kazanmışsa bu durumun enflasyonla bir ilgisi yoktur.

Enflasyon, ekonomik birimlerin satın alma güçlerinin azalması biçiminde düşünülmektedir. Ekonomik birimlerin gelirleri de fiyatlar oranında artarsa enflasyondan bahsedilemeyeceği şeklinde bir yorum yapılabilmesine olanak vermektedir. Ancak bu düşünce tarzı enflasyonun sadece bir açıdan etkisini göz önüne aldığı için yanlıştır. Çünkü gelirler fiyatlar oranında artsa bile, ekonomik istikrarsızlık yine ortadan kalkmayacaktır. Örneğin ekonomik birimler yine para şeklinde tasarruf yapmak istemeyeceklerdir. Enflasyonun parasal genişleme şeklinde tanımlanması da yetersiz görüşlerdendir. Parasal genişlemenin enflasyona yol açtığı şeklinde yorum yapabilmek için talep tarafına da bakmak gereklidir. Para arzı arttığında aynı zamanda para talebi de artmışsa parasal genişleme toplam harcamaları arttırmayabilir. Ekonomide bir mal veya hizmet üretildiğinde aynı zamanda bir gelir yaratılmaktadır. Dolayısıyla para miktarı bu ek üretim yani ekonomik büyüme kadar artırılır ise fiyatlar genel düzeyi üzerinde bir etki yaratılmaz.

Para arzı artmadığı halde paranın dolaşım hızının artması harcamaları arttırabilir. Bu görüşün eksik tarafı, sadece para miktarındaki atışın enflasyona yol açıyor olduğunu kabul etmesidir. Parasal genişlemenin dışındaki etkenlerde enflasyonunu nedenini oluşturur.

Fiyat artışlarının enflasyon olarak kabul edilmesi için sürekli artışlar şeklinde olması gerekmektedir.

Para ve deflasyon: Deflasyon fiyatlar genel düzeyinin düşmesidir. Bir ekonomide deflasyonist bir süreç yaşanırken ekonomik belirsizlikler artar, kaynak dağılımı bozulur ve büyümenin sağlıklı olduğu görülebilir.

Deflasyonun nedenleri: Arz ve talep şokları deflasyona neden olabilir. Negatif talep şoklarında mal ve hizmet talebinin düşmesi, fiyatların düşmesine sebep olurken, pozitif arz şoklarında çıktıdaki artış, fiyatları düşürür. Şokun kaynağı ne olursa olsun, bu borçlulardan alacaklılara gelirin yeniden dağıtılmasına yol açar.

Deflasyonun belirleyicileri: Aşırı derecede sıkı para politikası veya **varlık fiyatı balonu** (Bir ekonomide gayrimenkul ya da varlık piyasalarında enflasyon oranının üzerinde gerçekleşen aşırı fiyat artışlarının olmasıdır) patlaması şiddetli negatif talep şoku yaratarak toplam talep eğrisinin sol aşağıya kaymasına neden olur. Ekonomi deflasyonist bölgeye itilmiş olur, üretim miktarı düşer, fiyatların artış hızı negatif düzeyde gerçekleşir.

Bir diğer açıdan; teknolojik yenilik ve verimlilik artışı, ticaretin serbestleştirilmesi sonucu oluşan kazançlar veya uzun vadeli siyasi ve ekonomik istikrarın artacağı beklentileri de dahil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan pozitif arz şokları toplam arz eğrisini sağ aşağıya kaydırarak üretim miktarını artırırken fiyatları düşürür.

Fiyatların düşmeye başladığı ekonomide deflasyonist bir ortamda para politikası etkinliğini kaybeder. Bu durum ekonominin **likidite tuzağına** (faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz ya da sonsuza yakın olduğu ekonomik ortamdır) düşmesi anlamına gelir. Sonuç olarak fazla fonlar yeni yatırımlara dönüşmeyebilir.

Beklentilerin rolü deflasyonun kalıcılığı açısından önemlidir. Bir kez cari fiyat ve seviyesi düşmeye başlarsa beklenen fiyat seviyesi de düşmeye başlayabilir ve ekonomik aktivite daha da yavaşlar. Böylelikle, fiyatlardaki düşüşlerin, gelecekteki fiyat düşmesi ile ilgili beklentileri güçlendirmesiyle bir deflasyonist spiral oluşabilir.

Deflasyonun maliyeti: Deflasyonist bir sürecin neden olabileceği bazı olumsuzluklar şunlardır: Ekonomide ücretlerin katılığı söz konusu ise

fiyatların düşmesi reel ücretleri arttıracak, kar marjını düşürecek ve istihdamın düşmesine yol açacaktır.

Deflasyon hem finansal sistemin sağlıklı işleyebilmesine hem de ekonominin istikrarına zarara vermektedir. Beklenmeyen deflasyon borç-deflasyon ve kredi çöküşü gibi olumsuz mekanizmalar yoluyla finansal aracılık işlevini olumsuz etkileyebilir.

Borç deflasyon mekanizması durumu, beklenmedik deflasyon borcun reel değerinde bir artış yarattığı için, borçlulardan alacaklılara bir gelir transferi olmasıdır. Çünkü deflasyon nominal olarak sözleşmeli ödenmemiş borçların reel değerini yükseltmektedir. Borçluların kredi verenlere göre harcama eğilimleri daha yüksek olduğu için böyle bir gelir transferi toplam talepte bir düşüşe neden olabilecektir.

Kredi çöküşü mekanizması durumunda ise borçlu ekonomik birimlerin, borçlarının değerinin artması ve düşen fiyatlar nedeniyle satış gelirlerindeki azalma sebebiyle firmaların net değerleri düşecektir. Bu durum sorunlu kredilerde artışa sebep olabilecektir. Bu durumda sermaye tabanı aşınmış olan ekonomik birimler ve bunlarla ticari ilişkide bulunan ekonomik birimler, iş yaparken risk alma konusunda ihtiyatlı davranırlar ve bu da ekonomik aktivitede bir düşüşe yol açar.

Deflasyonun bir diğer olumsuz etkisi de nominal faizler üzerinde düşürücü bir etki yaratılamamasıdır. Düşük bir nominal faiz oranı, ekonomi deflasyonist baskı ile yüz yüze geldiğinde merkez bankasına faizleri daha düşük seviyeye getirmesi için çok küçük bir manevra alanı bırakır. Bu durumda artan deflasyonist baskı reel faiz oranlarında bir artış beklentisinin ortaya çıkmasına ve böylece daha büyük ekonomik istikrarsızlıklara yol açabilir.

SORU CEVAPLA ÖĞRENELİM

SORU:

Endeks nedir?

CEVAP:

Endeks; belirli bir istatistik olaya ait değerlerin zaman içinde meydana gelen değişimini ölçmeye yarayan ve 100'den başlayan bir sayıdır. Endeks temel dönemde 100 olarak alınır ve sonra gelen dönemlerin 100'e göre değişimini göstermektedir.

SORU:

Fiyatlar genel düzeyi nedir, bilgi veriniz?

CEVAP:

Bir ekonomide piyasada alım-satım konu olan mal ve hizmetlerin, belirli bir dönemdeki ortalama fiyatlarına fiyatlar genel düzeyi denilmektedir. Başka bir deyişle fiyatlar genel düzeyi, ekonomideki mal ve hizmetlerin mutlak fiyatlarının

ağırlıklı ortalamasıdır. Bir ekonomide paranın değerinin nasıl değiştiğini takip edebilmek için ortalama fiyatlara ilişkin bir göstergeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla kullanılacak tek araç ise fiyat endeksleridir.

SORU:

Tüfe hakkında bilgi veriniz?

CEVAP:

Tüketici Fiyatları Endeksi belirli, hanehalklarının tüketim harcamalarında yer alan mal ve fiyatlarının zaman içindeki değişimini ölçmektedir. Tüketici Fiyatları Endeksi, ülkemizde hanehalklarının tüketimine yönelik mal ve hizmet fiyatlarının zaman içindeki değişimini takip etmek için kullandığımız fiyat endeksidir. TÜİK birçok baz yılına ilişkin TÜFE hesaplamıştır. Bu endeksler içinde en güncel olanı 2003 temel yıllık TÜFE'dir. Bu endeksin temel amacı; piyasada tüketime konu olan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimi ölçerek enflasyon oranını hesaplamaktır. TÜFE'de, yurt içinde hanehalklarının, yabancı ziyaretçilerin ve kurumsal nüfusun mal ve hizmet tüketmek amacıyla yaptığı, tüm nihai parasal tüketim harcamaları esas alınmıştır. Fakat tüketim harcamalarının tamamını sınıflandırmak imkânsız olduğu için gruptaki mal ve hizmetler, tüketim ağırlıklarına göre sıralanmaktadır. Endeks için fiyat verileri tüm il merkezlerinden ve 225 ilçeden derlenmektedir.

TÜİK, 2005 yılından başlayarak Tüketici ve Üretici Fiyatları Endekslerini Laspeyres zincirleme fiyat endeksi yönetimine göre hesaplamaktadır. Bu yöntemde hesaplamaya temel oluşturan madde sepeti ve madde ağırlıkları her yılın aralık ayında yeniden belirlenmektedir. Mal sepetinde yer alan mal ve hizmetler; 12 ana grup ve 43 alt grup altında toplanmıştır. 2019 yılı itibariyle bu sepette 418 adet madde kapsam altındadır.

SORU:

Enflasyon oranı nedir, nasıl hesaplanır?

CEVAP:

Enflasyon oranı: Fiyatlar genel düzeyinde belirli bir zaman diliminde meydana gelen değişme oranıdır. Enflasyon oranı fiyatlar genel düzeyinde cari dönemde meydana gelen artış ile önceki dönem fiyatlar genel düzeyi arasındaki oranın 100 ile çarpımına eşittir. Günümüzde ülkemizde yıllık enflasyon oranı TÜFE değerinde meydana gelen yıllık yüzde değişim oranı olarak hesaplanır. Bu oran yaşam maliyetlerindeki yıllık değişim hızını göstermektedir.

SORU:

Yurtiçi üretici fiyat endeksi nedir, açıklayınız?

CEVAP:

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi, belirli bir referans döneminde yurt içinde üretimi yapılan ve yurt içine satışa konu olan ürünlerin üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişimlerini ölçen fiyat endeksidir.

SORU:

Enflasyon nedir?

CEVAP:

Enflasyon belirli bir zaman döneminde ortalama mal ve hizmet fiyatlarındaki sürekli artış eğilimidir. Dolayısıyla enflasyon, ekonomi politikası amaçlarından biri olan fiyat istikrarının bozulma çeşitlerinden biridir. Enflasyon, yaşandığı ekonomilerde paranın satın alma gücünün düşmesi anlamına gelir.

SORU:

Enflasyonun nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Fiyatlar genel düzeyinin artması için ya toplam talep artmalı ya toplam arz azalmalı ya da iki durumun bir birleşimi gerçekleşmelidir. Kamu harcamalarının kamu gelirlerinden fazla olması; kamu harcamalarının artması, buna koşut olarak vergi gelirlerinin azalması ya da vergi gelirleri azalması bile kamu harcamalarını telafi edecek düzeyde artmaması, toplam talebin artmasına ve fiyatlarda bir artışa neden olacaktır. Ancak kamu açığının fiyatlar genel düzeyinde sürekli artışa yol açabilmesi için, bu açığın para basılarak finanse edilmesi gerekmektedir. Kamu kesimi açığı dışında sisteme çıkan paranın toplam talep üzerindeki etkisi; İlk olarak örneğin parasal genişleme bankalara daha fazla kredi verme olanağı sunmaktadır. Bu olanağın bankalarca kullanıldığını farz edersek kredi arzının artması iç talepte bir artışa yol açacaktır. İkinci olarak parasal genişleme yerli paranın değer kaybetmesine ve ihracatın artmasına yol açar. Bu da toplam talebin artmasına neden olur. Para ve toplam talep arasındaki ilişkinin ele alındığı başlıkta ortaya konduğu gibi, toplam talep parasal genişlemeden etkilenmektedir.

SORU:

Parasal genişlemenin nedenlerinden ekonomik canlanma ile istihdamı artırma isteği ve enflasyon ilişkisi hakkında bilgi veriniz?

CEVAP:

Genişlemeci politikalar uzun dönemde enflasyona yol açmaktadır. Çünkü ücretler ve fiyatlar ileriye dönük enflasyon beklentilerine göre şekillenmektedir. Ekonomik canlanmayı hedefleyen bir para politikasıyla ekonomik birimlerin beklentilerinin değişmeyeceği varsayılarak enflasyon artırılmadan, üretimin artırılacağı ve işsizliğin azaltılacağı görüşü bulunmaktadır.

Zaman tutarsızlığı sorununun ortaya çıkma sebebi, ücretlerin ve fiyatların belirlenmesi sürecinde, gelecekte izlenecek para politikası ile ilgili bekleyişlerin belirleyici rol oynamasıdır. Ekonomik birimlerin bekleyişleri sabitken para politikası kararlarını verenler beklenenden daha fazla genişlemeci bir para politikası izleyerek ekonomiyi canlandırabileceklerini ve dolayısıyla işsizliği düşürebileceklerini düşünerek beklenenden daha yüksek genişlemeci politikalar izleme eğilimi sergilerler. Ancak işçiler ve firmalar ücret ve fiyatlarla ilgili kararlarını izlenecek politika konusundaki bekleyişlerine dayandırdıkları için, karar alıcıların genişlemeci para politikası izleme eğiliminde olduklarının farkına varırlar ve enflasyonla ilgili beklentilerini artırırlar. Sonuçta ise ücretler ve fiyatlar yükselir.

SORU:

Hiperenflasyon nedir?

CEVAP:

Hiperenflasyon, bir ekonomide aylık fiyat artış hızının %50 ve üzerinde olduğu enflasyon türüdür.

SORU:

Deflasyon nedir?

CEVAP:

Deflasyon, bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalmadır.

SORU:

Deflasyonun nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Hem talep hem de arz şokları deflasyona yol açabilir. Negatif talep şoklarında, düşen fiyatlar mal ve hizmetlerin talebindeki düşmeyle ortaya çıkarken pozitif arz şoklarında ise fiyatlardaki düşüşler, çıktı artışıyla olabilir. Bununla birlikte, deflasyon nadiren oluşur. Şokun kaynağı ne olursa olsun, bu borçlulardan alacaklılara gelirin yeniden dağıtılmasına yol açar.

SORU:

Varlık fiyatı balonu nedir?

CEVAP:

Varlık fiyatı balonu, bir ekonomide gayrimenkul ya da varlık piyasalarında enflasyon oranının üzerinde gerçekleşen aşırı fiyat artışlarının olmasıdır.

SORU:

Likidite tuzağı nedir?

CEVAP:

Likidite Tuzağı, faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortamdır.

SORU:

Tarihte yaşanan dört büyük hiperenflasyon örnekleri nelerdir?

CEVAP:

Almanya'da Ağustos 1922- Kasım 1923 döneminde aylık enflasyon oranı %322 olmuştur. Polonya'da Ocak 1923- Ocak 1924 döneminde aylık enflasyon oranı %81 olarak gerçekleşmiştir. Yunanistan'da Kasım 1943- Kasım 1944 döneminde aylık enflasyon oranı % 365 olarak gerçekleşmiştir. Macaristan'da Ağustos 1945- Temmuz 1946 döneminde aylık enflasyon oranı % 19.800 olarak gerçekleşmiştir.

SORU:

Keynesyen iktisada göre toplam talep eğrisinin yerini değiştirecek unsurlar nelerdir, açıklayınız?

CEVAP:

Keynesyen iktisada göre toplam talep eğrisinin yerini değiştirebilecek unsurlardan ikisi, ekonomideki para miktarındaki değişmelere karşı duyarlı olabilir. Bunlar yatırım harcamaları ve net dış ticarettir. Para arzındaki bir artış, ekonomide faiz oranlarını düşürebilir. Bu durumda yatırım harcamaları faizlerdeki bu değişime artarak tepki verecek ve dolayısıyla para arzındaki artış, toplam talepte bir artışa neden olacaktır. Benzer bir etki, toplam talebin bir başka bileşeni olan net dış ticaret üzerinden de ortaya çıkabilir. Faizlerdeki bu azalma sonucu, net dış ticaret artabilir ve dolayısıyla toplam talep artabilir. Görüldüğü gibi toplam talep, para arzındaki değişmelere tepki vermektedir. Para arzındaki bir artış, toplam talebi arttırmakta, toplam talep eğrisinin sağa kayması ise fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine neden olmaktadır.

SORU:

Fiyat istikrarının önemi nedir, açıklayınız?

CEVAP:

Bir ekonomide fiyat endeksleri; ekonomik yapının belirlenmesi, ekonomik kararlar alınması, kişilerin satın alma gücünün tespiti, ücret ve maaşların belirlenmesi, konjonktüre ilişkin tespitler ve geleceğe dönük kararlar alınması için de önemlidir.

SORU:

Ülkemizde kullanılan fiyat endeksleri nelerdir

CEVAP:

Bir ekonomide çeşitli amaçlarla birden çok fiyat endeksi oluşturulmaktadır. Ülkemizde kullanılan önemli fiyat endekslerinden ikisi Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından oluşturulan ve takip edilen Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) ve Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) dir.

SORU:

Yurt içi üretici fiyat endeksi ana sektörleri nelerdir?

CEVAP:

Yurt içi üretici fiyat endeksi ana sektörleri; madencilik ve taçocakçılığı, imalat, elektrik, gaz üretimi ve dağıtımı ve su teminidir. tüm bu sektörler içerisinde ağırlığı en fazla olanı imalat sektörüdür.

SORU:

Yurtdışı üretici fiyat endeksi nedir?

CEVAP:

Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE): Belirli bir referans döneminde yurt dışına ihraç edilmek üzere ülke ekonomisinde üretimi yapılan ürünlerin üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişimlerini ölçen fiyat endeksidir.

SORU:

Deflasyonun kalıcılığında beklentilerin rolünü açıklayınız?

CEVAP:

Beklentilerin rolü deflasyonun kalıcılığı açısından çok önemlidir. Olumsuz bir talep şoku sonucunda, bugünkü mal fiyatlarının gelecekteki mal fiyatlarına göre çok yüksek olduğunu varsayalım. Bu durumda gelecekte daha yüksek harcama beklentisi nedeniyle bugünkü harcamalar azaltılacaktır. Bu ise ekonomi üzerinde cari dönemde yatırımları aşan tasarruf fazlalığı anlamına gelir. Ancak bir kez cari fiyat seviyesi azalmaya başlarsa beklenen fiyat seviyesi de düşmeye başlayabilir ve ekonomik aktivite daha da yavaşlar. Böylelikle fiyatlardaki düşüşlerin, gelecekteki fiyat gelişmeleri ile ilgili beklentileri güçlendirmesiyle bir deflasyonist spiral oluşabilir.

ARA SINAVDA NELER GELDİ? NELER GELEBİLİR?

1.SORU

_____ülkedeki fon arz ve talep edenler, finansal araç ve kurumlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler gibi çeşitli unsurlardan oluşmaktadır.

- A
Finansal araçlar
- B
Fon değişimi
- C
Fon açığı
- D
Finansal Sistem
- E
Finansal uyum

Yanıt Açıklaması:

Finansal Sistem: Ülkedeki fon arz ve talep edenler, finansal araç ve kurumlar, yasal ve

PARA TEORİSİ

kurumsal düzenlemeler gibi çeşitli unsurlardan oluşmaktadır.

2.SORU

Aşağıdakilerden hangisi takas ekonomisinin etkin bir şekilde işleyememesinin sebeplerinden birisi değildir?

- A Alıcı veya satıcının ticareti gerçekleştireceği ticaret ortağını bulmak için zaman ve çaba harcaması.
- B Değişim aracının standart olması.
- C Her bir malın birçok fiyatı olması.
- D Fiyatların standartlaştırılmasının mümkün olmaması.
- E Servet biriktirmenin zor olması.

Yanıt Açıklaması:

Takas ekonomisinde fiyatların standartlaştırılması mümkün değildir.

3.SORU

Aşağıdakilerden hangisi bir akım değişken değildir?

- A Gelir
- B Sermaye
- C Yatırım
- D Net ihracat
- E Vergi

Yanıt Açıklaması:

Sermaye; bir stok değişkendir ve zamanın belirli bir noktasında geçerli olan tutarı göstermektedir.

4.SORU

Aşağıdakilerden hangisi varlık talebini belirleyen faktörlerden biri değildir?

- A Beklenen getiri
- B Servet
- C Risk
- D Likidite
- E Borçluluk düzeyi

Yanıt Açıklaması:

A,B,C ve D şıklarındaki ifadeler varlık talebini belirleyen faktörler iken, E şıkındaki ifade değildir. Doğru seçenek "E" şıkkıdır.

5.SORU

İtibari para ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A Mal olarak bir değeri bulunmaz
- B Sadece mal ve hizmetlerin satın alınmasında bir değer ifade eder
- C Üzerlerinde yazan miktar kadar değer taşımaktadır
- D Altın veya gümüş karşılığı bir değeri bulunmaz
- E Devletin bu kağıtları yasal ödeme aracı olarak ilan etmesine gerek yoktur.

Yanıt Açıklaması:

Devletin bu kağıtları yasal ödeme aracı olarak ilan etmesi ve o ülkenin vatandaşlarının bunu kabul etmeleridir.

6.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ "FAİZ" İN TANIMI DEĞİLDİR?

- A Paranın kirası faizdir.
- B Anaparanın belli bir yüzdesi faiz olarak ifade edilir.
- C Ödünç alınan paraya anapara, alınan ödünçün karşılığında paranın kullanılması nedeniyle ödünç verene ödenen paraya faiz denir.
- D Borçlanmanın maliyeti faizdir.
- E Anaparaya göre bir oran şeklinde belirlenmesine faiz denir.

Yanıt Açıklaması: Faizin anaparaya göre bir oran şeklinde belirlenmesine faiz oranı denilmektedir. Doğru cevap E dir.

7.SORU

Takas ekonomisi ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi doğru **değildir**?

- A Malın malla değişimine dayanan, değişim aracı olarak

PARA TEORİSİ

paranın kullanılmadığı ekonomidir

B

Uygulamada takas ekonomisinin etkin işlemediği görülmüştür

C

Takasa dayalı bir ekonomide işlem maliyeti oldukça yüksektir

D

Takas ekonomisinde fiyatların standartlaştırılması kolaydır

E

Takas ekonomisi koşulları altında, servet birikimi sağlamak zordur

Yanıt Açıklaması:

- Malın malla değişimine dayanan, değişim aracı olarak paranın kullanılmadığı ekonomidir.
- Uygulamada ise takas ekonomisinin etkin işlemediği görülmüştür.
- Takasa dayalı bir ekonomide işlem maliyeti oldukça yüksektir.
- Takas ekonomisinin etkin işlememesinin üçüncü sebebi fiyatların standartlaştırılmasının mümkün olmamasından kaynaklanmıştır.
- Takas ekonomisi koşulları altında, servet birikimi sağlamanın ne kadar zor olacağını düşünelim. Paranın olmadığı böyle bir ekonomide servetini biriktirmek isteyenlerin mal depolaması gerekecektir.

8.SORU

FİYATLARDAKİ ARTIŞIN FAİZ ORANLARINI ARTIRMASINA NE AD VERİLİR?

A

Gelir etkisi

B

Likidite etkisi

C

Ürün etkisi

D

Fiyat etkisi

E

Piyasa etkisi

Yanıt Açıklaması: Para arzındaki artışın yarattığı fiyat etkisi, fiyatlardaki artışın faiz oranlarını arttırmasıdır.

9.SORU

I. DİĞER KOŞULLAR SABİTKEN PARA ARZINDAKİ ARTIŞIN FAİZ ORANINI DÜŞÜRMESEDİR.

II. BEKLENEN ENFLASYONDAKİ ARTIŞIN FAİZ ORANINI YÜKSELTMESEDİR. III. BİR VARLIĞIN GETİRİSİ İLE İLGİLİ BELİRSİZLİK DERECESEDİR.

Yukarıda tanımları verilen kavramlar sırası ile hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A

Likidite etkisi-risk-fisher etkisi

B

Beklenen getiri-fisher etkisi-likidite

C

Likidite-risk-fisher etkisi

D

Servet-fisher etkisi-likidite

E

Likidite etkisi-fisher etkisi-risk

Yanıt Açıklaması:

Likidite Etkisi: Diğer koşullar sabitken para arzındaki artışın faiz oranını düşürmesidir.

Fisher Etkisi: Beklenen enflasyondaki artışın faiz oranını yükseltmesidir.

Risk: Bir varlığın getirisi ile ilgili belirsizlik derecesidir. Doğru cevap E'dir.

10.SORU

Bölünmüş piyasalar teorisine göre, kısa vadeli tahvillere yönelik talep uzun vadeli tahvilere olan talepten daha fazla olduğu için, kısa vadeli tahvillerin fiyatı uzun vadeli tahvillerin fiyatına göre, faiz oranları ise olacaktır.

A

Yüksek, düşük

B

Düşük, yüksek

C

Yüksek, aynı

D

Aynı, düşük

E

Düşük, düşük

Yanıt Açıklaması:

Kısa vadeli tahvillere yönelik talep uzun vadeli tahvilere olan talepten daha fazla olduğu için, kısa vadeli tahvillerin fiyatı uzun vadeli tahvillerin fiyatına göre daha yüksek, faiz oranları ise daha düşük olacaktır.

11.SORU

Uluslararası bir derecelendirme kuruluşu olan Standard and Poors'dan hangi not yatırım yapılabilir alt limiti olarak kabul edilmektedir?

PARA TEORİSİ

- A
- B
- B
- BB+
- C
- BBB-
- D
- BB
- E
- BBB

Yanıt Açıklaması:

Standard&Poor's dan BBB- ve üzerinde not alan uzun vadeli tahviller yatırım yapılabilir olarak kabul edilir.

12.SORU

- I. DEĞİŞİM ARACI OLMA
- II. DEĞER MUHAFAZA ARACI OLMA
- III. HESAP BİRİMİ OLMA

Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri paranın bir ekonomide yerine getirdiği işlev veya işlevlerdir?

- A
- Yalnız I
- B
- Yalnız II
- C
- I ve III
- D
- II ve III
- E
- I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Paranın bir ekonomide yerine getirdiği üç temel işlev şu şekilde sıralanabilir:

- Değişim aracı olma
- Hesap birimi olma
- Değer muhafaza aracı olma

13.SORU

A ve B gibi iki tahvilin vade yapısı, risk primi, likidite primi ve faiz oranı aynı iken B tahvili talebinin daha yüksek olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir

- A
- Vergi muafiyeti
- B
- Kolayca nakte çevrilebilme
- C
- Yüksek faiz getirisi
- D
- Kısa vadeye sahip olması

- E
- Yabancı tahvil olması

Yanıt Açıklaması:

Vadeleri aynı olan, aynı derecede likit ve geri ödenmeme riskine sahip fakat vergi ayrıcalıkları farklı olan bu iki tip tahvilin talebi vergi muafiyeti olandan yana olacaktır.

14.SORU

"..... Farklı vadelerdeki, ancak aynı düzeyde risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin getirileri arasında zamanın belirli noktasındaki ilişkiyi gösteren eğridir." Boşluğa hangisi gelmelidir?

- A
- Getiri Eğrisi
- B
- Karlılık ivmesi
- C
- Zarar
- D
- Borç
- E
- Zarar eğrisi

Yanıt Açıklaması:

Getiri Eğrisi: Farklı vadelerdeki, ancak aynı düzeyde risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin getirileri arasında zamanın belirli noktasındaki ilişkiyi gösteren eğridir.

15.SORU

FAİZ ORANI %10 İKEN BUGÜNKÜ 300 TL'NİN BİR YIL SONRAKİ DEĞERİ KAÇ OLUR?

- A
- 340 TL
- B
- 330 TL
- C
- 320 TL
- D
- 310 TL
- E
- 305 TL

Yanıt Açıklaması: $300 \times (1 + 0.10) = 330$ TL % 10 faiz oranında bir yıl sonra elde edilecek değer 330 olacaktır. Doğru cevap A seçeneğidir.

16.SORU

FİNANSAL SİSTEMDE FON SUNANLAR, DEVRETTİKLERİ FONLARIN KARŞILIĞINDA, FON TALEP EDENLERDEN ÇEŞİTLİ BELGELER İSTEMEKTEDİRLER. BU BELGELERE VERİLEN AD AŞAĞIDAKİ SEÇENEKLERDEN HANGİSİDİR?

- A Özel sektör tahvili
- B Finansal araçlar
- C Mevduat sertifikası
- D Hazine bonosu
- E Gelir ortaklığı senedi

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistemde fon sunanlar, devrettikleri fonların karşılığında, fon talep edenlerden çeşitli belgeler istemektedirler. Bu belgelere **finansal araç** denilmektedir. Finansal araçlar, fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde çeşitli haklar ve yükümlülükleri temsil eden yazılı belgelerdir.

17.SORU

Aşağıdakilerden hangisi aynı vadedeki tahvillerin faiz oranlarının neden farklı olduğunu açıklar?

- A Faiz Oranlarının Risk Yapısı
- B Geri Ödenmeme Riski
- C Faiz Oranlarının Yapısı
- D Risk Primi
- E Faiz Oranlarının VadeYapısı

Yanıt Açıklaması:

Faiz Oranlarının Risk Yapısı: Aynı vadedeki tahvillerin faiz oranlarının neden farklı olduğunu açıklanmasıdır. Cevap A'dır.

18.SORU

Hangi teoriye göre uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalamasıdır?

- A Bekleyişler teorisi
- B

- Serbest piyasa teorisi
- C Bölünmüş piyasalar teorisi
- D Likidite primi teorisi
- E Uzun vade faiz teorisi

Yanıt Açıklaması:

Bekleyişler teorisine göre; uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

19.SORU

Aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riskine sahip olan tahvillerle geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranı arasındaki farka ne denir?

- A Güven faizi
- B Risk primi
- C Moratoryum farkı
- D Geri ödenmeme primi
- E Uzun vade faizi

Yanıt Açıklaması:

Risk Primi: Aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riskine sahip olan tahvillerle geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranı arasındaki farktır.

20.SORU

T.C. Merkez Bankasının yaptığı en geniş para tanımı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A $M3 = (M2 - M1) + Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç Edilen Menkul Kıymetler$
- B $M3 = Dolaşımdaki nakit + Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç Edilen Menkul Kıymetler$
- C $M3 = M2 + Repo + Para Piyasası Fonları + Döviz Mevduatları + Hazine Bonoları$
- D $M3 = Nakit + Repo + Döviz Mevduatları + İhraç Edilen Menkul Kıymetler$
- E $M3 = M2 + Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç Edilen$

PARA TEORİSİ

Menkul Kıymetler

Yanıt Açıklaması:

T.C. Merkez Bankasının yaptığı en geniş para tanımı M3 para arzı tanımıdır.

M3 para tanımını aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

$M3 = M2 + Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç$

Edilen Menkul Kıymetler

şeklinde yazabiliriz.

1.SORU

Her yıl ödenecek miktarın tahvilin nominal değerine oranına ne denir?

- A
Kupon oranı
- B
Faiz oranı
- C
Nominal oran
- D
Kar oranı
- E
Ödeme oranı

Yanıt Açıklaması:

Kupon Oranı: Her yıl ödenecek miktarın (kupon ödemesinin) tahvilin nominal değerine oranıdır

2.SORU

"Fonlarını mevduat şeklinde toplamakta olan bu kurumlar, fonların kullanımı yönünden ticaret bankalarından ayrılmaktadır. Mesken ve ticari konut sektörüne ipotek karşılığı kredi açan ve mevduat toplayan kuruluşlardır." bilgileri aşağıdaki finansal araçlardan hangisine aittir?

- A
Kredi birlikleri
- B
Tasarruf ve kredi birlikleri
- C
Katılım bankaları
- D
Kalkınma ve yatırım bankaları
- E
Sosyal güvenlik kurumları

Yanıt Açıklaması:

Tasarruf ve Kredi Birlikleri:

Fonlarını mevduat şeklinde toplamakta olan bu kurumlar, fonların kullanımı yönünden ticaret bankalarından ayrılmaktadır. Mesken ve ticari konut sektörüne ipotek karşılığı kredi açan ve mevduat toplayan kuruluşlardır. Günümüzde ülkemizde henüz bulunmamasına rağmen,

mortgage sisteminin yürürlüğe girmesi ile ülkemizde de kurulması muhtemeldir.

Sistem içinde para yaratmayan, bu bağlamda mevduat toplamayan çeşitli finansal araçlar da bulunmaktadır. Para yaratmayan finansal araçlar, mevduat kabul etmeyen ve diğer kaynaklardan fon sağlayan finansal kurumlardır. Finansal sistem için- de önemli ağırlığa sahip olan bu kurumlar, sigorta şirketleri, özel emeklilik şirketleri, emekli sandıkları, yatırım fon ve ortaklıkları ile finans şirketlerinden oluşmaktadır.

3.SORU

AŞAĞIDAKİ SEÇENEKLERDEN HANGİSİ FİNANSAL SİSTEMİN TEMEL UNSURLARINDAN BİRİSİ DEĞİLDİR?

- A
Fon fazlası olanlar
- B
Fon açığı olanlar
- C
Finansal araçlar (kurumlar)
- D
Merkez bankası
- E
Finansal araçlar

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistemin temel unsurları; fon fazlası olanlar, fon açığı olanlar, finansal araçlar (kurumlar), finansal araçlar ve yasal-kurumsal düzenlenmeler olarak sıralanmaktadır. Sistem içinde finansal piyasalar, taraflar arasındaki fon değişiminin gerçekleştiği yerler olarak önemli bir işlev görmektedir.

4.SORU

Nominal değeri 1000 TL olan bir tahvil 800 TL'ye satılmışsa bu tahvilin faiz oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A
%33.3
- B
%30
- C
%25
- D
%22
- E
%20

Yanıt Açıklaması:

$i = (100 - 800) / 800 = \%25$

5.SORU

PARA TEORİSİ

"Belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, beraberce çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür." Yukarıdaki tanım aşağıdaki kavramlardan hangisini tanımlar?

- A Arz Piyasası
- B İkincil Pazar
- C Serbest Piyasa
- D Finansal Sistem
- E Bankacılık Sistemi

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistem bir ekonomide belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, beraberce çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür. Doğru cevap D şıkkıdır.

6.SORU

Herhangi bir varlığın değişim aracına dönüşebilme hızına ne denir?

- A Mal para
- B Likidite
- C Senet
- D Sermaye
- E Servet

Yanıt Açıklaması:

Likidite: Herhangi bir varlığın değişim aracına dönüşebilme hızı olarak tanımlanır.

7.SORU

Malın malla değişimine dayanan, değişim aracı olarak paranın kullanılmadığı ekonomiye ne denir?

- A Geleneksel ekonomi
- B Gelişen ekonomi
- C Takas ekonomisi
- D

- Yenilikçi ekonomi
- E Serbest ekonomi

Yanıt Açıklaması:

Takas Ekonomisi: Malın malla değişimine dayanan, değişim aracı olarak paranın kullanılmadığı ekonomidir.

8.SORU

BEKLENEN ENFLASYONDAKİ ARTIŞIN FAİZ ORANINI YÜKSELTMESİNE NE AD VERİLİR?

- A Snop etkisi
- B İkame etkisi
- C Gossen etkisi
- D Fisher etkisi
- E Talep etkisi

Yanıt Açıklaması: Reel faiz oranı, Irving Fisher'in adıyla anılan Fisher eşitliği ile ölçülebilmektedir.

9.SORU

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FONLAR KURAMINA GÖRE FAİZ ORANININ BELİRLENMESİ NASIL AÇIKLANMAKTADIR?

- A Tahvil arz ve talebi ile
- B Hisse senedi arz ve talebi ile
- C Para arz ve talebi ile
- D Likidite ile
- E Reel faiz ile

Yanıt Açıklaması: Ödünç verilebilir fonlar kuramı faiz oranının belirlenmesini tahvil arz ve talebi ile açıklamaktadır. Dolayısıyla doğru yanıt A seçeneğidir.

10.SORU

Standart&Poor's tarafından kullanılan mali yükümlülükleri karşılama kapasitesinin son derece yüksek olarak değerlendirildiği kredi derecesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- AAA

B
AA
C
BBB
D
BB
E
CCC

Yanıt Açıklaması:

Mali yükümlülükleri karşılama kapasitesi son derece yüksek anlamına gelen ve en yüksek kredi derecesi olan derece AAA'dır. Doğru cevap A'dır.

11.SORU

Bu gün bir bankaya yatırdığınız 4000 Türk Lirasının birinci yılın sonundaki değeri 5000 Türk Lirası ise faiz oranı yüzde kaçtır?

A
15
B
16
C
20
D
25
E
30

Yanıt Açıklaması:

Paramızı 1 yıl ödünç verdiğimizde onun dörtte biri kadar bir getiri elde etmekteyiz. Buna göre soruda faiz oranı %25'tir.

12.SORU

1 YIL VADELİ VE 2500 TL SATIN ALMA DEĞERLİ BİR TAHVİL ŞU AN %10 FAİZ ORANI İLE SATIN ALINMIŞSA BU TAHVİLİN NOMİNAL DEĞERİ KAÇTIR?

A
2000
B
2500
C
2750
D
3000
E
3250

Yanıt Açıklaması: $2500 \text{ TL} \times 1,10 = 2750 \text{ TL}$.

13.SORU

Fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalara ne ad verilir?

A
Tekelci Rekabet Piyasası
B
Tekel Piyasalar
C
Finansal Piyasalar
D
Monopson Piyasalar
E
Düopol Piyasası

Yanıt Açıklaması:

Finansal Piyasalar: Fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalardır. Doğru cevap C'dir.

14.SORU

Finansal araçlarla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

A
Doğrudan finansman faaliyetlerini yürütürler.
B
Araçların olmadığı piyasalarda fon aktarımı daha hızlıdır.
C
Faizli kredi vermek bir finansal aracı gerektirmez.
D
Fon toplama aracılığın bir parçası değildir.
E
Aracılık hizmeti bir bedel karşılığı yapılır.

Yanıt Açıklaması:

Bir finansal aracı kurumun kullanılması ile gerçekleşen dolaylı finansman süreci finansal aracılık olarak adlandırılmakta ve günümüzde fon aktarımında kullanılan temel mekanizmayı oluşturmaktadır. Ekonomide fon akışı finansal araçlar sayesinde kolaylaşıp hızlanır. Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi dolaylı finansman yönteminin temel belirleyicisi finansal aracılıktır. Dolayısıyla finansal aracılık işlevini yerine getiren finansal araçlar (finansal kurumlar) bu yöntemde oldukça önemlidir. Finansal araçların olmadığı bir piyasada fon aktarım süreci hem daha uzun bir zamanı gerektirecek hem de fonların aktarımı tam olarak gerçekleşemeyecektir.

Finansal araçların aslında yaptıkları şey, fon fazlası olan ve dolayısıyla fon arz eden bir ekonomik birim ya da birimlerden fonları alıp fon açığı olan (fon talep eden) ekonomik birimlere

aktarımını gerçekleştirmektedir. Uygulamada finansal aracılık işlevi gören çeşitli finansal araçlar bulunmaktadır. Aynı zamanda finansal araçlar değişik şekil ve yöntemleri kullanarak fon aktarım işlevlerini yerine getirmektedirler. Örneğin bir banka tasarruf mevduatı şeklinde tasarruf sahiplerinden fonları toplamaktadır. Daha sonra herhangi bir kişi ya da işletmeye kredi vermek suretiyle fon aktarım işlevini gerçekleştirmektedir.

15.SORU

"Tarafları bir araya getiren, fon değişim koşullarını belirleyen ve değişimin hızlı ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan kurumlardır." tanımı aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A
Para piyasası
- B
Sermaye piyasası
- C
Birincil piyasalar
- D
Organize piyasalar
- E
Finansal araçlar

Yanıt Açıklaması:

Tarafları bir araya getiren, fon değişim koşullarını belirleyen ve değişimin hızlı ve etkin bir şekilde yapılmasını sağlayan kurumlardır.

16.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ VARLIK TALEBİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERDEN DEĞİLDİR?

- A
Servet
- B
Çek
- C
Risk
- D
Beklenen getiri
- E
Likidite

Yanıt Açıklaması: Varlık talebini belirleyen faktörler: Servet Beklenen getiri Likidite Risk

17.SORU

Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin vadelerinin farklı olması nedeniyle faiz oranlarının farklılaşmasına ne denir?

- A
Getiri eğrisi
- B
Faiz oranlarının vade yapısı
- C
Risk primi
- D
Likidite primi
- E
Vergilendirme

Yanıt Açıklaması:

Faiz Oranlarının Vade Yapısı: Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin vadelerinin farklı olması nedeniyle faiz oranlarının farklılaşmasıdır.

18.SORU

Faiz oranı %10 iken bugün bankaya yatırılan paranın birinci yılın sonunda değerinin 165 TL olması için bugün bankaya kaç TL yatırılması gerekir?

- A
150
- B
145
- C
140
- D
135
- E
120

Yanıt Açıklaması:

$PV = 165 / (1 + 0.10) = 150$

19.SORU

Aşağıdakilerden hangisi para piyasasının finansal araçları içerisinde yer alır?

- A
Hazine bonosu
- B
Tahvil
- C
Hisse senedi
- D
Eurobond
- E
Gelir ortaklık belgeleri

Yanıt Açıklaması:

Para piyasası araçları bir yıldan kısa vadeli olan, para piyasalarında alınıp satılan, likititesi yüksek,

fiyat değişkenliği düşük ve aynı zamanda daha düşük risk düzeyine sahip olan belgelerdir. En yaygın kullanım alanına sahip para piyasası araçları başta hazine bonosu olmak üzere finansman bonosu, mevduat sertifikası, repo, varlığa dayalı menkul kıymetler, yatırım fonu katılma belgeleri ve ticari senetler (bono, poliçe, çek) dir.

20.SORU

AŞAĞIDAKİ DURUMLARDAN HANGİSİNDE BORÇ ALMAYI DAHA FAZLA TERCİH EDERSİNİZ?

- A
Faiz oranı %20 ve beklenen enflasyon %25 ise
- B
Faiz oranı %9 ve beklenen enflasyon %7 ise
- C
Faiz oranı %15 ve beklenen enflasyon %14 ise
- D
Faiz oranı %4 ve beklenen enflasyon %1 ise
- E
Faiz oranı %13 ve beklenen enflasyon %15 ise

Yanıt Açıklaması: Hem borç verenler hem de borç alanlar için önemli olan reel faiz kavramı da katlanacağınız faiz maliyeti ya da elde edeceğiniz faiz gelirin gerçek değerini vermesi açısından önemlidir. Reel faiz oranı; nominal faiz oranı ile beklenen enflasyon oranı arasındaki farka eşittir. Bu bağlamda borçlanan açısından duruma baktığımızda borçlunun bu işten kazançlı çıktığını, görebilirsiniz.

1.SORU

Belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bütüne ne ad verilir?

- A
Ekonomik Sistem
- B
Piyasalar
- C
Finansal Araçlar
- D
Finansal Sistem
- E
Yasal Düzenlemeler

Yanıt Açıklaması:

Finansal Sistem: Belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir

araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür. Doğru cevap D'dir.

2.SORU

- I. Fon açığı ve fon fazlası olanlar
 - II. Finansal araçlar
 - III. Finansal araçlar ve yasal-kurumsal düzenlenmeler
- Yukarıdakilerden hangisi/hangileri finansal sistemin temel unsurlarındandır?

- A
Yalnız I
- B
I ve II
- C
I ve III
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistemin temel unsurları; fon fazlası olanlar, fon açığı olanlar, finansal araçlar (kurumlar), finansal araçlar ve yasal-kurumsal düzenlenmeler olarak sıralanmaktadır. Doğru cevap E şıkkıdır.

3.SORU

Likidite primi teorisine göre gelecekte kısa vadeli faiz oranlarında artma ya da azalma yönünde bir değişim beklenmiyor ise getiri eğrisinin şekli nasıl olacaktır?

- A
Yatay
- B
Dik bir biçimde yukarıya doğru eğimli
- C
Aşağıya doğru eğimli
- D
İlimli bir şekilde yukarıya doğru eğimli
- E
Dikey

Yanıt Açıklaması:

Eğer gözlenen getiri eğrisi ilımlı bir şekilde yukarıya doğru eğimli ise yani yavaşça dikleşiyorsa gelecekte kısa vadeli faiz oranlarında artma ya da azalma yönünde bir değişim beklenmiyor demektir.

4.Soru

Tahvil aşağıdaki piyasaların hangisinin araçları arasında yer almaktadır?

- A para piyasası
- B sermaye piyasası
- C birincil piyasalar
- D ikincil piyasalar
- E organize piyasalar

Yanıt Açıklaması:

sermaye piyasalarında işlem yapan yatırımcıların yatırım yapabilecekleri çeşitli yatırım araçları mevcuttur. Bunlar; orta ve uzun vadeli fon transferinde kullanılan, tahvil, hisse senedi, intifa senedi, gelir ortaklığı senetleri (GOS), kar ve zarar ortaklığı belgeleri (KOB) gibi araçlardır.

5.SORU

LİKİDİTE TERCİHİ KURAMINA GÖRE, FİYATLAR GENEL DÜZEYİ YÜKSELİRSE DİĞER ŞARTLAR SABİTKEN PARA EĞRİSİ DOĞRU KAYAR.

- A arzı, sağa
- B arzı, sola
- C arzı, aşağıya
- D talebi, sağa
- E talebi, sola

Yanıt Açıklaması: Fiyatlar genel düzeyi değiştiğinde paranın değeri de değişmektedir. Buna göre örneğin ekonomide fiyatlar arttığında, elinizde tuttuğunuz belli miktardaki parayla fiyatlar artmadan önce satın alabildiğiniz mal ve hizmetleri artık satın alamazsınız. Bu yüzden fiyatlar arttığında aynı miktar mal ve hizmeti satın alabilmek için daha fazla nominal para talep etmek zorunda olursunuz. Daha yüksek bir fiyat düzeyi para talebi eğrisinin sağa doğru kaymasına ve denge faiz oranının yükselmesine neden olacaktır.

6.Soru

Eğer ekonomik koşullar kötüleşirse ve özel sektör şirketleri önemli ekonomik sıkıntılar yaşamaya başlarsa bu şirketlerin çıkartmış olduğu tahvillerin geri ödenmeme riskleri ve dolayısıyla bu tahvillerin beklenen getirileritır.

- A artacak, artacak
- B artacak, azalacak
- C azalacak, azalacak
- D azalacak, artacak
- E artacak, değişmez

Yanıt Açıklaması:

Eğer ekonomik koşullar kötüleşirse ve özel sektör şirketleri önemli ekonomik sıkıntılar yaşamaya başlarsa bu şirketlerin çıkartmış olduğu tahvillerin geri ödenmeme riskleri artacak ve dolayısıyla bu tahvillerin beklenen getirileri azalacaktır.

7.SORU

Bir borç aracının bugünkü değerini, bu borç aracından elde edilecek tüm ödemelerin bugünkü değerine eşitleyen faiz oranına denir?

- A Vadeli hesap getirisi
- B Faiz getirisi
- C Vadeye kadar getiri
- D Tahvil getirisi
- E Bono getirisi

Yanıt Açıklaması:

Vadeye Kadar Getiri: Bir borç aracının bugünkü değerini, bu borç aracından elde edilecek tüm ödemelerin bugünkü değerine eşitleyen faiz oranıdır.

8.SORU

Bir ülkede yaşayanların başka bir ülke parasını değişim aracı ve hesap birimi olarak kullanması durumu aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A Konvertibilite
- B Dolarizasyon
- C Parasal Birlik
- D Para Kurulu
- E

Akreditasyon

Yanıt Açıklaması:

Dolarizasyon: Bir ülkede yaşayanların başka bir ülke parasını değişim aracı ve hesap birimi olarak kullanmasıdır.

9.SORU

Aşağıda finansal sistemle ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

- A
Finansal sistemin en önemli unsuru fon arz edenlerdir
- B
Finansal sistem, mali ve reel piyasaları kapsamaktadır.
- C
Her ulusal finansal sistem aynı zamanda uluslararası finansal sistemin bir unsurudur.
- D
Finansal sistemde, fon talep edenler aldıkları fon karşılığında finansal varlık edinmiş olurlar.
- E
Tasarrufların yatırımlara aktarılması işlevi, finansal sistem ve o sistem içindeki finansal piyasalar aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistemin, seçeneklerdeki ifadeler göz önüne alınarak, bazı özellikleri şu şekilde sıralanabilir;
Finansal sistemdeki her unsur önemlidir ancak bu unsurlardan hangisinin daha ve en önemli olduğu sistemin karakteristiğine göre değişebilir. Mali ve reel piyasaları kapsayan ekonomik sistemdir.
Ulusal finansal sistemler her zaman uluslararası nitelikte olmayabilir, bir ulusal finansal sistemin uluslararası nitelik kazanabilmesi için o sistem içerisinde bir işlemin taraflarında en az birinin ülke dışından biri tarafından gerçekleştiriliyor olması gereklidir.
Finansal sistemde, finansal araçları (varlıkları) arz ettikleri fon karşılığında fon arz edenler satın alır. Finansal sistemin temel işlevi tasarrufların yatırımlara aktarılması işlevidir.

10.SORU

Aşağıdakilerden hangisi bir tahvilin kazancı üzerinden maktu ya da oransal olarak alınarak yatırımcının eline geçecek olan getiriyi azaltıcı bir etkiye sahiptir?

- A
Faiz Oranlarının Risk Yapısı

- B
Faiz Oranlarının Yapısı
- C
Vergi
- D
Risk Primi
- E
Geri Ödenmeme Riski

Yanıt Açıklaması:

Vergi, bir tahvilin kazancı üzerinden maktu ya da oransal olarak alınarak yatırımcının eline geçecek olan getiriyi azaltıcı bir etkiye sahiptir

11.SORU

"..... primi teorisine göre uzun vadeli bir tahvilin faiz oranı, bu tahvilin vade süresi içinde gerçekleşmesi beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ortalaması artı likidite primine eşittir." boşluğa hangisi gelmelidir?

- A
Likidite
- B
borç
- C
Faiz
- D
Maaş
- E
Zarar

Yanıt Açıklaması:

Likidite primi teorisine göre uzun vadeli bir tahvilin faiz oranı, bu tahvilin vade süresi içinde gerçekleşmesi beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ortalaması artı likidite primine eşittir.

12.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Gelirlerinden daha az harcama yapan ve elinde birikimi olan bireylerin, bu fonları gömülemesinin nedenlerinden biridir?

- A
Finansal piyasalarda istediği türde hizmet verecek finansal kurumların ve finansal araçların olmaması
- B
Birikim sahiplerin, finansal araçların yatırım konusunda sundukları hizmetlerden yararlanmaları
- C
Finansal piyasalarda işlem yapmak isteyen tasarruf sahiplerinin birikimleri nispi olarak küçük miktarlarda olması
- D

PARA TEORİSİ

Finansal araçların risk ayarlama ya da dağıtma konusunda ortaya koyduğu çözümler

E

Sistem içinde fonların arz edenlerden talep edenlere aktarılması sırasında çeşitli belgelere ihtiyaç duyulması

Yanıt Açıklaması:

Gömüleme Eğilimini Azaltma
Gömüleme ekonomik birimlerin, birikimlerini ekonomik işleyişi dışına çıkartması ve onları korumak için bildikleri gelensel yöntemleri kullanması olarak tanımlanabilir. Buna göre ekonomik birimler, finansal sistemin içine girmesi gereken ve yatırımlara gitmesi gereken fonlarını etkin şekilde kullanamamaktadır. Gelirlerinden daha az harcama yapan ve elinde birikimi olan bireylerin, bu fonları gömülmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ise finansal piyasalarda istediği türde hizmet verecek finansal kurumların ve finansal araçların olmamasıdır. Öte yandan ekonomide tüm bireylerden, çeşitli finansal araçlardan hangilerinin kendileri için en uygun araç olduğuna karar vermek konusunda, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaları beklenemez. Bu bağlamda bir ekonomide finansal araçların varlığı ekonomide atıl olan ve bu anlamda gömülenmiş olarak nitelenen fonların piyasaya girmesini sağlar. Birikim sahipleri, finansal araçların bu konularda sundukları hizmetlerden yararlanarak daha önce gömülenmiş olarak atıl vaziyette tuttıkları fonları bu kurumlar aracılığıyla sistemin işleyişi içine sokarlar. Böylece ellerinde hem daha güvenilir hem de getirisi olan çeşitli finansal araçlar bulundururlar.

13.SORU

Para arzındaki bir artış, daha sonra ekonomide fiyatlar genel düzeyinde de bir artışa neden olabilir. Likidite tercihi kuramına göre, fiyatlardaki artış para talebinin artmasına ve faiz oranlarının yükselmesine neden olur. Bu nedenle para arzındaki artışın yarattığı _____, fiyatlardaki artışın faiz oranlarını arttırmasıdır.

Boş bırakılan yere hangisi gelmelidir?

- A Enflasyon etkisi
- B Gelir etkisi
- C Fiyat etkisi
- D Likidite etkisi
- E

Fisher etkisi

Yanıt Açıklaması:

Para arzındaki bir artış, daha sonra ekonomide fiyatlar genel düzeyinde de bir artışa neden olabilir. Likidite tercihi kuramına göre, fiyatlardaki artış para talebinin artmasına ve faiz oranlarının yükselmesine neden olur. Bu nedenle para arzındaki artışın yarattığı fiyat etkisi, fiyatlardaki artışın faiz oranlarını arttırmasıdır. Doğru cevap C'dir.

14.SORU

Uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalaması olduğu teori aşağıdakilerden hangisidir?

- A Bekleyişler Teorisi
- B Likidite Tercihi Teorisi
- C Bölünmüş Piyasalar Teorisi
- D Likidite Primi Teorisi
- E Risk Teorisi

Yanıt Açıklaması:

Bekleyişler teorisine göre; uzun vadeli tahvillerin faiz oranları, cari (bugünkü) ve gelecekte beklenen kısa vadeli tahvil faiz oranlarının ağırlıklı ortalamasıdır.

15.SORU

Aşağıdakilerden hangisi birincil piyasaların özellikleri arasında yer alır?

- A Devir işlemi menkul kıymeti ihraç eden işletmeyi doğrudan etkilemez.
- B Menkul kıymetlerin paraya çevrilmesini sağlayan piyasalardır.
- C İhraç edilmiş menkul kıymetlerin, yatırımcılar arasında tekrar alım satım konu olduğu piyasalardır.
- D Bu piyasada fonlar ve menkul kıymetler yatırımcılar arasında el değiştirir.
- E Hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerleri ihraç edenler ile tasarruf sahiplerinin doğrudan karşılaştıkları piyasadır

Yanıt Açıklaması:

Birincil piyasalar: İlk kez alım satım konu olan yani ilk defa işleme tabi olacak finansal araçlarla fonların değişiminin gerçekleştiği finansal piyasalardır. Hisse senedi ve tahvil gibi menkul değerleri ihraç edenler ile tasarruf sahiplerinin doğrudan karşılaştıkları piyasadır.

16.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ KANUN HÜKÜMLERİ UYARINCA HALKTAN KATILMA BELGELERİ KARŞILIĞI TOPLANAN PARALARLA, BELGE SAHİPLERİ HESABINA RİSKİN DAĞITILMASI İLKESİ VE İNANÇLI MÜLKİYET ESASLARINA GÖRE ÇEŞİTLİ VARLIKLARDAN OLUŞAN PORTFÖYÜ İŞLETMEK ÜZERE KURULAN MAL VARLIĞI OLARAK TANIMLANMAKTADIR?

- A Yatırım Fonları
- B Finansman Şirketleri
- C Tasarruf ve Kredi Birlikleri
- D Sigorta Şirketleri
- E Katılım Bankaları

Yanıt Açıklaması:

Yatırım Fonları, kanun hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre çeşitli varlıklardan oluşan portföyü işletmek üzere kurulan mal varlığı olarak tanımlanmaktadır.

17.SORU

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FONLAR KURAMINA GÖRE DENGİ FAİZ ORANININ DEĞİŞEBİLMESİ İÇİN AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ OLMALIDIR?

- A Tahvil arz ve talep eğrisinin yer değiştirmesi
- B Para arzının artırılması
- C Para arzının azaltılması
- D Faizin oranının artırılması
- E Faiz oranının azaltılması

Yanıt Açıklaması: Denge faiz oranının değişebilmesi için tahvil arz ve talep eğrisinin yer değiştirmesi gerekmektedir.

18.SORU

Finansal araçların tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde çeşitli haklar ve yükümlülükleri temsil eden yazılı belgelerdir.
- B Arz ve talebin karşılaştığı ve değişimin gerçekleştiği yerdir.
- C Fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalardır
- D Kısa vadeli (bir yıla kadar) fonların arz ve talebin karşılaştığı piyasadır.
- E Uzun vadeli (bir yıla kadar) fonların arz ve talebin karşılaştığı piyasadır.

Yanıt Açıklaması:

Finansal araçlar, fonların aktarılması sırasında, aktarılan fonlar üzerinde çeşitli haklar ve yükümlülükleri temsil eden yazılı belgelerdir. Uygulamada bir- birinden farklı özelliklere sahip, çok sayıda finansal araç bulunmaktadır. Bunlar işlem gördükleri piyasalara bağlı olarak para piyasası araçları ve sermaye piyasası araçları olarak genel bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.

19.SORU

Aşağıdakilerden hangisi faiz oranlarının yapısı ve oranını etkileyen faktörlerden biri değildir?

- A Risk
- B Likidite özelliği
- C Vergilendirme durumu
- D Vade
- E Yatırım miktarı

Yanıt Açıklaması:

Menkul kıymetlerin sahip olduğu risk, likidite özelliği, vergilendirme durumu ve vade farklılıkları menkul kıymetin faiz oranlarını etkilemektedir.

20.SORU

PARA TEORİSİ

Aşağıdakilerden hangisi bir varlığın para olarak kullanılabilmesi için taşıması gereken özelliklerden biri değildir?

- A Standardizasyon
- B Bölünebilir olmalıdır
- C Dayanıklı olmalıdır
- D Estetiklik
- E Taşınması kolay olmalıdır

Yanıt Açıklaması:

Bir nesnenin değişim aracı olarak kullanılabilmesi için taşıması gereken belli özellikler vardır:

- Standart olmalıdır,
- Genel kabul görüyor olmalıdır
- Bölünebilir olmalıdır
- Taşınması kolay olmalıdır
- Dayanıklı olmalıdır,
- Kolay taklit edilememelidir.

1.SORU

Bekleyişler teorisine göre bugünkü bir yıllık tahvil faiz oranı %6, gelecek yılki bir yıllık tahvil faiz oranı %8 ise iki yıl vadeli tahvil faizleri aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A 0.07
- B 0.06
- C 0.05
- D 0.04
- E 0.03

Yanıt Açıklaması:

Bekleyişler teorisine göre, bugünkü bir yıllık tahvil faiz oranı %6, gelecek yılki bir yıllık tahvil faiz oranı %8 ise bugünkü 2 yıl vadeli tahvil faizleri, bu iki faiz oranının ortalaması, $(0.06+0.08)/2=0.07$ olmalıdır. Doğru cevap A'dır.

2.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ PARASAL BİRLİĞE GEÇİŞİN SÜREÇLERİNDEN BİRİ DEĞİLDİR?

- A Döviz kurlarında birlik sağlanması
- B Ortak bir fon mekanizmasının işletilmemesi
- C Ekonomi politikalarının eşgüdümünün sağlanması
- D Tek bir merkez bankasının faaliyete geçmesi
- E Tek bir ortak para biriminin dolaşıma çıkarılması

Yanıt Açıklaması:

Parasal birlik genellikle beş adımdan oluşan bir sürecin sonunda hayata geçer. Buna göre öncelikle döviz kurlarında birlik sağlanması, ortak bir fon mekanizmasının işletilmesi, ekonomi politikalarının eşgüdümünün sağlanması ve ortak rezerv yönetimini gerçekleştirip ortak para politikasını yürütecek tek bir merkez bankasının faaliyete geçmesi gerekmektedir. Son aşamada ise birliğe üye ülkelerin ulusal paralarının yerine tek bir ortak para biriminin dolaşıma çıkarılması gerçekleşecektir.

3.SORU

İSKONTOLU BİR TAHVİLİN VADEYE KADAR GETİRİSİ İLE SATIŞ FİYATI ARASINDA NASIL BİR İLİŞKİ VARDIR?

- A Doğru yönlü bir ilişki vardır.
- B Ters yönlü bir ilişki vardır.
- C Eşittir.
- D Paralel bir ilişki vardır.
- E Sabit bir ilişki vardır.

Yanıt Açıklaması: İskontolu bir tahvilin vadeye kadar getirisi ile satış fiyatı arasında ters yönlü bir ilişki vardır.

4.SORU

Orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin karşılaştığı finansal piyasa türüne ne ad verilir?

- A Para Piyasası
- B Sermaye Piyasası
- C Düopol Piyasası
- D

PARA TEORİSİ

Monopson Piyasası

E

Oligopol Piyasası

Yanıt Açıklaması:

Sermaye Piyasası: Orta ve uzun vadeli fonların arz ve talebinin karşılaştığı finansal piyasadır.

Doğru cevap B'dir.

5.SORU

Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin faiz oranlarının farklı olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A

Vadelerinin farklı olması

B

Risk primlerinin farklı olması

C

Beklenen getirilerinin farklı olması

D

Faiz beklentilerinin farklı olması

E

Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin faizleri aynı olur.

Yanıt Açıklaması:

Aynı risk, likidite ve vergi ayrıcalıklarına sahip tahvillerin vadelerinin farklı olması nedeniyle faiz oranlarının farklılaşması faiz oranlarının vade yapısı olarak adlandırılmaktadır.

6.SORU

Bugünkü kısa vadeli tahvilin faiz oranı %10 iken önümüzdeki 4 yıl içerisinde bir yıl vadeli faiz oranlarının beklenen düzeyleri %8, %12, %6 ve %14 ise bekleyişler hipotezine göre dört yıl vadeli tahvilin yıllık faiz oranı aşağıdakilerden hangisidir?

A

%9

B

%10

C

%11

D

%12

E

%12.5

Yanıt Açıklaması:

$(10+8+12+6)/4=\%12.5$

7.SORU

"Belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri

sonucunda oluşan bir bütündür" Aşağıdaki seçeneklerden hangisi tanıma ait doğru cevaptır?

A

Finansal sistem

B

Mevduat sertifikası

C

Hazine bonosu

D

Gelir ortaklığı senedi

E

Finansman bonosu

Yanıt Açıklaması:

Finansal sistem bir ekonomide belli kişi ve kurumların, piyasaların, araçların ve organizasyonların, beraberce çeşitli finansal fonksiyonları yerine getirmek üzere, bir araya gelmeleri sonucunda oluşan bir bütündür.

8.SORU

"Vadeleri aynı olan tahvillerin faiz oranlarındaki farklılaşmanın bir diğer nedeni, bu tahvillerin derecelerinin farklı olmasıdır" Boşluğa ne gelmelidir?

A

likidite

B

döviz

C

altın endeksi

D

risk faktörü

E

rekabet psikolojisi

Yanıt Açıklaması:

Vadeleri aynı olan tahvillerin faiz oranlarındaki farklılaşmanın bir diğer nedeni, bu tahvillerin likidite derecelerinin farklı olmasıdır

9.SORU

I. YATIRIM FIRSATLARINDAN BEKLENEN KARLILIK II. BEKLENEN ENFLASYON III. DEVLET BÜTÇESİ YUKARIDAKİLERDEN HANGİSİ YA DA HANGİLERİ TAHVİL ARZINDAKİ DEĞİŞİMİ ETKİLEYEN ETMENLERDENDİR?

A

Yalnız I

B

Yalnız II

- C
I ve II
D
) II ve III
E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması: Tahvil arzını etkileyen ve onun yer değiştirmesine neden olan faktörler; yatırım fırsatlarından beklenen kârlılık, beklenen enflasyon ve devlet bütçesidir.

10.SORU

Aşağıdakilerden hangisi finansal aracılardan işlevlerinden biri değildir?

- A
Yüksel getiri sağlama
B
Risk, vade ve miktar ayarlama
C
Gömülme eğilimini azaltma
D
Asimetrik bilgi sorununu ortadan kaldırma
E
İşlem maliyetlerinde tasarruf sağlama

Yanıt Açıklaması:

Finansal araçlar, fonların arz edenlerden talep edenlere doğru akışını kolay ve hızlı bir şekilde yani etkin bir şekilde yerine getirmek amacıyla faaliyetlerini yürütmektedir. Finansal araçların başlıca işlevleri;

- İşlem maliyetinden tasarruf
- Asimetrik bilgi sorununu ortadan kaldırma
- Vade ayarlama
- Miktar ayarlama
- Risk ayarlama
- Gömülme eğilimi azaltmadır.

Ancak finansal araçların "getiri arttırma" gibi bir işlevi yoktur.

11.SORU

Para arzı artışının faiz oranını düşüreceğini ifade eden etki aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Gelir etkisi
B
Beklenen enflasyon etkisi
C
Fiyat etkisi
D
Likidite etkisi
E
İkame etkisi

Yanıt Açıklaması:

Likidite, gelir, fiyat ve beklenen enflasyon etkilerine göre, yalnızca likidite etkisi para arzı artışının faiz oranını düşüreceğini ifade etmektedir. Diğer üç etkiye göre ise, para arzı artışı hızlandığında faiz oranı artacaktır. Doğru seçenek "D" şıkkıdır.

12.SORU

LİKİDİTE TERCİHİ KURAMINDA, DENGİ FAİZ ORANI NASIL BELİRLENMEKTEDİR?

- A
Para arz ve talebi tarafından
B
Tahvil arz ve talebi tarafından
C
Hisse senedi arz ve talebi üzerinden
D
Piyasa arz ve talebi üzerinden
E
Döviz arz ve talebi üzerinden

Yanıt Açıklaması: Keynes tarafından geliştirilen likidite tercihi kuramında , denge faiz oranı para arz ve talebi tarafından belirlenmektedir.

13.SORU

Paranın geliri elde ettiğimiz an ile harcadığımız zaman arasında paranın satın alma gücünü koruması hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır?

- A
Kullanılmadığı takdirde takasa izin verme
B
Hesap birimi olma
C
Değer muhafaza aracı olma
D
Kolay taşınma
E
Kağıt ve metal olma

Yanıt Açıklaması:

Paranın değer muhafaza aracı olması, geliri elde ettiğimiz an ile harcadığımız zaman arasında paranın satın alma gücünü koruması anlamına gelmektedir. Parayı harcamadığımız sürece, elimizde bulunan para miktarı kadar bir satın alma gücünü elimizde harcamaya hazır bulunduruyoruz demektir.

14.SORU

FAİZ ORANI % 20 OLAN, BİR YIL VADELİ, 960 TL NÖMİNAL DEĞERLİ BİR TAHVİLİN SATIŞ FİYATI KAÇ TL'DİR?

- A
- 200
- B
- 500
- C
- 750
- D
- 800
- E
- 1250

Yanıt Açıklaması: $PV = FV / (1+i)^n$ Bu eşitlik bize gelecekteki belirli bir miktar paranın bugünkü değerini verecektir. Bu eşitlikte; PV paranızın bugünkü değerini (satış fiyatını) , FV paranızın gelecekteki değerini, i faiz oranını, n dönem sayısını ifade etmektedir. $PV = 960 / (1+0,20) = 800$ TL

15.SORU

İhraç eden kurumun kendi ticari işlemlerinden doğan veya devraldığı alacakları karşılığında ihraç edilen menkul kıymetler aşağıdakilerden hangisinde ifadesini bulur?

- A
- Hazine Bonosu
- B
- Finansman Bonosu
- C
- Varlığa Dayalı Menkul Kıymet
- D
- Yatırım Fonu Katılım Belgeleri
- E
- Repo/Ters Repo

Yanıt Açıklaması:

Varlığa Dayalı Menkul Kıymet: İhraç eden kurumun kendi ticari işlemlerinden doğan veya devraldığı alacakları karşılığında ihraç edilen menkul kıymetlerdir. Doğru cevap C şıkkıdır.

16.SORU

Bir mali varlığı bugün satın aldığımızda ödediğimiz fiyatı, mali varlığın sahibine yapılacak ödemelerin bugünkü değerlerinin toplamına eşitleyen faiz oranı aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Risk primi
- B
- Vadeye kadar getiri
- C
- İskonto oranı
- D

- Kupon oranı
- E
- Reel faiz oranı

Yanıt Açıklaması:

Vadeye kadar getiri, bir mali varlığı bugün satın aldığımızda ödediğimiz fiyatı, mali varlığın sahibine yapılacak ödemelerin bugünkü değerlerinin toplamına eşitleyen faiz oranıdır.

17.SORU

Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi sabit değilse aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A
- Nominal faiz= reel faiz
- B
- Nominal faiz> reel faiz
- C
- Nominal faiz < reel faiz
- D
- Nominal faiz= enflasyon oranı
- E
- Nominal faiz $\neq$ reel faiz

Yanıt Açıklaması:

Eğer bir ekonomide fiyatlar genel düzeyi sabit değilse fiyat değişmelerinin etkisini içeren nominal faiz oranının, fiyatlardaki beklenen değişmelere göre düzeltilmiş reel faiz oranından ayrılması gerekmektedir.

18.SORU

I. TAHVİL FAİZ ORANI II. TAHVİL FİYATI III. TAHVİL VADE UZUNLUĞU TAHVİL PİYASASINDA Dengeyi Gösteren Bir Grafiğe Bakılarak Yukarıdakilerden Hangisine Ulaşılamaz?

- A
- Yalnız I
- B
- Yalnız III
- C
- I ve II
- D
- II ve III
- E
- I, II ve III

Yanıt Açıklaması: Tahvil talep veya arz eğrisini gösteren şekilde iki dikey eksen bulunmaktadır. İki dikey eksenden soldaki tahvil fiyatını, sağdaki dikey eksen ise faiz oranını göstermektedir. Burada şekle dikkatlice bakarsanız faiz oranını

gösteren eksen yukarıdan aşağıya doğru yükselmekte, tersine tahvil fiyatını gösteren eksen ise aşağıdan yukarıya doğru yükselmektedir. Bu durum ise tahvilin fiyatı ile faiz oranı arasındaki ters yönlü ilişkiden kaynaklanmaktadır.

19.SORU

"..... Aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riskine sahip olan tahvillerle geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranı arasındaki farktır." boşluğa ne gelmelidir?

- A Risk Primi
- B Prim
- C Risk
- D ana para
- E Borç

Yanıt Açıklaması:

Risk Primi: Aynı vadeye sahip tahvillerden geri ödenmeme riskine sahip olan tahvillerle geri ödenmeme riski olmayan tahvillerin faiz oranı arasındaki farktır.

20.SORU

VARLIK TALEBİNDE MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİNE KESİNLİKLE YOL AÇAR?

- A Tahvil talep eğrisinde gezinme
- B Tahvil talep eğrisinde kayma
- C Tahvil arz miktarında artış
- D Tahvil faizinde yükselme
- E Tahvil vadesinde uzama

Yanıt Açıklaması: Varlık talebini etkileyen faktörlerde meydana gelecek değişimler, tahvil talebi eğrisinin yer değiştirmesine neden olan faktörler hakkında bilgi vermektedir. Varlık talebimizi belirleyen faktörler; servet, beklenen getiri, likidite ve risktir. Diğer faktörler sabitken, bu değişkenlerin her birinde meydana gelecek

değişikliğin tahvil talep eğrisini ne yönde kaydıracağını ve sonuçta denge faiz oranı ve piyasa işlem hacminde ne gibi değişiklikler olacağını ortaya konulur.

FİNALLERDE NELER GELDİ? NELER GELEBİLİR?

1.SORU

"..... Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli artıştır." Boşluğa ne gelmelidir?

- A Enflasyon
- B Zam
- C Faiz
- D Kar
- E Zarar

Yanıt Açıklaması:

Enflasyon: Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli artıştır.

2.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ BİR ÜLKEDEKİ FAİZ ORANLARI İLE O ÜLKENİN PARASININ DEĞERİ ARASINDAKİ KISA DÖNEMLİ İLİŞKİYİ DOĞRU OLARAK GÖSTERMEKTEDİR?

- A Faiz oranlarında artış, ülkenin para biriminin değerini azaltır.
- B Faiz oranlarında artış, ülkenin para biriminin değerini artırır.
- C Faiz oranlarında azalış, ülkenin para biriminin değerini değiştirmez.
- D Faiz oranlarında azalış, ülkenin para biriminin değerini artırır.
- E Faiz oranlarındaki değişimler, ülkenin para birimi üzerinde kısa dönemde etkili değildir.

Yanıt Açıklaması: Faiz oranlarında artış, ülkenin para biriminin değerini artırır.

3.SORU

PARA TEORİSİ

Aşağıdakilerden hangisinin uluslararası piyasalara uygulanması satın alma gücü paritesinin temelini oluşturur

- A Arbitraj
- B Tek fiyat kanunu
- C Say kanunu
- D Stopaj
- E Okun kanunu

Yanıt Açıklaması:

Tek fiyat kanununun uluslararası piyasalara uygulanması satın alma gücü paritesinin temelini oluşturur. Buna göre 1 ton çeliğin fiyatının sadece İskenderun ve Karabük'te aynı olması yeterli değildir, aynı zamanda Almanya'da üretilen çeliğin fiyatı da aynı olmalıdır. Yani çeliğin tonu İskenderun'da T1000 ve T/) döviz kuru 2,5'e eşitse tek fiyat kanunu Almanya'da üretilen çeliğin fiyatının 250) olması gerektiğini söyler. Doğru seçenek "B" şıkkıdır.

4.SORU

"..... Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalmadır." Boşluğa ne gelmelidir?

- A Deflasyon
- B Enflasyon
- C Hiperenflasyon
- D Kriz
- E Refah

Yanıt Açıklaması:

Deflasyon: Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalmadır

5.SORU

Portföy tercihimizi belirleyen birinci faktör nedir?

- A Servet
- B Beklenen getiri
- C

- Kişilik
- D Likidite
- E Risk

Yanıt Açıklaması:

Portföy tercihimizi belirleyen birinci faktör servettir.

6.SORU

Bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam harcama miktarının 2000 lira olduğu bir ekonomide para miktarımız 500 lira ise bu ekonomide para dolaşım hızı kaçtır?

- A 1
- B 2
- C 3
- D 4
- E 5

Yanıt Açıklaması:

Bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam harcama miktarının 2000 lira olduğu bir ekonomide para miktarımız 500 lira ise bu ekonomide, toplam harcama miktarı olan 2000 lirayı, para miktarı 500 liraya bölerek paranın dolaşım hızının 4 olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka ifadeyle bu ekonomide her bir lira ortalama olarak 4 kez nihai mal ve hizmetlerin satın alımında kullanılmıştır.

7.SORU

I. Bir ekonomide var olan sermaye miktarı artarsa
II. Bir ekonomideki var olan işgücünün büyüklüğü artarsa
III. Bir ekonomideki mevcut teknoloji düzeyi artarsa
Bir ekonomide yukarıdaki durumlardan hangisi/hangilerinin gerçekleşmesi halinde uzun dönem toplam arz eğrisi sağa doğru kayar.

- A Yalnız I
- B I ve II
- C I ve III
- D II ve III
- E I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Bir ekonomide var olan sermaye miktarı artarsa veya bir ekonomideki var olan işgücünün büyüklüğü artarsa veya mevcut teknoloji düzeyi artarsa o ekonomide uzun dönem toplam arz eğrisi sağa doğru kayacaktır.

8.SORU

Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalma aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Enflasyon
- B
Deflasyon
- C
Dezenflasyon
- D
Stagflasyon
- E
Slumflasyon

Yanıt Açıklaması:

Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalma deflasyondur.

9.SORU

Faiz oranlarını artıran iki faktör aşağıdaki şıklardan hangisinde bir arada verilmiştir?

- A
Nominal faiz oranındaki artış, işsizlikteki düşüş
- B
Büyümedeki düşüş, enflasyon beklentisindeki düşüş
- C
Reel faiz oranındaki artış, enflasyon beklentisindeki artış
- D
Bütçe açığındaki düşüş, reel faiz oranındaki düşüş
- E
Cari açığındaki artış, nominal faiz oranındaki düşüş

Yanıt Açıklaması:

Faiz oranları iki faktöre bağlı olarak artabilir; bunlardan birincisi reel faiz oranındaki artış, ikincisi ise enflasyon beklentisindeki artıştır. Doğru seçenek "C" şıkkıdır.

10.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ BELİRLİ BİR REFERANS DÖNEMİNDE ÜLKE EKONOMİSİNDE ÜRETİMİ YAPILAN VE YURTIÇİNDE SATIŞA KONU OLAN ÜRÜNLERİN, ÜRETİCİ FİYATLARINDA MEYDANA GELEN FİYAT DEĞİŞİKLİKLERİNİ KARŞILAŞTIRARAK HESAPLANAN FİYAT ENDEKSİDİR?

- A
BIST 100 Endeksi
- B
Nasdaq 100 Endeksi
- C
Üretici Fiyatları Endeksi
- D
Tüketici Fiyatları Endeksi
- E
Dax 30 Endeksi

Yanıt Açıklaması:

TÜİK tarafından hesaplanan Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE), belirli bir referans döneminde ülke ekonomisinde üretimi yapılan ve yurtiçinde satışa konu olan ürünlerin, üretici fiyatlarında meydana gelen fiyat değişikliklerini karşılaştırarak hesaplanan fiyat endeksidir. Doğru cevap "C" şıkkıdır.

11.SORU

Para politikası yürütücülerinin, reel faiz oranının %3 düzeyinde olmasını istediklerini bir durumda, enflasyon beklentisi %6 olarak belirlenmişse merkez bankası hedef faiz oranını % kaç düzeyinde tutmalıdır?

- A
%3
- B
%6
- C
%9
- D
%12
- E
%15

Yanıt Açıklaması:

Para politikası yürütücülerinin reel faiz oranlarının %3 düzeyinde olması istediklerini varsayalım. Eğer enflasyon beklentisi %6 olarak belirlenmişse merkez bankası hedef faiz oranını %9 düzeyinde tutacaklardır. Bu durumda reel faiz oranı $\%9 - \%6 = \%3$ olacaktır. Merkez bankası, nominal faiz oranını düşürdüğü zaman reel faiz oranı düşecek, arttırdığı zaman reel faiz oranı da artacaktır.

12.SORU

BÜTÜN MALLARIN ULUSLARARASI TİCARETE KONU OLMAMASI BÜTÜN MALLARIN HOMOJEN OLMAMASI HÜKÜMETLERİN FARKLI KOTA VE TARİFELE UYGULAMASI UZUN DÖNEM DÖVİZ KURU HAREKETLERİ

BAKIMINDAN TUTARLI BİR ÖNGÖRÜ YAPABİLMESİ YUKARIDAKİLERDEN HANGİLERİNİN SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİNİN BİR ZAYIFLIĞI OLDUĞU SÖYLENEBİLİR?

- A
I, II ve III
- B
II ve III
- C
I, II ve IV
- D
III ve IV
- E
I ve II

Yanıt Açıklaması:

Mutlak satın alma gücü paritesi olarak da nitelendirebileceğimiz nominal döviz kurunun iki ülke fiyat düzeyleri arasındaki orana eşit olması, gündelik hayatta pek geçerliliği olan bir teori değildir. Ancak satın alma gücü paritesinin, döviz kurlarının uzun dönemli davranışlarını açıklayan iki ülke para birimleri arasındaki döviz kurunun, iki ülke arasındaki fiyat farklılıklarına bağlı olarak belirlendiği öngörüsü gerçek hayatta karşılığı olan tutarlı bir öngörüdür. Yalnız burada dikkat etmemiz gereken nokta, bu teorelin uzun dönemde döviz kuru hareketlerinin değer kazanma veya değer kaybetme yönünde tutarlı bir öngörü yapabildiği ancak her zaman kesin bir doğruluğa sahip olmadığıdır. Satın alma gücü paritesinin zayıflıklarını üç başlık altında ifade edebiliriz;

- Bütün mallar uluslararası ticarete konu olamaz: Bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin yarısından fazlasının uluslararası ticareti yapılamaz. Örneğin saç kesimi hizmetinin maliyeti Almanya'da daha ucuzsa bu fırsattan faydalanmak için uçağa binip Almanya'ya gitmemiz rasyonel olmayacaktır. Saç kesimi örneğinde olduğu gibi pek çok mal ve hizmet uluslararası ticarete konu olmadığı için döviz kurları nispi satın alma gücünü yansıtmayacaktır.

- Bütün mallar özdeş (homojen) değildir: Aynı malların dünya genelinde aynı fiyattan satıldığı, buna karşılık iki malın birbirinin benzeri olduğu ancak aynı olmadığı durumda, fiyatlarının da farklılaşabileceğini varsaydık. Petrol, buğday, çelik gibi ürünler tam anlamıyla özdeşdir. Ancak otomobil, televizyon, kıyafet ve benzeri pek çok ürün farklılaşmış ürün olarak kabul edilirler ve özdeş değildirler. Özdeş olmayan ürünler için tek fiyat kanunun geçerli olması beklenemez.

- Hükümetler farklı kota ve tarife uygulamalarına sahiptirler: Yurtiçi üretimi korumak için ülkeler ithal mallara yönelik tarife ve kota uygular. Tarife hükümetin ithal mallara uyguladığı özel bir vergi türüdür. Kota ise bazı malların ithalatına miktar sınırlaması konmasıdır. Kota ve tarife uygulamasının ortak sonucu kısıtlamaya tabii olan malın yurtiçi fiyatının yurtdışı fiyatının üzerine çıkmasıdır. Kota ve tarife uygulamasına tabi olan mallar için tek fiyat kanunu geçerli değildir. Doğru cevap A'dır.

13.SORU

TÜRK TAHVİLLERİNİN BEKLENEN GETİRİSİ (R_t), AMERİKAN TAHVİLLERİNİN BEKLENEN GETİRİSİNDEN YÜKSEK (R_{\$}) OLMASI DURUMUNDA AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ GERÇEKLEŞİR?

- A
Amerikan tahvillerine talep artar
- B
Türk tahvillerine talep artar
- C
Amerikan tahvillerinin getirisi artar
- D
Türk tahvillerinin getirisi azalır
- E
Türk ve Amerikan tahvillerine olan talep değişmez

Yanıt Açıklaması:

Bu durumda yatırım araçlarına yönelik talebi, beklenen getiri düzeyi belirleyecektir. Türk tahvillerinin beklenen getirisi (R_t), Amerikan tahvillerinin beklenen getirisinden yüksekse (R_{\$}) uluslararası talep Türk tahvillerine yönelecek, ellerinde Amerikan tahvili olanlar satarak Türk tahvili almak isteyeceklerdir. Böyle bir ekonomik ortamda, Türk tahvillerine artan talebe bağlı olarak fiyatları artacak ve fiyat ile faiz arasındaki ters yönlü ilişkiye bağlı olarak faizi düşecektir. Bu süreç her iki yatırım aracının beklenen getirisi eşitleninceye kadar devam edecektir.

14.SORU

Merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere verdiği tepkiyi gösteren eğri hangisidir?

- A
Para Politikası Eğrisi
- B
Maliye Politikası Eğrisi
- C
Gelir Politikası Eğrisi
- D

PARA TEORİSİ

Faiz Politikası Eğrisi
E
İstihdam Politikası Eğrisi

Yanıt Açıklaması:

Para Politikası Eğrisi; Merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere verdiği tepkiyi göstermektedir. Doğru cevap A şıkkıdır.

15.SORU

Ekonomik birimlerin, birikimlerini ekonomik işleyişi dışına çıkartması ve onları korumak için bildikleri gelensel yöntemleri kullanması olarak tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Risk İştahı
- B
Ters Seçim
- C
Ahlaki Tehlike
- D
Asimetrik Bilgi
- E
Gömüleme Eğilimi

Yanıt Açıklaması:

Gömüleme ekonomik birimlerin, birikimlerini ekonomik işleyişi dışına çıkartması ve onları korumak için bildikleri gelensel yöntemleri kullanması olarak tanımlanabilir. Buna göre ekonomik birimler, finansal sistemin içine girmesi gereken ve yatırımlara gitmesi gereken fonlarını etkin şekilde kullanamamaktadır. Doğru cevap E şıkkıdır.

16.SORU

Para talebi fonksiyonuyla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A
Reel gelirdeki bir artış, reel para talebini arttırmaktadır
- B
Para yerine kullanılabilecek alternatif ödeme araçlarının artması reel para talebini azaltmaktadır
- C
Kredi kartı kullanımındaki artış harcamalarda kullanmak üzere talep ettiğimiz para miktarını arttırmaktadır
- D
Para dışındaki finansal varlıkların getirilerinin artması, para tutmanın fırsat maliyetini artırmakta ve reel para talebini azaltmaktadır
- E

Beklenen enflasyon oranının artması para dışındaki varlıkların faiz oranlarını arttırmakta, bu ise paranın fırsat maliyeti arttırarak para talebini azaltmaktadır

Yanıt Açıklaması:

Kredi kartı kullanımındaki artış harcamalarda kullanmak üzere talep ettiğimiz para miktarını azaltmaktadır.

17.SORU

Belirli bir referans döneminde yurt içinde üretimi yapılan ve yurt içine satışa konu olan ürünlerin üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişimlerini ölçen fiyat endeksine ne ad verilir?

- A
ÜFE
- B
TÜFE
- C
GSMH deflatörü
- D
TEFE

- E
Yİ ÜFE

Yanıt Açıklaması:

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ ÜFE): Belirli bir referans döneminde yurt içinde üretimi yapılan ve yurt içine satışa konu olan ürünlerin üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişimlerini ölçen fiyat endeksidir.

18.SORU

Paranın dolaşım hızının insanların günlük, haftalık, aylık gibi hangi sıklıkla ücretlerinin ödendiği, harcama alışkanlıklarına bağlı olarak ne sıklıkla alışveriş yapıldığı ve ödemeler sisteminin kurumsal özellikleri gibi faktörlere bağlı olarak belirlendiğini savunan iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Adam Smith
- B
Irving Fisher
- C
Paul Krugman
- D
Milton Friedman
- E
Joseph Stiglitz

Yanıt Açıklaması:

Bu iktisatçı Irving Fisher'dir

19.SORU

" likiditesi yüksek bir varlığın getirisi likiditesi düşük olanlara göre daha az olacaktır. Likiditesi yüksek olan tahvillerin faizi ile düşük olan tahvillerin faizi arasındaki farka denir." boşluğa ne gelmelidir?

- A likidite primi
- B faiz oranı
- C rakip artışı
- D döviz kuru
- E risk faktörü

Yanıt Açıklaması:

likiditesi yüksek bir varlığın getirisi likiditesi düşük olanlara göre daha az olacaktır. Likiditesi yüksek olan tahvillerin faizi ile düşük olan tahvillerin faizi arasındaki farka likidite primi denir.

20.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ DİĞER KOŞULLARI SABİT TUTTUĞUMUZ BİR EKONOMİK ORTAMDA KISA DÖNEMDE TOPLAM ARZI ARTTIRIR?

- A Enerji fiyatlarının artması
- B İşgücü maliyetlerinin artması
- C Enflasyonist bekleyişlerinin artması
- D Teknolojik gelişmelerin artması
- E İthalat harcamalarının artması

Yanıt Açıklaması: Petrol fiyatlarının yükselmesi gibi negatif arz şokları kısa dönem toplam arz eğrisini sola doğru kaydırırken işgücünün verimliliğini arttıran teknolojik buluşlar gibi pozitif arz şokları kısa dönem toplam arz eğrisini sağa kaydıracaktır.

1.SORU

Bir ülkede yaşayanların başka bir ülke parasını değişim aracı ve hesap birimi olarak kullanmasına ne denir?

- A Dolarizasyon
- B Debit
- C Para kurulu
- D Parasal birlik
- E E-para

Yanıt Açıklaması:

Dolarizasyon: Bir ülkede yaşayanların başka bir ülke parasını değişim aracı ve hesap birimi olarak kullanmasıdır.

2.SORU

- I. Toplam talep kaynaklı deflasyon istihdamı azaltabilir
 - II. Alacaklılardan borçlulara gelirin yeniden dağıtılmasına yol açar
 - III. Firmaların net değerini düşürür
 - IV. Deflasyondan çıkış sürecinde para politikası etkin olarak kullanılabilir
- Deflasyon ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

- A I,II
- B I,III
- C I,II,III
- D I,III,IV
- E II,III,IV

Yanıt Açıklaması:

I ve III. ifadeler doğru iken diğerleri yanlıştır. Çünkü, borç deflasyon mekanizması durumu, beklenmedik deflasyon borcun reel değerinde bir artış yarattığı için, borçlulardan alacaklılara bir gelir transferi olur. Ayrıca, deflasyonist bir ortamda bir kere fiyatlar düşmeye başladığında özellikle bir talep şokunu takiben ekonomide bazı olumsuzluklar yaşanabilecek ve nominal faiz oranları muhtemelen azalacaktır. Nominal faiz oranları sıfır düzeyine yaklaştığında veya geldiğinde reel faiz oranları pozitif olacaktır. Nominal faiz oranları sıfır ya da sıfıra yakın

PARA TEORİSİ

olduğunda para talebi sonsuz ya da sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olacağı için para politikası etkinliğini kaybedecektir. Doğru seçenek "B" şıkkıdır.

3.SORU

Bir ekonomide gayrimenkul ya da varlık piyasalarında enflasyon oranının üzerinde gerçekleşen aşırı fiyat artışlarının olması ne olarak adlandırılır?

- A
Deflasyon
- B
Varlık Fiyatı Balonu
- C
Ekonomik istikrarsızlık
- D
İthal Edilen Enflasyon
- E
Yapısal Enflasyon

Yanıt Açıklaması:

Varlık Fiyatı Balonu: Bir ekonomide gayrimenkul ya da varlık piyasalarında enflasyon oranının üzerinde gerçekleşen aşırı fiyat artışlarının olmasıdır.

4.SORU

Dövizin anında tesliminin amaçlandığı o gün belirlenen cari kur şeklinde ifade edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Nominal döviz kuru
- B
Reel döviz kuru
- C
Spot döviz kuru
- D
Forward döviz kuru
- E
Faiz paritesi

Yanıt Açıklaması:

Spot döviz kuru, dövizin anında tesliminin amaçlandığı o gün belirlenen cari kurdur. doğru cevap C'dir.

5.SORU

Klasik para talebi teorisine göre para talebini belirleyen temel faktör aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Gelir
- B
Servet

- C
Enflasyon
- D
Faiz oranı
- E
Döviz kuru

Yanıt Açıklaması:

Para talebiyle ilgili klasik görüş, paranın işlemlerde kullanımı üzerinde durmakta ve para talebini belirleyen temel faktörün gelir olduğunu kabul etmektedir. Gelir düzeyi yükselen ekonomik birimler ellerinde daha fazla miktarda para tutmak isteyeceklerdir.

6.SORU

Aşağıdakilerden hangisi döviz piyasasında ana katılımcılardan biri değildir?

- A
Ticari bankalar
- B
Firmalar
- C
Banka dışı finansal kesim
- D
Merkez bankaları
- E
Döviz sahibi bireyler

Yanıt Açıklaması:

Döviz sahibi bireyler bu grupta yer almaz.

7.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ DİĞER KOŞULLARI SABİT TUTTUĞUMUZ BİR EKONOMİK ORTAMDA TOPLAM TALEBİ ARTTIRIR?

- A
Vergilerin azaltılması
- B
Kamu harcamalarının azaltılması
- C
Yatırım harcamalarının azaltılması
- D
İthalatın artması
- E
İhracatın azalması

Yanıt Açıklaması: Kamu harcamalarının artırılması veya vergi oranlarının düşürülmesi yöntemiyle de toplam talep artırılabilir.

8.Soru

Friedman'ın para talebi teorisi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A
Paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri para talebi fonksiyonu dışında tutmuştur.
- B
Ekonominin işleyişinde tek bir faiz oranının önem taşıdığını kabul etmektedir.
- C
Friedman'ın analizinde elde para tutmanın getirisinin sıfır olduğu kabul edilmektedir.
- D
Ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini de göz ardı ederler.
- E
Arsa bina gibi reel varlıkları para talebi fonksiyonuna dâhil etmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Friedman'ın para talebi teorisi ile Keynes'in para talebi teorisi arasında birçok benzerlik bulunmasına karşın önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Bu farkların açıklanması her iki teoriyi de daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Friedman paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri de para talebi fonksiyonuna dâhil ederek genel ekonominin işleyişinde birden fazla faiz oranının önem taşıdığını kabul etmektedir. Keynes ise paranın dışındaki aktiflerin hepsini tahvil kategorisi altında toplamıştır. Keynes'in bunu yaparken öne sürdüğü gerekçe, söz konusu diğer aktiflerin getirilerinin genellikle birlikte değişim göstermesidir. Friedman'ın teorisinin Keynes'in teorisinden farklılaştığı bir diğer nokta ise Friedman'ın arsa bina gibi reel varlıkları da para talebi fonksiyonuna dâhil etmesidir. Friedman'ın teorisinde, ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini de göz önünde bulundururlar. Eğer reel varlıkların beklenen getirisi yüksekse elde tutulmak istenen para miktarı azalacaktır. Friedman kendi yaklaşımı ile Keynes'in likidite tercihi teorisi arasındaki temel farklardan birinin paranın getirisine yönelik yaklaşımlar olduğunu belirtmiştir. Keynes paranın getirisinin sıfır olduğunu kabul etmiştir. Buna karşılık, Friedman'ın analizinde elde para tutmanın getirisi pozitif ve bu getiriye belirleyen iki faktörden söz etmek mümkündür. Doğru cevap E' dir.

9.SORU

2019 Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Ana Grup Ağırlıkları (%) verilerine göre, **en az** tüketim yapılan harcama grubu aşağıdakilerden hangisi olmuştur?

- A
Eğitim
- B
Sağlık
- C
Eğlence ve Kültür
- D
Haberleşme
- E
Alkollü içecekler ve tütün

Yanıt Açıklaması:

2019 Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Ana Grup Ağırlıkları (%) verilerine göre, en az tüketim yapılan harcama grubu, %2,40 ile Eğitim grubu olmuştur.

10.SORU

Bir ekonomide var olan para miktarının, üretilen toplam mal ve hizmetleri satın almak için belirli bir süre içerisinde ortalama olarak kaç defa el değiştirdiğini gösteren değişken aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Dolaşım hızı
- B
Gayri Safi Milli Hasıla
- C
Paranın değişim denklemi
- D
Para çarpanı
- E
Enflasyon

Yanıt Açıklaması:

Bir ekonomide var olan para miktarının, üretilen toplam mal ve hizmetleri satın almak için belirli bir süre içerisinde ortalama olarak kaç defa el değiştirdiğini gösteren değişken dolaşım hızıdır.

11.SORU

ÖDÜNC VERİLEBİLİR FONLAR KURAMINA GÖRE, YATIRIMLARDAN BEKLENEN KARLILIK ARTARSA DİĞER ŞARTLAR SABİTKEN, TAHVİL EĞRİSİ DOĞRU KAYAR.

- A
talep, sağa
- B
talep, sola
- C
arz, sağa
- D
arz, sola

E
talep, aşağıya

Yanıt Açıklaması: Yatırım fırsatlarından beklenen karlılıkta bir artışın tahvil arzı üzerindeki etkisi şöyledir; başlangıçta tahvil piyasası dengede iken, yatırım fırsatlarından beklenen karlılıkta artışla birlikte tahvil arzı sağa kayar.

12.SORU

Bir ekonomide fiyatların genel düzeyinde sürekli azalmasına ne ad verilir?

- A
Deflasyon
- B
Enflasyon
- C
Maliyet
- D
Üretim
- E
Satış

Yanıt Açıklaması:

Deflasyon: Bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde yaşanan sürekli azalmadır.

13.SORU

1\$=5TL iken ABD'deki TÜFE %2, Türkiye'de TÜFE %20 ise reel döviz kurunu hesaplayınız.

- A
4,25
- B
4,75
- C
5,25
- D
5,75
- E
3,75

Yanıt Açıklaması:

Fiyatlar genel düzeyini bir önceki yıl 100 olarak kabul edersek;

ABD'de enflasyon %2 olduğunda fiyat düzeyi 100'den 102'ye

Türkiye'de enflasyon %10 olduğunda fiyat düzeyi 100'den 110'a yükselmiştir.

Bu durumda:

$$e = (5 \times 102) / 120 = 4,25 \text{ olur.}$$

14.SORU

I. Para politikası eğrisi merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere nasıl reaksiyon gösterdiğini göstermektedir.

II. Para politikası eğrisinin eğimi, merkez bankalarının enflasyona hangi şiddetle tepki verdiklerini göstermektedir.

III. Para politikası eğrisinin eğiminin dikleşmesi, merkez bankasının enflasyonda yaşanan artış oranına karşılık reel faiz oranlarını daha fazla yukarıya çektiği anlamına gelmektedir.

Para politikası eğrisi ile ilgili yukarıdakilerden hangisi/hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
- B
I ve II
- C
I ve III
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Para politikası eğrisi merkez bankalarının enflasyonda yaşanan gelişmelere nasıl reaksiyon gösterdiğini göstermektedir ayrıca bu eğrinin eğimi merkez bankalarının enflasyona hangi şiddetle tepki verdiklerini göstermektedir. Bunun yanında para politikası

eğrisinin eğiminin dikleşmesi, merkez bankasının enflasyonda yaşanan artış oranına karşılık reel faiz oranlarını daha fazla yukarıya çektiği anlamına gelmektedir. Doğru cevap E şıkkıdır.

15.SORU

Faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortama ne ad verilir?

- A
Varlık Fiyatı Balonu
- B
Deflasyon
- C
Likidite Tuzağı
- D
Pozitif arz şokları
- E
Daraltıcı para politikası

Yanıt Açıklaması:

Nominal faiz oranları sıfır ya da sıfıra yakın olduğunda para talebi sonsuz ya da sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olacağı için para politikası etkinliğini kaybedecektir. Bu durum ekonominin likidite tuzağına düşmesi anlamına gelir.

16.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ İSTİKRAR POLİTİKALARININ KULLANDIĞI YÖNTEMİ VE AMACINI DOĞRU OLARAK İFADE ETMEKTEDİR?

- A Kısa dönem ekonomik dalgalanmaların etkisini azaltmak amacıyla toplam talep eğrisini kaydırırlar.
- B Kısa dönem ekonomik dalgalanmaların etkisini azaltmak amacıyla kısa dönem toplam arz eğrisini kaydırırlar.
- C Fiyatlar genel düzeyini en alt seviyede tutmak amacıyla toplam talep eğrisini kaydırırlar.
- D Teknolojik gelişmeleri desteklemek için toplam talep eğrisini kaydırırlar.
- E Para talebini arttırmak amacıyla toplam arz eğrisini kaydırırlar.

Yanıt Açıklaması: Kısa dönem ekonomik dalgalanmaların etkisini azaltmak amacıyla toplam talep eğrisini kaydırırlar.

17.SORU

- I. Servet artışı tahvil talep eğrisini sağa kaydırır
 - II. Beklenen enflasyondaki düşüş tahvil talep eğrisini sola kaydırır
 - III. Tahvillerin likiditesindeki artış, tahvil talep eğrisini sağa kaydırır
 - IV. Tahvillerin alternatif varlıklara göre riskinde bir artış tahvil talep eğrisinin sağa kaydırır
- Tahvil talebindeki değişim ile ilgili yukarıda verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A I,II
- B I,III
- C I,II,III
- D II,III
- E II,III,IV

Yanıt Açıklaması:

I ve III. ifadeler doğru iken, II ve IV. ifadeler yanlıştır. Çünkü, Beklenen enflasyondaki düşüş beklenen getiriyi artıracaktır, çünkü beklenen enflasyondaki düşüşü tahvillerin reel faizinde bir artış olarak değerlendirebiliriz. Bu durum tahvil talebinde artışa yol açacaktır ve tahvil talep eğrisi sağa kayacaktır. Ayrıca, tahvillerin alternatif varlıklara göre riskinde bir artış talebi azaltarak tahvil talep eğrisini sağa değil sola kaydırır. Doğru seçenek "B" şıkkıdır.

18.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Merkez bankasının parasal tabanın rezerv kalemini arttırmak veya azaltmak için bankalara kredi verme biçimidir?

- A Açık piyasa işlemleri
- B Reeskont kredileri
- C Rezerv opsiyon mekanizması
- D Kaydi para yaratmak
- E Ters repo

Yanıt Açıklaması:

Reeskont Kredileri: Merkez bankası, parasal tabanın rezerv kalemini arttırmak veya azaltmak için reeskont penceresi işlemlerini kullanarak bankalara kredi verebilir.

19.SORU

Merkez bankası politikalarının uzun dönemde reel ekonomik değişkenler üzerinde etkili olmaması sadece fiyatlar genel düzeyini etkileyebilmesine ne ad verilmektedir?

- A Para ikamesi
- B Ters ikame
- C Monetizasyon
- D Paranın yansızlığı
- E Parasal taban

Yanıt Açıklaması:

Merkez bankası politikalarının uzun dönemde reel ekonomik değişkenler üzerinde etkili olmaması sadece fiyatlar genel düzeyini etkileyebilmesine paranın uzun dönemde yansızlığı (nötrlüğü) adı verilmektedir. Doğru cevap D şıkkıdır.

20.SORU

1936 yılında yayınlanan “İstihdam, Faiz ve Para Genel Teorisi” isimli eser kimindir?

- A John Maynard Keynes
- B Milton Keynes
- C Dean Croushore
- D James Tobin
- E William Baumol

Yanıt Açıklaması:

“İstihdam, Faiz ve Para Genel Teorisi” isimli kitap John Maynard Keynes'e aittir.

1.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Finansal sistemin unsurlarından biridir?

- A Finansal Aracılar
- B Yatırımcıları Organize Etme
- C Vade, Miktar ve Risk Ayarlama
- D İşlem Maliyetlerinde Tasarruf Sağlama
- E Yatırımları Artırma

Yanıt Açıklaması:

Finansal Sistem: Ülkedeki fon arz ve talep edenler, finansal araç ve kurumlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler gibi çeşitli unsurlardan oluşmaktadır.

Finansal Piyasalar: Fon arz edenler ile fon talep edenlerin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalardır.

2.SORU

Aşağıdakilerden hangisi portföy tercihini belirleyen etkenlerden birisi değildir?

- A Servet
- B Beklenen getiri
- C Likidite
- D

Risk

E

Fiyatlar genel düzeyi

Yanıt Açıklaması:

Portföy tercihimizi belirleyen birinci faktör servettir. Servet, bir bireyin sahip olduğu tüm varlıkları içeren kaynaklar toplamı olarak tanımlanır. Servetteki bir artış varlığın talep edilen miktarında bir artışa yol açması beklenir. İkinci faktörümüz beklenen getiridir. Bir varlığı satın almaya karar verirken o varlıktan ne kadar getiri elde etmeyi beklediğimiz bizim için önemlidir. Bir varlığın beklenen getirisindeki nispi artış, bu varlığın talep edilen miktarını da artırır. Bir varlığın nakde dönüştürülme hızı ve kolaylığı olarak tanımladığımız likidite üçüncü faktörümüzdür. Bir varlığın diğer varlıklara göre likiditesi arttıkça talep miktarı da artacaktır. Portföy tercihimizde etkin olan son faktör risktir. Riski en basit hâliyle o varlığın getirisi ile ilgili belirsizlik derecesi olarak tanımlayabiliriz. Bir varlığın riski arttıkça talebi azalmaktadır.

3.SORU

Fiyat farklılıklarından faydalanmak için para birimlerinin farklı piyasalardan alınıp farklı piyasalarda satılması sürecine ne ad verilir?

- A Spot Kurları
- B Forward Kur
- C Arbitraj
- D Nominal Döviz Kuru
- E Reel Döviz Kuru

Yanıt Açıklaması:

Fiyat farklılıklarından faydalanmak için para birimlerinin farklı piyasalardan alınıp satılması sürecine arbitraj denir. Arbitrajda, alım ve satım eşanlı olarak yapılmaktadır ve risk taşımamaktadır. Arbitraj, dünyanın farklı yerlerinde bulunan döviz piyasalarında tek bir fiyatın oluşmasını sağlar.

4.SORU

Spot işlemlerde teslimat işlemi belirli bir gün belirtilmemişse alım ve satım sonrasındaki kaç gün içerisinde gerçekleştirilir?

A

2
B
3
C
5
D
6
E
8

Yanıt Açıklaması:

Genel olarak döviz kuru işlemlerinden bahsettiğimiz zaman spot kurları kastederiz. Spot işlemler alınıp satılan ulusal paraların ilke olarak anında teslimi kaydıyla yapılır ve teslimat işlemi alım ve satım sonrasındaki iki gün içerisinde gerçekleştirilir.

5.SORU

Satın alma gücü paritesine göre, $1\text{€}=6\text{?}$ olduğu durumda Türkiye'de 2400 olan çeliğin tonu Alamayanda kaç € olmalıdır?

- A
200 €
- B
300 €
- C
400 €
- D
600 €
- E
800 €

Yanıt Açıklaması:

Tek fiyat kanununun uluslararası piyasalara uygulanması satın alma gücü paritesinin temelini oluşturur. Buna göre 1 ton çeliğin fiyatının sadece İskenderun ve Karabük'te aynı olması yeterli değildir, aynı zamanda Almanya'da üretilen çeliğin fiyatı da aynı olmalıdır. Yani çeliğin tonu İskenderun'da 2400 ve 2400 döviz kuru 6 'ya eşitse tek fiyat kanunu Almanya'da üretilen çeliğin fiyatının 400€ olması gerektiğini söyler.

6.SORU

".....; hazine bonosu, finansman bonu- su, mevduat sertifikası, repo ve kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) gibi bir yıla kadar vadeli finansal araçlardır." cümlesindeki boşluklu yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A
para piyasası finansal araçları

- B
para piyasası kullanım alanları
- C
sermaye piyasası finansal araçları
- D
sermaye piyasası kullanım alanları
- E
birincil piyasalar finansal araçları

Yanıt Açıklaması:

Kısa vadeli (1 yıla kadar) fon arzı ile fon talebinin karşılaştığı ve fon değişiminin gerçekleştiği piyasalara para piyasaları denir. Para piyasalarında vade genellikle bir yılı aşmaz. Bu bağlamda kullanılan araçlar da kısa vadeli özellik taşımaktadır. Para piyasası finansal araçları; hazine bonosu, finansman bonusu, mevduat sertifikası, repo ve kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) gibi bir yıla kadar vadeli finansal araçlardır.

7.SORU

Aşağıdakilerden hangisi etkin olarak işleyen finansal piyasaların özelliklerinden biri **değildir**?

- A
Zamanında ve doğru bilgi sağlama
- B
Likidite sağlama
- C
Mal ve hizmet değişimi gerçekleştirme
- D
Fiyatlar yeni bilgileri hızla yansıtmalıdır
- E
Düşük fon aktarım maliyetleri

Yanıt Açıklaması:

Etkin işleyen finansal piyasaların özellikleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Zamanında ve doğru bilgi sağlama: Hem alım satımı yapılan mali araçlarla ilgili hem de genel olarak piyasayı ilgilendiren her konuda, gecikme olmadan ve açık biçimde bilgiye ulaşılabilmelidir.
- Likidite sağlama: Likidite bir varlığın kısa sürede ve önemli bir kayba uğramadan nakde dönüştürülebilmesidir. İyi bir piyasada alım satımı yapılan araçlar istenildiği anda satılabilmelidir.
- Düşük fon aktarım maliyetleri: İşlem maliyetleri düşük olmalıdır, yani piyasada alım satım marjlar düşük olmalıdır.
- Fiyatlar yeni bilgileri hızla yansıtmalıdır: Piyasada oluşan fiyatların bilgileri tam olarak ve hemen yansıtması beklenir.

8.SORU

Aşağıdaki finansal araçlardan hangisi ülkemizde **bulunmamaktadır**?

- A Finansman Şirketleri
- B Sigorta Şirketleri
- C Tasarruf ve Kredi Birlikleri
- D Yatırım Fonları ve Ortaklıkları
- E Kredi Birlikleri

Yanıt Açıklaması:

Tasarruf ve Kredi Birlikleri: Fonlarını mevduat şeklinde toplamakta olan bu kurumlar, fonların kullanımı yönünden ticaret bankalarından ayrılmaktadır. Mesken ve ticari konut sektörüne ipotek karşılığı kredi açan ve mevduat toplayan kuruluşlardır. Günümüzde ülkemizde henüz bulunmamasına rağmen, mortgage sisteminin yürürlüğe girmesi ile ülkemizde de kurulması muhtemeldir.

9.SORU

Bir ekonomide diğer şartlar sabitken toplam harcamalar arttığında sırasıyla firmaların satışları, çıktı ve işsizlik nasıl değişir?

- A Artar-azalır-artar
- B Artar-artar-azalır
- C Azalır-artar-azalır
- D Azalır-azalır-artar
- E Artar-artar-artar

Yanıt Açıklaması:

Harcamalardaki bir artış mal ve hizmet üretiminde bulunan firmaların daha çok satış yaptığı anlamına gelmektedir. Firmalar, artan satış rakamlarına bağlı olarak üretimlerini de arttıracaktır. Yani artan harcamalar çıktı düzeyini de arttıracaktır. Çıktı düzeyindeki artış ise firmaların daha fazla işgücüne ihtiyaç duymalarına sebep olacaktır. Böylelikle ekonomideki işsizlik oranı azalacaktır. Tabii bu sürecin tersi de geçerlidir. Toplam harcamalardaki bir azalma, firmaların satış düzeylerini düşürerek daha düşük bir çıktı düzeyi ve daha yüksek bir işsizlik oranına sebep olacaktır.

10.SORU

Fiyat endeksleri, ürün fiyatlarında zaman içinde ortaya çıkan ortalama değişimi ölçmek için hesaplanır. Aşağıdakilerden hangisi referans alınan dönemin ortalamasıdır?

- A 20
- B 100
- C 75
- D 50
- E 45

Yanıt Açıklaması:

Fiyat endeksleri, ürün fiyatlarında zaman içinde ortaya çıkan ortalama değişimi ölçmek için hesaplanır ve referans alındığı dönemin ortalaması 100'dür (Örneğin, 2003=100).

11.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ NEGATİF EĞİMLİ TOPLAM TALEP EĞRİSİNE BAĞLI OLARAK ENFLASYON, REEL FAİZ ORANI VE DENGİ ÜRETİM DÜZEYİNE ARASINDA VAR OLAN İLİŞKİYİ DOĞRU OLARAK İFADE ETMEKTEDİR?

- A Enflasyon oranındaki bir artışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını yükseltir ve denge üretim düzeyi azalır.
- B Enflasyon oranındaki bir azalışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını yükseltir ve denge üretim düzeyi azalır.
- C Enflasyon oranındaki bir artışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını azaltır ve denge üretim düzeyi azalır.
- D Enflasyon oranındaki bir artışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını yükseltir ve denge üretim düzeyi artar.
- E Enflasyon oranındaki bir azalışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını düşürür ve denge üretim düzeyi artar.

Yanıt Açıklaması: Enflasyon oranındaki bir artışa karşılık merkez bankası reel faiz oranlarını yükseltir ve denge üretim düzeyi azalır.

12.SORU

PARANIN DOLAŞIM HIZI AŞAĞIDAKİ SEÇENEKLERDEN HANGİSİNDE DOĞRU OLARAK VERİLMİŞTİR?

- A
 $V = P \cdot T \cdot M$
- B
 $V = P \cdot T + M$
- C
 $V = T \cdot M / P$
- D
 $V = P + T + M$
- E
 $V = P \cdot T / M$

Yanıt Açıklaması:

Fisher yaklaşımı, toplam harcamalar ile para arzı arasında bağlantı kuran bir özdeşlik niteliğindedir. Bu yaklaşımda, bir birim paranın yılda ortalama kaç kez el değiştirdiği paranın dolaşım hızı (V) olarak kabul edilmektedir. Paranın dolaşım hızı gözlenebilen bir değişken değildir ve ölçülemez. Bu yaklaşımda, ölçülebildiği kabul edilen üç değişken yardımıyla paranın dolaşım hızı türetilmiştir. Bu üç değişken sırayla ekonomideki para miktarı (M), fiyatlar genel düzeyi (P) ve ekonomide yapılan toplam işlem miktarını (T) belirleyen gelir düzeyi (Y) olarak belirtilebilir. Bu üç değişken arasından fiyatlar genel düzeyi (P) ve ekonomide yapılan toplam işlem miktarının (T) çarpımı bize o ekonomide toplam harcama miktarını (P.T) vermektedir. Bu üç değişkene bağlı olarak paranın dolaşım hızı (V) aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

$$V = P \cdot T / M$$

Doğru cevap E' dir.

13.SORU

Nominal faiz oranlarında meydana gelen artışın ATM'ye gitme sıklığı ve para talebi üzerindeki etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Azaltır, artırır
- B
Artırır, artırır
- C
Artırır, azaltır
- D
Azaltır, azaltır
- E
Azaltır, artırır

Yanıt Açıklaması:

Artırır ve azaltır.

14.SORU

Genişlemeci Üretim Açığı aşağıdakilerden hangisinde doğru ifade edilmiştir?

- A
Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin üzerinde olmasıdır
- B
Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin altında olmasıdır
- C
Ekonomide mevcut bulunan üretim faktörlerinin tam kapasite kullanılması ile üretilebilecek olan üretim düzeyidir.
- D
Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen istihdam düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin altında olmasıdır
- E
Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen istihdam düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin üzerinde olmasıdır

Yanıt Açıklaması:

Genişlemeci Üretim Açığı; Bir ekonomide belirli bir zaman aralığında gerçekleşen üretim düzeyinin, potansiyel üretim düzeyinin üzerinde olmasıdır. Doğru cevap A şıkkıdır.

15.SORU

Aşağıdaki değişkenlerin hangisindeki bir artış para talabini artırır ve bu artışın nedeni ise portföy tercihi amacıyla olduğu söylenebilir?

- A
Fiyat düzeyi
- B
Reel gelir
- C
Ödemeler teknolojisi
- D
Para dışı varlıkların faiz oranı,
- E
Paranın getirisi

Yanıt Açıklaması:

Paranın getirisi, Arttırır
Portföy tercihi amacıyla:
Paranın getirisinin artması
hane halkının ve işletmelerin

tuttukları para miktarını artırır.

16.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ HARCAMALARI ARTIRICI BİR ETKİ YARATARAK TOPLAM HARCAMALAR EĞRİSİNİ SAĞA DOĞRU KAYDIRAN HARCAMA ŞOKUNA BİR ÖRNEK OLARAK VERİLEBİLİR?

- A Kamu harcamalarının artması
- B Tüketim harcamalarının artması
- C Yatırım Harcamalarının Artması
- D Vergilerin artması
- E Vergilerin azalması

Yanıt Açıklaması: Kamu harcamalarının artması harcamaların artmasına neden olacaktır.

17.SORU

Ekonomide fiyat düzeyi sabitken para arzının artırılması faiz oranlarını ve toplam talebi sırasıyla nasıl değiştirir?

- A Artar-azalır
- B Değişmez-artar
- C Azalır-değişmez
- D Azalır-artar
- E Artar-artar

Yanıt Açıklaması:

Fiyat düzeyi sabitken para arzının artması reel para arzının artmasına sebep olacaktır. Para arzındaki artış aynı zamanda faiz oranlarını düşürecek. Reel para arzındaki artış ve faiz oranlarındaki düşüş ekonomideki toplam harcama miktarını artırarak toplam talep eğrisini sağa doğru kaydıracaktır. Toplam harcamaların bileşenlerinde meydana gelen artış toplam talep eğrisini sağa doğru kaydıracaktır.

18.SORU

Konjonktür dalgalanmalarına bağlı olarak yaşanan ekonomik dalgalanmaların negatif etkilerini azaltmak ve ekonomiye istikrar kazandırmak için amacıyla yürütülen para ve maliye politikalarına verilen genel ad aşağıdakilerden hangisidir?

- A İstikrar Politikası
- B Konjonktürel dalgalanmalar
- C Para Politikası
- D Gelirler Politikası
- E Arz yönlü istikrar politikaları

Yanıt Açıklaması:

Konjonktür dalgalanmalarına bağlı olarak yaşanan ekonomik dalgalanmaların negatif etkilerini azaltmak ve ekonomiye istikrar kazandırmak için amacıyla yürütülen para ve maliye politikalarına genel olarak İstikrar Politikası denilmektedir. Doğru cevap A şıkkıdır.

19.SORU

Bir ekonomideki toplam harcamalar düzeyini gösteren dört harcama bileşeni aşağıdakilerin hangisinde eksiksiz olarak verilmiştir?

- A Tüketim - Yatırım - Kamu harcamaları - Net ihracat
- B Tüketim - Üretim - Yatırım - Kamu harcamaları
- C Üretim - Yatırım - Kamu harcamaları - Net İthalat
- D Kamu harcamaları - Net İthalat - Tüketim - Üretim
- E Tüketim - Üretim - Yatırım - Net ithalat

Yanıt Açıklaması:

• Tüketim (C): Bireyler tarafından yiyecek, giyecek, ulaşım, eğlence, eğitim vb. üretilmiş mal ve hizmetlere yapılan harcamalardır. • Yatırım (I): Firmaların yeni bir fabrika veya makine gibi fiziki sermaye satın alımları ile stoklara yapılan eklemelerin toplamıdır. • Kamu Harcamaları (G): Kamu kesiminin hizmetlerini yerine getirebilmek için yaptıkları harcamalardır. Savunma harcamalarından, kamu personeline yapılan ödemeye kadar uzanan çeşitli harcamaları kapsar. • Net İhracat (NX): Mal ve hizmet ihracat değerinden ithalat değerini çıkartılması ile bulunur. Toplam net ihracat, ithalatın ihracattan az olması durumunda pozitif, tersi durumda negatif olacaktır. Bu dört harcama bileşeninin toplamı ekonomideki toplam harcamalar (AE) düzeyini göstermektedir

20.SORU

PARA TEORİSİ

Aşağıdakilerden hangisi hiperenflasyon yaşayan ülkeler arasında yer almaz?

- A
Almanya
- B
Polonya
- C
Yunanistan
- D
Macaristan
- E
Avusturya

Yanıt Açıklaması:

Avusturya hiperenflasyon yaşamamıştır.

1.SORU

Beklenen enflasyondaki artışın faiz oranını yükseltmesi aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir?

- A
Fisher etkisi
- B
Beklenen enflasyon etkisi
- C
Faiz etkisi
- D
Karlılık etkisi
- E
Likidite etkisi

Yanıt Açıklaması:

Beklenen enflasyondaki artışın faiz oranını yükseltmesi Fisher etkisidir.

2.SORU

"BİR BORÇ ARACININ BUGÜNKÜ DEĞERİNİ BU BORÇ ARACINDAN ELDE EDİLECEK TÜM ÖDEMELERİN BUGÜNKÜ DEĞERİNE EŞİTLEYEN FAİZ ORANIDIR," TANIMI AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİNE AİTTİR.

- A
İskontolu tahvilin vadeye kadar getirisi
- B
Vadeye kadar getiri
- C
Kuponlu tahvilin vadeye kadar getirisi
- D
Kupon ödemesi
- E
İskontolu tahvil

Yanıt Açıklaması: Bir borç aracının bugünkü değerini bu borç aracından elde edilecek tüm ödemelerin bugünkü değerine eşitleyen faiz oranıdır. Tanımı vadeye kadar getiriyi ifade eder. Cevap B dir.

- 0 Yorum

- [Yorum Yap](#)
- [Hata Bildir](#)

- [Soru Detay](#)

3.SORU

Döviz kuru kaç farklı şekilde ifade edilir?

- A
2
- B
3
- C
4
- D
5
- E
6

Yanıt Açıklaması:

Döviz kuru; bir ülkenin para biriminin, başka bir ülkenin para birimi cinsinden fiyatıdır. Döviz kuru iki farklı biçimde ifade edilir. Bunlar; direkt döviz kuru ve dolaylı döviz kurudur. Sırasıyla şu şekilde ifade edilir:

1. Direkt döviz kuru; bir birim YABANCI PARANIN değerinin YERLİ para cinsinden açıklanmasıdır.
2. Dolaylı döviz kuru; bir birim YERLİ PARANIN değerinin YABANCI para cinsinden ifade edilmesidir.

4.SORU

Faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortam aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Orta gelir tuzağı
- B
Likidite tuzağı
- C
Resesyon
- D
Stagflasyon
- E
Kronik enflasyon

Yanıt Açıklaması:

Faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortam ekonominin likidite tuzağına düştüğünü ifade eder. Doğru seçenek "B" şıkkıdır.

5.SORU

Cambridge yaklaşımındaki "k" değişkeni neyi ifade etmektedir?

- A
Paranın dolaşım hızı
- B
Ekonomik birimlerin nominal gelirlerinden nakit olarak bulundurdıkları miktarın oranı
- C
Fiyatlar gelen düzeyinin paranın dolaşım hızına oranını
- D
Ekonomik birimlerin parasal varlıklarının para arzını oranını
- E
Ekonomik birimlerin nominal gelirlerinden dolaşım hızına oranını

Yanıt Açıklaması:

Cambridge'in k 'si olarak da bilinen k değişkeni ise ekonomik birimlerin nominal gelirlerinden nakit olarak bulundurdıkları miktarın oranını göstermektedir.

6.SORU

Aşağıdakilerden hangisi belirli bir istatistik olaya ait değerlerin zaman içinde meydana gelen değişimini ölçmeye yarayan ve 100'den başlayan sayıyı ifade eder?

- A
Enflasyon
- B
Deflasyon
- C
Stagflasyon
- D
Devalüasyon
- E
Endeks

Yanıt Açıklaması:

Endeks, belirli bir istatistik olaya ait değerlerin zaman içinde meydana gelen değişimini ölçmeye yarayan ve 100'den başlayan bir sayıdır. Endeks temel dönemde 100 olarak alınır ve sonra gelen dönemlerin 100'e göre değişimini göstermektedir. Doğru cevap "E" şıkkıdır.

7.SORU

Aşağıdakilerden hangisi döviz piyasasının ana katılımcılardan biri değildir?

- A
Ticari Bankalar
- B
Firmalar
- C
Banka Dışı Finansal Kesim
- D
Merkez Bankaları
- E
Şahıslar

Yanıt Açıklaması:

Döviz piyasasında ana katılımcılar şu şekildedir:

- Ticari Bankalar: Müşterilerine döviz alım ve satım hizmeti sunan ticari bankalar döviz piyasalarının merkezinde yer almaktadır.
- Firmalar: Yurtdışında faaliyet gösteren firmalar, yurtdışındaki şubelerinin giderlerini karşılamak ve bu şubelerden elde ettikleri gelirleri yerli paraya çevirmek gibi sebeplerle döviz piyasasında işlem yapar.
- Banka Dışı Finansal Kesim: Emeklilik fonları, yatırım fonları gibi banka dışı finansal kesim firmaları da yatırımlarını çeşitlendirmek ve kârlılıklarını arttırmak için döviz piyasasında işlemler yaparlar.
- Merkez Bankaları: Merkez bankaları fiyat istikrarını sağlama görevini yerine getirmek için bazı dönemlerde döviz piyasalarına müdahale eder. Merkez bankası yaptığı müdahalelerle gelecek dönemde takip edeceği makro ekonomik politikaların da işareti verir.

8.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ ARZ ŞOKU DEĞİLDİR?

- A
Teknolojideki değişim
- B
Hava koşullarındaki değişim
- C
Petrol fiyatlarındaki değişim
- D
Hammadde fiyatlarındaki değişim
- E
Talepteki değişim

Yanıt Açıklaması: Talepteki değişim arz şoku içerisinde yer almaz

9.SORU

- I. Faiz, borçlanmanın maliyetidir
II. Gerçek hayatta birden fazla faiz oranı vardır
III. Faiz oranı bir stok değişkendir
IV. İktisatçıların faiz oranı terimini kullandıklarında kastettikleri şey vadeye kadar getiridir
Faiz oranıyla ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

- A
I,II
B
I,III
C
I,II,IV
D
II,III
E
II,III,IV

Yanıt Açıklaması:

I, II ve IV. ifadeler doğru iken III. ifade yanlıştır. Çünkü faiz oranı stok değil akım değişkendir. Doğru seçenek "C" şıkkıdır.

10.SORU

"Deflasyonun, enflasyona (enflasyonun maliyeti önemli olsa da) göre potansiyel olarak daha maliyetli olduğu konusunda iktisat literatüründe artan bir fikir birliği vardır." Neyin tanımı olabilir?

- A
Deflasyonun maliyeti
B
Devülasyon maliyeti
C
Döviz maliyeti
D
Tefe/Tüfe oranı
E
Refahlılık seviyesi

Yanıt Açıklaması:

Deflasyonun Maliyeti
Deflasyonun, enflasyona (enflasyonun maliyeti önemli olsa da) göre potansiyel olarak daha maliyetli olduğu konusunda iktisat literatüründe artan bir fikir birliği vardır. Deflasyonun maliyeti; deflasyonun kaynağına, kapsamına ve süresine bağlıdır.

11.SORU

Yabancı iki para biriminin birbirleri cinsinden değerini ifade etmek için kullanılan gösterim biçimine verilen ad nedir?

- A
Nominal kur
B
Dolaylı kur
C
Efektif kur
D
Reel kur
E
Çapraz kur

Yanıt Açıklaması:

Yabancı iki para biriminin birbirleri cinsinden değerini ifade etmek için kullanılan gösterim biçimine çapraz kur adı verilir. Doğru seçenek "E" şıkkıdır.

12.SORU

Yurtiçinde enflasyon oranı %15, yabancı ülkede enflasyon oranı %2 ise satın alma gücü paritesine göre aşağıdakilerden hangisi beklenir?

- A
Yerli para birimin yabancı para birimi karşısında %2 değer kaybetmesi
B
Yabancı para biriminin yerli para birimi karşısında %17 değer kazanması
C
Yerli para birimin yabancı para birimi karşısında %15 değer kaybetmesi
D
Yabancı para biriminin yerli para birimi karşısında %15 değer kazanması
E
Yerli para birimin yabancı para birimi karşısında %13 değer kaybetmesi

Yanıt Açıklaması:

İki ülkenin para birimlerinin değerleri arasındaki değişim, bu ülkelerin fiyat düzeylerindeki değişimlerin arasındaki farka eşit olacaktır. Eğer yurt içinde enflasyon oranı yabancı ülkeye göre daha yüksekse yerli paranın değer kaybetmesi (yabancı paranın değer kazanması), yabancı ülkede enflasyon oranı daha yüksekse yerli paranın değer kazanması (yabancı paranın değer kaybetmesi) gerekmektedir.

Nominal kurdaki yüzde değişim= Yabancı ülkedeki enflasyon oranı-yurtiçi enflasyon oranı

Nominal kurdaki yüzde değişim=2-15

Nominal kurdaki yüzde değişim=-13

Yerli para yabancı para birimi karşısında %13 değer kaybeder. Doğru seçenek "E" şıkkıdır.

13.SORU

I. YATIRIM FIRSATLARINDAN BEKLENEN KARLILIK (ARTIŞ) II. BEKLENEN ENFLASYON (ARTIŞ) III. DEVLET BÜTÇESİ (KÖTÜLEŞME) YUKARIDAKİ DURUMLARIN HANGİSİ YA DA HANGİLERİNDE TAHVİL ARZI ARTAR?

- A
Yalnız I
- B
I ve II
- C
I ve III
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması: Bir firma yapacağı yatırımdan ne kadar yüksek düzeyde kar elde edeceğini düşünüyorsa firma yatırımlarını finanse edebilmek için o kadar çok borçlanmak isteyecektir. Örneğin ekonominin hızla büyüdüğü dönemlerde karlı yatırım fırsatları artacaktır ve böylesi dönemlerde borçlanma miktarı dolayısıyla tahvil arzı artacaktır. Bütçe açıkları borçlanma yoluyla finanse edilebildiği için hazine tahvil ihraç eder. Söz konusu açık ne kadar fazla olursa hazine o kadar çok tahvil satar, bu durum tahvil arzını arttırır. Nominal faiz oranı veri iken beklenen enflasyon artarsa borçlanmanın reel maliyeti azalır. Bu nedenle beklenen enflasyon oranındaki bir artış tahvil arzının artmasına neden olur.

14.SORU

Keynes ekonomik birimlerin kaç amaçla para talebinde bulunduklarını varsaymaktadır?

- A
1
- B
2
- C
3
- D
4
- E
5

Yanıt Açıklaması:

Keynes ekonomik birimlerin üç amaçla para talebinde bulunduklarını varsaymaktadır:

- Paranın İşlem Amacıyla Talebi

- Paranın İhtiyat (Önlem) Amacıyla Talebi
- Paranın Spekülasyon Amacıyla Talebi

15.SORU

2019 Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) verilerine göre, ana sektörler arasında endeks içi ağırlığı en yüksek olan sektör, aşağıdakilerden hangisi olmuştur?

- A
Madencilik ve taş ocaklığı
- B
İmalat
- C
Elektrik üretimi ve dağıtımı
- D
Gaz üretimi ve dağıtımı
- E
Su temini

Yanıt Açıklaması:

2019 Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) verilerine göre, ana sektörler arasında endeks içi ağırlığı en yüksek olan sektör, %89,31 ağırlık ile İmalat sektörü olmuştur.

16.SORU

Paranın miktar teorisine göre bir ekonomide harcama miktarının 5000 lira iken dolaşım hızı 5 ve para arzı ise 1000 lira ise fiyatlar düzeyi kaçır?

- A
1
- B
5
- C
10
- D
100
- E
1000

Yanıt Açıklaması:

$P = M \cdot V / Y$ bu eşitlikten fiyatlar düzeyine ulaşabiliriz.

$$5 \cdot 1000 / 5000$$

Fiyat düzeyini 1 olarak elde ederiz.

17.SORU

Doların değer kazanacağı beklentisi ile denge döviz kuru nasıl değişir?

- A
Talep artar - kur azalır
- B
Talep artar - kur artar
- C
Talep artar - kur değişmez

PARA TEORİSİ

- D
Talep azalır - kur değişmez
E
Talep azalır - kur azalır

Yanıt Açıklaması:

Doların değer kazanacağı beklentisi, ekonomik birimlerin TL'den dolara geçmelerine yani daha fazla dolar talep etmelerine neden olur. Artan dolar talebi ile birlikte arzda bir değişiklik olmadığı varsayımı altında dolar değer kazanır ve kur artar.

18.SORU

Verili bir faiz oranında toplam harcamaları arttıran değişikliklere ne ad verilir?

- A
Gelir şoku
B
Arz şoku
C
Harcama şoku
D
Faiz şoku
E
İkiz şok

Yanıt Açıklaması:

Verili bir faiz oranında toplam harcamaları arttıran değişikliklere harcama şoku adı verilir. Doğru cevap C şıkkıdır.

19.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ KISA DÖNEM ARZ EĞRİSİNİN EĞİMİNİ GÖSTERMEKTEDİR?

- A
Pozitif eğime sahiptir.
B
Negatif eğime sahiptir.
C
Yatay eksene paraleldir.
D
Dikey eksene paraleldir.
E
Sıfıra eşittir.

Yanıt Açıklaması: Kısa dönemde toplam arz eğrisi pozitif eğime sahiptir.

20.SORU

Fisher eşitliğine göre bir ekonomide enflasyon beklentisi %15, nominal faiz oranı %18 ise reel faiz oranı kaçtır?

- A
%-3

- B
%1,2
C
%3
D
%6
E
%18

Yanıt Açıklaması:

Fisher eşitliğine göre reel faiz oranı; nominal faiz oranı ile beklenen enflasyon oranı arasındaki farka eşit olmaktadır. Bu durumda:
Reel faiz oranı = %18 - %15 = %3 olur.

1.SORU

Faiz oranlarında bir artış meydana geldiğinde para talebi eğrisindeki değişme nasıl olmaktadır?

- A
Para talebi eğrisi sağa kayar
B
Para talebi eğrisi sola kayar
C
Para talebi eğrisi üzerinde yukarı doğru kayılır
D
Para talebi eğrisi üzerinde aşağı doğru kayılır
E
Para talebinde değişiklik olmaz

Yanıt Açıklaması:

Faiz oranlarında bir artış meydana geldiğinde para talebi eğrisi üzerinde yukarı doğru hareket edilir

2.SORU

KEYNES' İN PARA TALEBİ TEORİSİ İLE İLGİLİ AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ DOĞRUDUR?

- A
Keynes paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri de para talebi fonksiyonuna dâhil etmiştir.
B
Keynes arsa bina gibi reel varlıkları da para talebi fonksiyonuna dâhil etmektedir.
C
Keynes paranın dışındaki aktiflerin hepsini tahvil kategorisi altında toplamıştır.
D
Keynes yaklaşımında sürekli gelir (Y*) para talebinin asıl belirleyicisi olacaktır.
E
Keynes' e göre ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini hesaba katarlar.

PARA TEORİSİ

Yanıt Açıklaması:

Friedman'ın para talebi teorisi ile Keynes'in para talebi teorisi arasında birçok benzerlik bulunmasına karşın önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Bu farkların açıklanması her iki teoriyi de daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Friedman paraya alternatif teşkil eden diğer alternatifleri de para talebi fonksiyonuna dâhil ederek genel ekonominin işleyişinde birden fazla faiz oranının önem taşıdığını kabul etmektedir. Keynes ise paranın dışındaki aktiflerin hepsini tahvil kategorisi altında toplamıştır. Keynes'in bunu yaparken öne sürdüğü gerekçe, söz konusu diğer aktiflerin getirilerinin genellikle birlikte değişim göstermesidir. Friedman'ın teorisinin Keynes'in teorisinden farklılaştığı bir diğer nokta ise Friedman'ın arsa bina gibi reel varlıkları da para talebi fonksiyonuna dâhil etmesidir. Friedman'ın teorisinde, ekonomik birimler ellerinde ne kadar para tutacağına karar verirken reel varlıkların getirilerini de göz önünde bulundurlar. Eğer reel varlıkların beklenen getirisi yüksekse elde tutulmak istenen para miktarı azalacaktır. Doğru cevap C' dir.

3.SORU

TÜFE ile ilgili aşağıda verilen ifadelerden hangisi YANLIŞTIR?

- A
TÜFE hesaplamalarının içinde en güncel olanı 2003 temel yıllık TÜFE'dir
- B
Paasche fiyat endeksi yönetimine göre hesaplamaktadır
- C
Mal sepetinde yer alan mal ve hizmetler; 12 ana grup ve 43 alt grup altında toplanmıştır
- D
2019 yılı itibarıyla sepette 418 adet madde kapsam altındadır
- E
Hesaplamaya temel oluşturan madde sepeti ve madde ağırlıkları her yılın aralık ayında yeniden belirlenmektedir

Yanıt Açıklaması:

TÜFE ile ilgili A,C,D ve E şıklarındaki ifadeler doğru iken, B şığında verilen ifade yanlıştır. Çünkü TÜFE Paasche fiyat endeksi yönetimine göre değil Laspeyres zincirleme fiyat endeksi yönetimine göre hesaplamaktadır. Doğru seçenek "B" şıkkıdır.

4.SORU

- I. PARA TALEBİNİ BELİRLEYEN TEMEL FAKTÖR GELİRDİR.
- II. GELİR DÜZEYİ YÜKSELEN EKONOMİK BİRİMLER ELLERİNDE DAHA FAZLA MİKTARDA PARA TUTMAK İSTERLER.
- III. PARA MİKTARI İLE FİYATLAR GENEL DÜZEYİ ARASINDA DOĞRU YÖNLÜ BİR İLİŞKİ VARDIR.

Klasik Para Talebi Teorisi'ne ilişkin olarak yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
I ve II
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Para talebiyle ilgili klasik görüş, paranın işlemlerde kullanımı üzerinde durmakta ve para talebini belirleyen temel faktörün gelir olduğunu kabul etmektedir. Gelir düzeyi yükselen ekonomik birimler ellerinde daha fazla miktarda para tutmak isteyeceklerdir. Klasik teori para miktarı ile fiyatlar genel düzeyi arasında doğru yönlü bir ilişki olduğunu kabul eder.

5.SORU

Aşağıdakilerden hangisi TÜFE ana grup ağırlıkları içinde en büyük paya sahiptir?

- A
Gıda ve alkolsüz içecekler
- B
Alkollü içecekler ve tütün
- C
Giyim ve ayakkabı
- D
Ulaştırma
- E
Konut

Yanıt Açıklaması:

En büyük pay gıda ve alkolsüz içeceklere aittir.

6.SORU

Döviz piyasası ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A
Döviz işlemleri pek çok farklı finansal merkezde

gerçekleşir.

B

Dünyada işlem hacminin en büyük olduğu döviz piyasası Londra'dır.

C

Döviz piyasaları belirli bir borsa şeklinde örgütlenmişlerdir.

D

Kıtalar arasındaki saat farklılıklarına bağlı olarak bu piyasalarda 24 saat işlem yapılabilir.

E

Döviz piyasasındaki işlemlerin büyük bölümü spot işlemlerden oluşur.

Yanıt Açıklaması:

- Döviz işlemleri pek çok farklı finansal merkezde gerçekleşir.
- Dünyada işlem hacminin en büyük olduğu döviz piyasası Londra'dır.
- Döviz piyasaları uluslararası bir tezgah üstü piyasadır, bu piyasalar belirli bir borsa şeklinde örgütlenmiş değildir.
- Kıtalar arasındaki saat farklılıklarına bağlı olarak bu piyasalarda 24 saat işlem yapılabilir.
- Döviz piyasasındaki işlemlerin büyük bölümü spot işlemlerden oluşur.

7.SORU

Ekonomik birimlerin uzun dönemde beklenen ortalama gelir veya gelecekte beklenen toplam gelirin bugünkü değeri aşağıdakilerden hangisidir?

A

Sürekli gelir

B

Beklenen gelir

C

Nominal gelir

D

Reel gelir

E

Nispi gelir

Yanıt Açıklaması:

Sürekli gelir, uzun dönemde beklenen ortalama gelir veya gelecekte beklenen toplam gelirin bugünkü değeri olarak tanımlanabilir.

8.Soru

Hangileri TÜİK tarafından hesaplanan özel kapsamlı fiyat endekslerindendir?

I. Mevsimlik ürünler hariç TÜFE

II. İşlenmemiş gıda ürünleri hariç TÜFE

III. Enerji hariç TÜFE

IV. İşlenmemiş gıda ürünleri ve enerji hariç TÜFE

V. Enerji, alkollü içkiler ve tütün hariç TÜFE

VI. Enerji, alkollü içkiler, tütün, fiyatı yönetilen/yönlendirilen ürünler ve dolaylı vergiler hariç TÜFE

VII. Enerji, alkollü içkiler, tütün, fiyatı

yönetilen/yönlendirilen ürünler, dolaylı

vergiler ve işlenmemiş gıda ürünleri hariç TÜFE

VIII İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü

içecekler, tütün ve altın hariç TÜFE

IX. Gıda ve alkolsüz içecekler, enerji, alkollü

içecekler, tütün ve altın hariç

TÜFE

A

I ve II

B

II ve III

C

III ve IV

D

V ve VI

E

Hepsi

Yanıt Açıklaması:

TÜİK tarafından hesaplanan özel kapsamlı fiyat endeksleri şunlardır:

• Mevsimlik ürünler hariç TÜFE

• İşlenmemiş gıda ürünleri hariç TÜFE

• Enerji hariç TÜFE

• İşlenmemiş gıda ürünleri ve enerji hariç TÜFE

• Enerji, alkollü içkiler ve tütün hariç TÜFE

• Enerji, alkollü içkiler, tütün, fiyatı

yönetilen/yönlendirilen ürünler ve dolaylı vergiler hariç TÜFE

• Enerji, alkollü içkiler, tütün, fiyatı

yönetilen/yönlendirilen ürünler, dolaylı

vergiler ve işlenmemiş gıda ürünleri hariç TÜFE

• İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü

içecekler, tütün ve altın hariç TÜFE

• Gıda ve alkolsüz içecekler, enerji, alkollü

içecekler, tütün ve altın hariç

TÜFE

9.SORU

"İşlemlerini faiz olmaksızın yerine getiren bu kurumlar, faaliyetlerini tasarruf fazlası olan birimlerden mevduat toplama ve tasarruf açığı olan birimlere kredi verme ortaklık temelinde yerine getirmektedir. Ortaklık ilkesi söz konusu olduğu için mevduat sahipleri önceden tutarı belirli sabit faiz yerine, ancak faaliyet sonucu miktarı kesin olarak belli olan kâr veya zarardan pay alır." tanımı hangi finansal aracılık türüne aittir?

A

- Ticaret bankaları
B
Kredi birlikleri
C
Kalkınma ve yatırım bankaları
D
Katılım bankaları
E
Sosyal güvenlik kurumları

Yanıt Açıklaması:

Katılım Bankaları: İşlemlerini faiz olmaksızın yerine getiren bu kurumlar, faaliyetlerini tasarruf fazlası olan birimlerden mevduat toplama ve tasarruf açığı olan birimlere kredi verme ortaklık temelinde yerine getirmektedir. Ortaklık ilkesi söz konusu olduğu için mevduat sahipleri önceden tutarı belirli sabit faiz yerine, ancak faaliyet sonucu miktarı kesin olarak belli olan kâr veya zarardan pay alır

10.SORU

Dünya'da işlem hacminin en yüksek olduğu döviz piyasası hangisidir?

- A
Londra
B
New York
C
Tokyo
D
Singapur
E
Frankfurt

Yanıt Açıklaması:

Döviz işlemleri pek çok farklı finansal merkezde gerçekleşir. Dünyada işlem hacminin en büyük olduğu döviz piyasası Londra'dır. Londra'yı sırasıyla New York, Tokyo, Frankfurt ve Singapur takip eder. Doğru cevap A'dır.

11.SORU

Portföy tercih kuramına göre bir varlığın talebini belirleyen üç etken (I) _____, (II) _____, (III) _____ olarak belirtilebilir.

Yukarıda boş bırakılan yerlere hangi üç kavram getirilmelidir?

- A
sermaye, risk, getiri
B
faiz, risk, getiri
C

- kazanç, nominal değer, faiz
D
likidite, getiri, faiz
E
getiri, likidite, risk

Yanıt Açıklaması:

Portföy tercih kuramına göre bir varlığın talebini belirleyen üç etken (i) getiri, (ii) likidite, (iii) risk olarak belirtilebilir. Doğru cevap E'dir.

12.SORU

Farklı piyasalarda aynı mal için farklı denge fiyatlarının oluşmuş olması durumunda, malın ucuz olduğu piyasadan alınarak daha pahalı olduğu piyasada satılması işlemi olarak tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Döviz talebi
B
Döviz arzı
C
Forward işlemler
D
Spor döviz kuru
E
Arbitraj

Yanıt Açıklaması:

Arbitraj: Farklı piyasalarda aynı mal için farklı denge fiyatlarının oluşmuş olması durumunda, malın ucuz olduğu piyasadan alınarak daha pahalı olduğu piyasada satılması işlemidir. Doğru cevap E'dir.

13.SORU

- I. Amerikalıların milli gelirindeki artış yerli paranın değer kaybetmesine neden olur
II. Dolar arzının azalmasıyla yerli para değer kaybeder
III. Ülkeye sıcak para girişi yerli paranın değer kazanmasına neden olur
IV. Amerikan tahvillerine olan talep artışı, yerli paranın değer kazanmasına neden olur
Dolar arz ve talebinde meydana gelen değişimlerin kura etkileriyle ilgili yukarıda verilen ifadelerden hangileri doğrudur?

- A
I,II
B
I,III
C
I,II,III
D

PARA TEORİSİ

II,III
E
III,IV

Yanıt Açıklaması:

II ve III. seçenekler doğru iken I ve IV. seçenekler yanlıştır. Çünkü, Amerikalıların millî gelirlerinde yaşanacak bir artış, Türk malları dâhil olmak üzere Amerikalıların yabancı mallara olan talebini arttıracaktır. Buna bağlı olarak dolar arz eğrisi artarak sağa kayacak ve döviz kurunun değeri düşerken yerli para değer kazanacaktır. Ayrıca, Amerikan tahvillerine olan talep artışı dolar talebi eğrisini sağa doğru kaydırarak kurun yükselmesine ve Türk lirasının değer kaybetmesine neden olacaktır. Doğru seçenek "D" şıkkıdır.

14.SORU

"..... Faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortamdır." Boşluğa ne gelmelidir?

- A
Likidite Tuzağı
- B
Likit prim
- C
Likidite sıkıntısı
- D
enflasyon
- E
devalüasyon

Yanıt Açıklaması:

Likidite Tuzağı: Faiz oranlarının sıfır ya da sıfıra yakın olması durumunda para talebinin sonsuz yada sonsuza yakın bir esnekliğe sahip olduğu ekonomik ortamdır.

15.SORU

Bir ekonomide aylık fiyat artış hızının %50 ve üzerinde olduğu enflasyon türüne ne ad verilir?

- A
Maliyet Enflasyonu
- B
Açık Enflasyon
- C
Gizli Enflasyon
- D

İlimli Enflasyon
E
Hiperenflasyon

Yanıt Açıklaması:

Hiperenflasyon: Bir ekonomide aylık fiyat artış hızının %50 ve üzerinde olduğu enflasyon türüdür.

16.SORU

Aşağıdakilerden hangisi döviz piyasasında yer alan ana katılımcılardan biri **değildir**?

- A
Bireyler
- B
Firmalar
- C
Banka Dışı Finansal Kesim
- D
Merkez Bankaları
- E
Ticari Bankalar

Yanıt Açıklaması:

Döviz piyasasında ana katılımcılar şu şekildedir:

- Ticari Bankalar
- Firmalar
- Banka Dışı Finansal Kesim
- Merkez Bankaları

17.SORU

Diğer şartlar sabitken, Merkez Bankası para arzını arttırdığına hisse senedi fiyatları, banka kredilerinin kullanımı ve üretim hacmi nasıl değişir?

- A
Azalır-azalır-azalır
- B
Artar-artar-artar
- C
Azalır-artar-artar
- D
Azalır-azalır-artar
- E
Artar-azalır-azalır

Yanıt Açıklaması:

Genişlemeci bir para politikası, hisse senedi fiyatlarında bir yükselmeye ve firmanın net değerinin yükselmesine neden olur. Bu da kredilerin geri ödenmeme olasılığını azaltarak bankaların kredi kullanımını artırır. Sonuçta yatırımlar ve üretim hacmi artar.

18.SORU

PARA TEORİSİ

Keynes'e göre aşağıdaki durumlardan hangisinde para arzındaki artış toplam talebi etkileyemez?

- A Para talebinin faiz esnekliği sıfır ise
- B Para arzı tamamen merkez bankası tarafından belirleniyor ise
- C Ekonomi orta gelir tuzağındaysa
- D Yatırımların faiz esnekliği sıfır ise
- E Para ve tahvil olmak üzere ekonomide iki tür varlık olduğu kabul ediliyorsa

Yanıt Açıklaması:

Keynes'e göre, ekonominin likidite tuzağında bulunması ya da yatırımların faiz esnekliğinin sıfır olması durumunda para arzındaki artışın toplam talebi etkilemesi mümkün değildir. Doğru seçenek "D" şıkkıdır.

19.SORU

Döviz kurlarının $1 \text{ €} = 3 \text{ TL}$ ve $1 \$ = 2.5 \text{ TL}$ olduğu durumda, Türkiye'de demirin tonu 1000TL dir. Tek fiyat kanununun uluslararası piyasalarda uygulandığı varsayılırsa demirin Türkiye, ABD ve Almanya'daki satış fiyatları hangisinde doğru olarak verilmiştir? (Türkiye=T, Almanya=A)

- A $T=1000 - ABD=1000 - ALM=1000$
- B $T=1000 - ABD=250 - ALM=300$
- C $T=250 - ABD=250 - ALM=250$
- D $T=300 - ABD=300 - ALM=300$
- E $T=1000 - ABD=2500 - ALM=3000$

Yanıt Açıklaması:

Tek Fiyat Kanunu: Birbirinin özdeşi (homojen) olan iki ürünün farklı piyasalarda aynı fiyata satılması gerektiğini ifade eden ilkedir. Buna göre 1 ton çeliğin fiyatının sadece İskenderun ve Karabük'te aynı olması yeterli değildir, aynı zamanda Almanya'da üretilen çeliğin fiyatı da aynı olmalıdır. Yani çeliğin tonu İskenderun'da T1000 ve T/) döviz kuru 2,5'e eşitse tek fiyat kanunu Almanya'da üretilen çeliğin fiyatının 250) olması gerektiğini söyler.

20.SORU

Aşağıdakilerden hangisi "para piyasası araçlarından" biridir?

- A Hazine Bonosu
- B Hisse senedi
- C Kar zarar ortaklığı belgeleri
- D Gelir ortaklığı senetleri
- E Eurobond

Yanıt Açıklaması:

Hisse senedi, Kar zarar ortaklığı belgeleri, Gelir ortaklığı senetleri, ve Eurobond sermaye piyasası araçları olup Hazine bonosu bir para piyasası aracıdır.